ANUL XXII
22
(892)
Sîmbătă
2 iunie
1979
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Locuri care au devenit istorie

Seismografele n-au ajutat niciodată istoria noastră să înregistreze zguduirea pămîntului atunci cînd piciorul dușmanului l-a atins. Dar cel mai mare poet al patriei noastre, Mihai Eminescu, a măsurat această dureroasă întîmplare într-o sublimă metaforă : „Tot ce mișcă-n țara asta, riul, ramul". Magnifica victorie a „mușcăturii" Mircea n-a fost armă ci cauza dreaptă, „iubirea de moșie" transformată în „zid".

Istoria se cercetează științific, nu liric, dar constatarea că, de-a lungul trecutului lor, românii și-au cîștigat bătăliile de neatîrnare printr-o anume stare de spirit, o abnegație exemplară, este un adevăr. Victoriile lui Ștefan, Țepeș, Mihai Viteazul, marele război de independență din 1877, nu se pot înțelege altfel. Ele au o unică și luminoasă explicație : forța patriotismului, prinderea de a preschimba sentimentele în voință și în victorie.

Marile evenimente ale istoriei acoperă urmele care au dus către ele. Imaginea lor seamănă cu scurgerea unui fluviu căruia i se vede oglinda și i se bănuiesc, doar, adîncurile. Înțelesurile mărunte se pierd în cele mari, și din calendarul pe zile al unei bătălii aspre și îndelungate, ținem minte numai ultima filă, pe care e scrisă cu litere mari și irradiante — Victoria.

Vom aniversa, în curînd, o asemenea victorie. Un eveniment care a schimbat destinele țării și destinele noastre, implicîndu-ne atît de total în urmările sale încît îl numim, pur și simplu, „viața noastră de astăzi", dăruindu-i, prin cele mai mari și drepte din faptele noastre, numele și prenumele. Vom aniversa, în curînd, 36 de ani de la Insurecția națională antifascistă armată de la 23 August 1944. Dubla victorie repurtată atunci — schimbarea vechii orînduiri sociale și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste este încă vie, prea vie poate, pentru ca dincoia de solara-i înfățișare să-i deslușim toate urmele : drumul, lupta, felul în care „riul și ramul", „tot ce mișcă-n țara asta" au tresărit și atunci, au rezistat, au luptat și au nădăjduit. Ceea ce s-a jertfit, mai ales: chiar viața soldaților și patrioților noștri, din clipa cînd cenușa fascistă a zguduit trecătorile din Carpați.

Rădăcina rezistenței antifasciste coboară în istoria noastră chiar pînă la data nefastă a ivirii fascismului. Am spus NU hitlerismului încă de atunci. Am spus DA luptei cu arma în mînă împotriva fascismului încă de-atunci. Dar acela a fost începutul, nu și sfîrșitul, pentru că „Cetățeni patrioți ! Din clipa aceasta fiecare român este un soldat" s-a auzit nu numai lîngă podul Băneasa din București, pe Valea Prahovei și în Transilvania dar și în operația Debretin, la Javorina, în Slovacia, în Tatra Mică și în Carpații Albi.

În cartierul Votra Luminoasă din București există și azi casa în care a fost sechestrat după arestare, încă din primele ore ale insurecției, guvernul fascist; în Muzeul de Istorie al P.C.R. există harta (seamănă cu o imagine meteorologică care surprinde o uriașă tornadă îndreptată spre vest) eliberării Capitalei române și a întreg teritoriului românesc; oameni uciși la Sărmaș; copii care pling la Moisei; port-harturi, carnete, stilouri și scrisori personale ale marilor generali de armată scurtați de viață cu mult înainte de a ajunge la pensie; portretele așezate în ramă, zîmbitoare și optimiste, ale eroilor armatei române în vîrstă de 20 de ani (soldat Eftimie Croitoru, sergentul Elena Chiriță, locotenent Gh. Maciarnita, aviatoarea Mariana Drăgescu) ; sînt de ordinul zecilor în panouriie așezate sub sticlă; de ordinul sutelor în fotografiile din tranșee; de ordinul miilor în strigările pe ordinele de zi ale armatei române, ale armatelor aliate, în mormintele din Ungaria și Cehoslovacia.

Riul și ramul sînt locurile care au devenit istorie. Întoarcerea în trecut pe urmele care au dus la victoria împotriva fascismului prin aceeași forță de coeziune morală a poporului român.

Riul și ramul sînt locurile în care se scrie și istoria noastră de astăzi, prin aceeași forță de coeziune morală a poporului nostru, înscris pe orbita solară a devenirii sale contemporane, sub conducerea comuniștilor și a secretarului general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Sânziana Pop

Desen de Maria Iacobaș, elevă a școlii generale Șalu Mare, județul Sucevara

În acest număr : ● Literatura pentru copii ● Mică antologie a poeților de mîine ● „O lume în care m-am trezit abia acum" — proze ale unor copii din clasele primare ● ● Viața cărților ● Cronica literară de Dan Cristea ● Compendiu ● Cartea de debut de Nicolae Ciobanu ● Poezii de ● Daniela Crăsnaru ● Cornel Brahaș ● Laurențiu Cârstean ● Aurelian Chivu ● Mircea Florin Șandru ● Atelier literar de Geo Dumitrescu ● L-am cunoscut pe Tudor Arghezi ● „Cînd ruginea frunza arțarilor" — evocare de Ioan Grigorescu ● Revista străină ● Sport

Imperiul libertății

Tocmai în acest an cînd UNESCO a lansat formula ANUL INTERNAȚIONAL AL COPILULUI, bugetele pentru înarmare au crescut într-un ritm amețitor, semn că ființelor celor mai curate și candide nu li se pregătește o viață sărbătorească și pe măsura neprihănirii lor. Și totuși, profeții au spus că un copil va salva lumea, copiii fiind cea mai neprețuită comoară a tuturor națiunilor, copiii fiind îngerii popoarelor.

Se vorbește insistent în ultima vreme despre măsuri privind interzicerea armelor-jucării, ca și cum acest lucru ar putea să înlăture coșmarul umbrelor lungi ale rachetelor intercontinentale care așteaptă numai un semn pentru a face planeta fărîme. În opoziții, chiar cele mai insignifiante, ce se nasc între oameni maturi n-am observat decît foarte rar respectul ce se cuvine adversarului, pe cînd, în relațiile cele mai ostile dintre copii, predominantă este atitudinea cea mai plină de grijă față de celălalt, animată de un spirit de dreptate incoruptibil, iar setea lor de viață îi determină să presupună că piatra, bulgărele de pămînt, scaunul, masa etc. adăpostesc în sinea

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 7-a

Culoarea copilăriei

Casa Pionierilor este așezată lîngă furnale. Urcă fumul spre cer, va fi o zi frumoasă. Se împrăștie fumul peste acoperișuri. Va ploua. Aici plouă des. Or fi munții de vină ? Dar ei, uriașii, nu pot fi învinuiți niciodată. Acolo schiază copiii în cumpăna iernii Acolo se duc vara, cînd soarele arde și umbra pădurilor cheamă. A auzit cineva de cabana Ghica ? Desigur. Au avut și musafiri. I-au servit cu două feluri de mîncare. Și clătite. Meniuri originale. Fetele, Sigrid, Ana, mai ales Strengărita, cum zice profesorul Iosif Watzurik, fac și ciocolată de casă. Și pîine în test. Și pîine în cuptor. Vin părinții

Letiția Vladislav

Continuare în pag. a 7-a

Vîrsta lui Făt-Frumos

„Nucă fără coadă" îi zice bunicul fetiței care se dă pe lîngă el în trecere bunicului de genunchi și lălăie-ntruna. Unde pui ochii te bucuri. Îngrijim parcuri și grădini pentru că le place copiilor (și îndrăgostiților care n-au făcut încă copii). O cumpănită zicea zilele trecute adorîndu-și gemenele : ce mîncăm noi astăzi ? Surîsori și obrăjori ! O fetiță de cîțiva anișori are o păpușa și o ține mereu în brațe. Păpușa este la fel de mare ca ea că nu mai știu : fata ține în brațe păpușa ori păpușa ține fata în brațe ? Părinți de vîrste și profesiuni diferite intră în vorbă și își zîmbesc pentru că, spontan,

George Alboiu

Continuare în pag. a 6-a

Jocul cu viața

Urc zilnic pe catedră-ntre copii
Și ochii lor atenți mă urmăresc,
Sorbind cu ochii minții clipe vii.
Doar între ei, în taină, mai șoptesc.

Mă fac că nu-i aud, privind afară
Cum ninge liniștit și tacticos.
Pe stradă-i iarnă,-n clasă-i primăvară.
Și-o fată-n gînd recit-un vers duios.

Deodată îi întreb : — Unde-am rămas ?
Iar ei, cu ochii-n cartea de citire,
Răspund toți, tare, într-un singur glas...
Dar clopoțelul sună vesel de ieșire.

După atîta așteptare dimineața,
Copiii fug și joacă-nți-un picior.
Iar eu privindu-i, în mijlocul lor,
Îmi pare că mă joc și eu cu viața.

Mihail Cruceanu

A traduce înseamnă (totuși) a CIRCULA

Autorul acestor rînduri a debutat prin a scrie o carte despre soarta „Literaturii române în lume". Am enunțat insuficient atunci adevărul — care mi s-a confirmat și mai mult cu timpul — că nu puține au fost cazurile, îndeosebi în primele decenii de după Eliberare, cînd, poeți sau prozatori români de valoare, de ieri și de azi, au „încăput" pe mîna unor traducători (străini) improvizați. Sau — altă ironie — pe biroul unor scriitori de prestigiu în limba lor și și chiar în lume, dar... desăvîrșiți necunoscuți ai limbii române. A devenit de mult

Constantin Crișan

Continuare în pag. a 7-a

GENERAȚIA MILENIULUI

Copiii născuți în acest an vor avea 21 de ani în pragul celui de-al treilea mileniu. Și s-a dorit — în spiritul unui real și profund umanism — ca, așa cum au existat în acest secol generații ale primului și celui de-al doilea război mondial, cum au existat generații ale foametei și secetei din Sahel și din atîtea alte locuri ale lumii, să fie, pentru memoria lumii de mai tîrziu, și o „generație a mileniului" marcată cu semnul distinctiv al acestui An Internațional al Copilului, însemn al bucuriei, păcii și bunei înțelegeri. Acestei generații, Paul R. Garrido, poet și ziarist francez, îi dedică poemul său : **„1979 va fi un dar — pentru a remodela visurile copiilor / ajutați-ne să facem ca acest an internațional al copilului să meargă înainte / ascultați... / visători, îndrăgostiți, privitori la stele... / în anul copilului / facem apel la cei tineri în inimile lor, / indiferent de vîrstă. / Lăsați lumea să meargă înainte / să ajungem la acea conștiință a omului / care nu mai este satisfăcut de amărțeala din trecut. / Pentru că aceasta este anul în care inimile noastre purificate de flacăra durerii / vor fi iluminate de flacăra dragostei pentru copiii noștri"**.

Generație a mileniului care, în acest moment, se vede confruntată cu grave și îngrijorătoare probleme. Căci nu peste tot, acum, în lume, copiii știu că există o zi, un an dedicate lor. Acum — doar în acest an aniversar (20 de ani de cînd Adunarea Generală a Națiunilor Unite a adoptat, în unanimitate, Declarația drepturilor copilului) — peste 15 milioane de copii sub vîrsta de cinci ani vor muri, în mare măsură datorită foametei și mizeriei. Și încă cel puțin 700 de milioane vor fi afectați — mulți în mod ireversibil — de malnutriție sau hrană cu alimente infectate sau contaminate. Și să ne amintim, noi care avem privilegiul de a cunoaște o tinără generație căreia i se oferă tot ceea ce este posibil în domeniul educației și învățămîntului, că există, acum, milioane de copii care niciodată nu vor avea acces la nici o formă de educație, că alte zeci de milioane nu vor trece niciodată de nivelul primelor patru clase.

O generație a mileniului care trebuie să fie o generație a speranței. O generație a unei lumi eliberate de angoasele războiului **(trei mii de miliarde de dolari în cincisprezece ani pentru înarmări !)**, de spectrul mizeriei și bolii (anual, în Bangladesh, 25 000 de copii orbesc în lipsa unui tratament cu vitamina A, în imposibilitate de a plăti o operație de cataractă în valoare de 25 de franci), al foametei (aproximativ 220 de milioane de copii la limita minimă a „zonei de supraviețuire").

O generație a mileniului care trebuie — pentru a împlini toate aceste idealuri — să primească, încă de acum, premizele necesare ale edificării lumii de mîine. Permize atît materiale cît și spirituale. Desigur, aici discuția posibilă se poate prelungi dar, în esență, soluțiile propuse se string într-una singură, profund și drept omenească, în concordanță cu marile idealuri promovate de umaniștii tuturor timpurilor.

Este cea la elaborarea căreia președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și-a adus o strălucită și unanim apreciată contribuție, stabilind ideile majore ale promovării unei noi ordini economice și politice internaționale. Scopul ei fiind eradicarea, odată pentru totdeauna, a inegalităților flagrante care generează război, foamete, durere, lacrimi pe obrajii copiilor. În sprijinul tocmai al acestei soluții — considerată, de către Națiunile Unite, drept una dintre căile cele mai accesibile omenirii înspre edificarea unei noi lumi — s-a elaborat, de curînd, și conceptul „educației pentru dezvoltare". O educație care să aibă în vedere formarea copiilor din toată lumea în acord cu timpul (și problemele și aspirațiile) în care ei trăiesc, „permițînd oamenilor de a participa la dezvoltarea comunității lor, a națiunii și a lumii în ansamblu".

O educație — dată, implicit, și generației mileniului — în spiritul ideii fundamentale a Declarației drepturilor copilului care postulează nu numai condițiile existenței fizice a „plăpîndei flăcări de speranță a lumii" (cum numea Kurt Waldheim tînăra generație), dar și spiritul de înțelegere, de toleranță, de prietenie și de fraternitate între popoare, de care trebuie să fie inspirat orice gînd, orice mesaj adresat copiilor.

În esență, menirea acestei largi acțiuni internaționale aceasta este : să atragă atenția asupra unor situații grave în domeniul educației și vieții copilului dar, în același timp, să pună oamenii în fața adevăratei și celei mai mari responsabilități ridicate de civilizația secolului XX. Noua ordine economică și politică internațională înseamnă nu numai o restructurare fără precedent a realităților statistice, dar și o răsturnare a unor false scări de valori, o schimbare de conștiință.

În această speranță, din nou, împreună cu poetul despre visurile acestei lumi pentru copiii săi : **„1979 / este un dar / prin care / dăm o șansă / copilului / de a crește / de a-și întinde aripile / cu ajutorul său / norii îl vor aștepta / ca niște porți deschise / către cerul albastru / în zborul către dragostea noastră"**.

Cristian Unteanu

Telegramă

Tovarășului
NICOLAE CEAUȘESCU
secretar general al Partidului Comunist Român, Președintele Republicii Socialiste România

Mult stimate și iubite tovarășe NICOLAE CEAUȘESCU,

La scurt timp după călătoria încununată de cel mai deplin succes pe continentul african, v-ați făcut din nou mesagerul gîndurilor de pace și prietenie ale poporului nostru, răspunzînd, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, invitației de a vizita Spania. Scriitorii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități v-au însoțit și de astă dată cu dragostea și prețuirea lor de-a lungul itinerarului pe care l-ați străbătut, dînd o înaltă apreciere modului în care ați reafirmat principiile colaborării pe baza deplinei egalități în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, neamestecului în afacerile interne și avantajului reciproc, principii care trebuie să caracterizeze relațiile dintre două state cu orînduiri sociale diferite, dintre toate statele lumii. În mod firesc, în centrul discuțiilor s-au aflat problemele dezarmării, ale securității europene și mondiale, ale destinderii și dezangajării militare, ținînd seama și de faptul că Madridul va găzdui, în 1980, o nouă reuniune a țărilor participante la Conferința de la Helsinki. Ne-a bucurat în mod deosebit faptul că, printre documentele semnate cu acest prilej, se numără și un acord de cooperare culturală și științifică, menit să ducă la dezvoltarea schimbului de valori spirituale, la aprofundarea cunoașterii reciproce a marilor creații artistice și științifice, pornind de la adevărul incontestabil că fiecare popor poate și trebuie să contribuie la făurirea tezaurului civilizației planetare.

Căldura cu care ați fost întîmpinat pe pămîntul Spaniei, stima cu care ați fost înconjurat de gazdele dumneavoastră constituie o recunoaștere a rolului hotărîtor care vă revine în elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a României Socialiste. În această lumină poate fi înțeles și mai bine puternicul ecou al vizitei, oglindirea aspectelor ei semnificative de către mijloacele de informare spaniole, cît și de marile agenții internaționale.

Convinși fiind că recenta vizită va contribui substanțial nu numai la adîncirea și dezvoltarea relațiilor româno-spaniole, ci și la sprijinirea procesului de instaurare a unui climat de înțelegere și colaborare în Europa și pe întregul glob, vă asigurăm, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, că vom face totul pentru a ne îndeplini cu cinste datoria încredințată de partid, de dumneavoastră personal, reflectînd efortul constructiv al poporului nostru, făcînd cunoscută pretutindeni hotărîrea lui de a-și construi liber viitorul, de a trăi în pace și prietenie cu toate popoarele lumii.

UNIUNEA SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Istoria literaturii române de G. Călinescu în lumina corespondenței

Prima oară cînd G. Călinescu vorbește de proiectul unei **Istorii a literaturii române** este data de 23 octombrie 1936. Era după o călătorie la Napoli în Italia, cu o lună înainte de examenul de doctorat în litere la Iași unde peste un an va deveni conferențiar de estetică și critică literară. La această dată G. Călinescu scrie profesorului Al. Rosetti, director al Editurii Fundației Regale pentru literatură și artă : „Poți să treci în buget Ist. lit. chiar 2 volume. Dacă voi începe cu vol. I. asta încă nu știu. Sondez materialul (cu frenezie !) din toate părțile, ca să am o privelițe de sus și să scot un principiu de diviziune mai rezonabil decît acela Iorga-Adamescu (doi bărbați de seamă). Apoi, cînd se va apropia termenul redactării, mă voi lăsa în zbor asupra unei epoci mai puțin studiate, mai în stare să satisfacă la început curiozitatea cititorului, de pildă epoca Macedonski, a acelui Macedonski atît de disprețuit chiar și acum. Te previn că, fără să vreau să cad în exagerări, doresc să fac o **Istorie critică a literaturii române**, în care fiecare studiu să fie o monografie esaurientă cu biografie vie ca **V (iața) I (ui) Em (inescu)**, cînd e cazul, cu critică estetică a operei și critică istorică Vom vorbi despre asta personal". Așadar în octombrie 1936 G. Călinescu era în căutarea unui criteriu de expunere a istoriei literaturii române mai potrivit decît cel cultural folosit de Nicolae Iorga în sinteza sa din 1901—1934 și Gh. Adamescu în compendiul său din 1913 ajuns după primul război mondial la ediția a III-a. De observat că în 1936 nu apăruse încă Nicolae Cartojan. Exista pentru literatura modernă Ovid Densușianu, iar pentru cea contemporană E. Lovinescu. Din toți, numai Lovinescu utilizase criteriul estetic scrîind o istorie critică a fenomenului literar contemporan românesc de la 1900 pînă în 1928 de fapt doar un tablou. Macedonski la a cărui reconsiderare medita Călinescu, nu era încă reeditat (ediția Vianu apare începînd din 1939 și se va încheia abia în 1946) Cît despre exaurientele monografii, ele erau

Al. Piru

Continuare în pag. a 6-a

cronica literară

Gheorghe Grigurcu: „Poeți români de azi"

Gheorghe Grigurcu este un critic care aparent posedă știința analizei de poezie, prezumție cu atît mai ușor de acreditat cu cît interpretările vin, în cazul său, din partea unui deliberat producător liric.

Autorul volumului **Poeți români de azi** scrie bine, formal bine, mișcîndu-se cu alegrețe și dezinvoltură prin teritoriul poeziei naționale și străine. Nimeni de bună credință nu i-ar putea nega acestui critic prea plin de sine limbajul profesional bogat și nuanțat, varietatea termenilor folosiți, cam afectată într-adevăr, sau informarea estetică. De aceea, departe de noi gîndul de a-i reproșa lui Gheorghe Grigurcu ceea ce unii numesc pejorativ „mimetism", adică amestecul de cerneluri al stilului critic cu tușurile autorilor comentați. Dimpotrivă, socotim această așa-zisă „infracțiune" a penei critice drept un argument de dotare literară, ținuit la stilpul infamiei tocmai de „profesioniștii" fără talent, dar cu skepsis, ai breslei. Din acest punct de vedere, critica lui Gheorghe Grigurcu se pliază, de regulă, ca o dantelă spumoasă peste faldurile textelor analizate. Criticul face o descriere estetică a poeziei, ceea ce înseamnă, potrivit opiniei sale, „o lectură care să nu aibă ca obiect decît poezia însăși", indexînd, după cum e cazul, cu voluptate ori cu vivace mohoreală, pasajele de coincidență sau de abatere a lirismului de la sine. „Supunerea textului la examenul de omogenitate" poate fi socotit cuvîntul de ordine al criticii profesate de G. Grigurcu. Mai direct spus, prin această normă de salubritate estetică se înțelege la Grigurcu o scotocire detectivistică, sluțită de ogarii impresiei, a zonelor pur lirice, căutîndu-se cu precădere punctele de interferență sau de tangență ale obiectului aflat în discuție cu „firul istoric al poeziei românești" (tradiție, cu alte cuvinte). Rezultă din acest sistem de lectură, plauzibil ca orice sistem, o critică atomistică, pulverizată în spațiul recunoașterilor și al numeroaselor **traduceri** în limbaj critic a materiei poetice. Autorul flanează prin texte pe un traseu tortuos, producînd evidente și formule-șoc cu o frecvență de emisie șiruitoare, dovedind o inteligență neobosită și alarmistă, în pernetuă ținută de campanie, inteligență asemănătoare prin latura cazuistică și nervul nesdormit cu aceea pusă în circulație de Laurențiu Ulici. O inteligență locvace în căutare de dovezi și căutînd a dovedi mereu „adevărul". Ceea ce presupune că o clină de contemplativitate dubitativă nu dăunează criticului, tot astfel cum nu dăunează nici creatorului. Tot acest zumzet incontinent și fin, ca al unor aliniere, poate lăsa cîtorva impresia de domolire **adînc** a poeziei. În realitate, ne aflăm în fața unei critici cam pălăgioase și proclamative, cu aspect foarte tantos și decis, ce poate înșela pe cei mai slabi de înger, găsindu-se în contradicție de fapt, prin partizanatul afișat al punctelor de vedere, cu sunrafața, în senere agreabilă, a emisiei sale. Aplicarea esteticului pozitiv, în care ne rallem indiscutabil îl duce, însă, pe Gheorghe Grigurcu la o **descriere** înțeleasă doar de verbul său fugos și inventiv în epitete, descriere atît de înfeudată citatului reprodus cu strașnică larghețe (în felul lui Eugen Barbu), încît nu mai anare aproape nimic din vista interioară a poeziei, nimic din fizionomia ei lăuntrică ori din „morala" ne care o propune.

Critica lui Gheorghe Grigurcu ignoră astfel zonele de **umanitate**, de umanitate estetic relevabile ale poeziei, și nu vede altceva dincolo de litera ei. În ciuda aparenței bogății, bogăție terminologică judecînd just lucrurile, este o critică săracă, dezinteresată de acțiunea **vitală** a poeziei, de ceea ce vrea să spună această și de ceea ce spune. Ea nu are nici o atingere cu proiectul uman pe care îl exprimă limbajul poetic, de unde răceala suspectă chiar și atunci cînd laudă. Procedeul autorului în cauză constă în gîituirea din loc în loc a fluxului liric, din **exces** de palpare exactă, în etalarea mostrelor astfel sugrumate și în palparea singelui viu al unei creații într-o formulă sintetică, mai mult sau mai puțin nimerită, cum este soarta oricărui surogat. După mai multe pagini citite, care pot fi amuzante luate strict în sine, critica lui Grigurcu devine fastidioasă, chiar dacă autorul dă în continuare senzația că, vorba lui Caragiale, „combate bine". Mîlitînd pentru deschidere estetică, fapt lăudabil, el practică procustianismul. Firește, Grigurcu e de preferat multor critici derutați de poezie și cu un limbaj inabil, rudimentar aplicat la analiza ei, dar pretențiosul său program de asanare artistică nu e suficient, în momentul în care alți interpreți de poezie contemporană nu numai că susțin cu activitatea lor acest program, dar aduc în exegezele semnate de ei o trăire cu mult mai intimă a ceea ce înseamnă cu adevărat o creație literară.

Cu aceste calități, similicalități și defecte, **Gheorghe Grigurcu** scrie, după **Teritoriu liric**, a doua încercare de panoramă asupra poeziei noastre actuale : **Poeți români de azi.** Sînt cuprinși în această sinteză 82 de autori, clasificați în **14** categorii, de la „Lirismul sinteză" (Al. Philippide și Ștefan Aug. Doinaș) la încrengătura poeților tineri. Alți critici, autori de panorame, au propus mai multe sau mai puține subîmpărțiri, dar tabloul oferit de Grigurcu este la fel de contestabil pe cît este de credibil. Sîntem aici cu totul de acord cu autorul recenzei geografii lirice că ierarhia, ca și clasificarea sînt inevorabil [illegible] poetic în sine contestă mult". Însuși criticul are în vedere, într-un capitol de „Considerații generale", alte posibile așezări ale materialului. De asemenea, am fi ultimii care să contestăm vreo clipă dreptul de opțiune al criticului, libertatea sa suverană de a-și rosti adevărul în strictețea gîndului și formulării sale proprii, chiar și atunci cînd el contrazice opinia curentă ori cvasiacceptată. Credem, alături de autorul volumului de față, că : „Critica nu poate fi altceva decît exoreza unor ocoluri, oricît de largi ori de rotunde le-ar fi circumferința". Să rămînă profund neserioasă, acuzînd frivolitatea. O cronică la un volum, fie ea cît de exactă, nu e totuși un portret, chiar dacă sînt cuprinse în ea notele esențiale ale unui autor. Criticul este în acest caz prezumțios și infatuat, ca și atunci cînd își arogă merite intransmisibile, blazonarde pentru „lansarea" vreunui poet. Citim, de exemplu, în articolul dedicat lui L. Dimov această frază de **ridicolă** „superbie", ca și cînd poeții n-ar aștepta decît ochiul mereu infatigabil al lui Grigurcu pentru a fi descoperiți : „Cînd publicam prima, se pare, cronică din țară, la cel dintîi volum, **Versuri**, al lui Leonid Dimov, salutînd ivirea unui remarcabil talent..." s.a.m.d.

Care sînt, pe de altă parte, „prețuirile actuale" ale lui Grigurcu ? Ele se numesc M. Ivănescu, Leonid Dimov, E. Brumaru, Florin Mugur, Petre Stoica, Mircea Ciobanu, Dan Laurențiu, Angela Marinescu, M. Ursachi, Sorin Mărculescu, Cezar Ivănescu, C. Abăluță, poeți ce formează, în clasificarea sa, a „treia față" a lirismului nostru actual și care în ochii criticului „par a fi deschizători de perspective într-o măsură mai decisă, mai consonanți cu spiritul epocii prin densități inclasificabile". Foarte bine pînă aici și sperăm a nu fi bănuiți de rea-credință de nici unul din autorii pomeniți mai sus despre care am scris cu [illegible], și nu o dată. Dar să vedem ce spune Grigurcu, de exemplu, despre Emil Brumaru ? Ei bine, la p. 458 citim consternați de cîtă prețuire îi acordă : „Cum va evolua această **lirică gestă lilipuțană** ?" (s.n.), pentru ca două pagini mai încolo „mica" lui Grigurcu să fie astfel taxată : „E. B. se plasează la nivelul unui estetism al **micului**". Poate Dimov să fie mai incriminator tratat ? La p. 447 citim însă : „Hiperproductiv, poetul se află în fața unui infinit pe care nu-l mai poate domina și care începe să-l exploateze". Vasăzică nici cu Dimov lucrurile nu stau prea bine ! Despre Dan Laurențiu : „D. L. Practică o superioară contrafacere" așa încît ne întoarcem cu aceeași stupefacție la afirmațiile contradictoare ale cuprinse în „Prefața" volumului : „Straniu și neadevărată la realitatea literară [illegible] se pare de aceea tezei potrivit căreia ultima „serie" de poeți consolidați (Mircea Ivănescu, Leonid Dimov, Emil Brumaru, Petre Stoica, Cezar Ivănescu, Dan Laurențiu etc.) s-ar caracteriza prin „devitalizare manieristă", printr-un „estompări rafinament". Dispensîndu-ne de sentimentul că acestor adînc o densitate [illegible], o plenitudine a regăsirii lirice care se simte doar, fără a atinge forme durabile, în agitația verbală a seriei precedente, socotită a-l avea în frunte pe Nichita Stă[illegible]

Impresia de neconcordanțe devine inevitabilă.

Am mai putea adăuga destule critici în legătură cu „panoramele" semnate de Grigurcu, unele pornind chiar [illegible] Radu Ioanid, în numerele trecute, despre „Aventurile [illegible] de a „prinde" unele din tendințele lirismului contemporan, fără spre care se îndreaptă tot elogiul și încrederea criticului panoramist. Discuția pe un asemenea teren, al preferințelor, ar fi falacioasă, deși nu știm în ce măsură mai e chestiune de gust individual, cu prerogativele sale, faptul de a-l recepta cu nesfîrșită delicatețe pe un Petre Got, autorul unor versuri de un haz nebun și a arunca anatema asupra lui Nichita Stănescu, poet cu laturi criticabile, firește, ca orice scriitor veritabil, dar nicidecum, în opinia noastră, campionul „relelor" ce se fac simțite în poezia românească de azi.

G. Grigurcu **crede** că „seria" poetică formată din Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Grigore Hagiu, Marin Sorescu, Adrian Păunescu, Constanța Buzea, Ana Blandiana, alcătuind, în sistemul său, „a doua tentativă a înnoirii poeziei", afirmată după 1960, nu a reprezentat „decît un moment de tranziție de la versificația jurnalistică la adevărata albie lirică, sub semnul unei tulburi emisiuni, care nu a atins limita de rigoare a constituirilor artistice ilustrată de marii poeți anteriori". Este incontestabil, dreptul lui de a crede acest lucru și de a-și susține opinia, dar să vedem care sînt argumentele aduse în sprijin, în afara frazelor de voioasă maliție aruncate din vîrful peniței ? La N. Stănescu, citătele incriminate, spre a înlătura, zice criticul, orice bănuială de obscuritate premeditată sînt culese din [illegible] Necesitatea (**Descrierea unei poezii** scrie[illegible] [illegible] poeții scriu[illegible] [illegible] [illegible] [

daniela crăsnaru

Lanț

Mai sper să mă mai vindec încă.

Îmi umplu mintea cu privelişti
în care e lumină multă
şi către vid nu sunt aprelişti.

Înghit încet şi cu migală
ca sclavul aplecat pe blid
resturi de ore, de cuvinte
văzduh de zgură, ces fichid.

Şi încă nu mă pot decide
să vind această silă vie
pe hainele de saltimbanc
din ultima călătorie.

Un anotimp în rai

În ciuda faptului că era contabil
el era frumos şi avea un trup perfect de efeb.

În ciuda tuturor faptelor
l-am iubit disperată toată vara aceea.
Adolescenta bătrînă din mine săruta pe ascuns

urmele tălpilor pe care
învăţa să le lase femeia.
Oho, era foarte frumos şi puternic
Fruntea lui părea dacică,
şi-ntregul profil perfect scitic.
Nici n-ai fi zis că străbunii lui
culegeau praful Asiei din tulburele paleolitic.
El se uita la mine rar, foarte rar
şi ochii i se umpleau totdeauna de o uimire fără hotare
Eram pentru el o ciudată vietate marină
care încearcă să zboare.

I-re-vo-ca-bil

Cîte trepte am coborît, Serenissime,
pînă la a dumneavoastră făptură,
ce piruete, ce arabescuri
ce umilinţe cu asupra-măsură...
Un zar strivitor, cu nici o faţă cîştigătoare
mi se tot clatină peste ascioare.
Pentru al dumneavoastră tors de fildeş, imperial
am căzut în vis de o mie de ani de pe cal.
De şapte ori şapte cămile m-am tot lăsat trasa
ca să vă pot atinge, în somn,
coapsa umbreasă.
Ca un perfect Cavaler, ca un brav Şef-Contabil
ca un aprig Sergent în solda Realităţii
aţi murmurat atunci i-re-vo-ca-bil :
„În genunchi cu ea, uite-asa, în genunchi,
sufletul cît mai departe de trunchi,
nici o privire pentru picata din cer,
nici un cuvînt, nici atît
pentru superbul ei nod de lacrimi din gît".
Şi ah ce aplauze, ce urale nestăvilite
rostogolindu-se peste timpanele încărunţite
în timp ce eu iarăşi şi iarăşi
sărut cu uimire şi-nfrigurare
ale Dumneavoastră calde şi sincere gheare

Telex

Grevă la fabrica de jobene. Incendiu.
La Vatican sfîntă scriptură se-nvaţă dintr-un compendiu.

Ore de moralitate prin corespondenţă. Succese.
Statuia libertăţii a mai căpătat două trese.

O nouă maladie descoperită. Căutăm voluntari.
Cursuri de seciclare pentru paznici şi pentru portari.

Hazardul încearcă să urmeze cuminte legea morală.
Orfeu îşi vinde ultima coardă vocală.

Dialog atemporal

Poezie, lux trist. Secol cinic cînd mulţi
pe planetă se miră
că artiştii nu umblă desculţi,
ca să ia un contact mai concret cu pămîntul.
E cazul.
Antreprenorii au grijă mereu
să nu rugineasca macazul.
Dumicatul de piine în dreptul ochiului
e cît o planetă.
Pentru acest zilnic văzduh gratuit
o reverenţă mortală, o piruetă.
Şe-ntreabă naivul, se-ntreabă claunul
se-ntreabă omul de geniu :
secolul zis al luminilor nu putea ţine
măcar un mileniu ?
„Tu ce faci acolo sub piramida de gesturi
şi vorbe pustii ?"
„Uite că încă respir." Aplauze vii.

Cuvîntul a tulburat uleiul sfînt
flacăra, ceara
Corbul nu mai are răbdare
şi înghite cu gheara

Mîna ta prin ferestruica cerului

Doar atît ochii mei mai pot deslusi :
mîna ta prin ferestruica cerului
numai ea, fără tine,
enorm dilatată-n văzduh, venind tot mai aproape.
Oh, cum îmi numără osciar cu osciar,
cum îmi resfiră vertebrele,
cum pluteşte peste şuviţele ude ca duhul pe ape !
Degetele ei, vai, chiar acum
la secerişul fără leac mă împing, la riul în spume.
Cu cită nestăvilită invalburare ele îi spun
fiecărei fibre-ale mele pe nume !
Atît prin ferestruica cerului
prin portiţa de taină numai atît :
cinci frenetice pliscuri spintecătoare.
Şi trupul meu, definitiv pierdut pentru suflet
şi pregătit, pentru moartea prin exaltare.

cornel brahaş

Intrare în muncile de primăvară. Autointerviu

de la I necunoscînd cu nici o altă lume. Poate
cu intrarea în animale străine aparent
aparent şi mai aparent dușmane. Porţi celulare
fixate-n extremităţi perfecte ale durerii
ştiinţie intim
O ! forţe nebăgate-n seamă
de ochi umani crescuţi de lucruri mediocre
doar pentru măsurarea lor O ! stocuri de puteri călite

la veghea patriei şi-a trudei
aveţi faţa către o altă lume
mi-aţi întors faţa către o altă lume
ştiţi voi ceva, prea vă slăbiţi staticul vostru
inspre o crîncă veselie
şi-ncîntarea în muncile cîmpului pe nesimţite se-nsingină

ştiţi voi ceva
alte cîntece înpreunarea cîmpurilor trudei mele
cu cîntecele trudei omenirii – imperfect dar sublim
alfabet
mă ridic şi-mi trosnesc oasele
după precedenţi clasici. Trec trec trec ! în întîmpinarea
ideii o-o să mă întorc curînd. Nu voi fi nevoit să renunţ
la transformarea trupului meu într-un teritoriu extrarenal
nu voi percepe patria doar geografic sau istoric
voi răsufla uşurat : asta e patria !
„înfloresc grădinile, cerul ca oglinda"...

Tîrzie

tu lege din sufletul meu
eşti oare iubire ? eşti oare iubire ?
trecînd lîngă neinventate calendare
cu ochii disproporţionaţi de libertate
trecînd pe mari planete de soare şi sticlă
drept zboruri urma ta o lasă, zboruri în care eu mă tai

mă schilodesc
stinjenite tale dovezi tarnaţe dezrugăciune
o, mantia religioasă
dacă te voi iubi voi semăna cu mine !...

tu lege din zbuciumul meu
eşti oare iubire ? prea aplecaţi se urnesc conglăsuitorii

şi universul ăsta defiorat
de zeii noştri morţi la datorie
rămîne-o mieare transparentă
pe buze arse de istorie, cei pe lîngă care trec
simt aspre dojane ale unui timp fragil
victime ale unor ani scurţi scurţi scurţi
şi-apoi lungi dintr-odată !...

Tu rugă din sufletul meu
eşti oare iubire ? eşti oare iubire ? Mă apropii mai mult
de ceea ce vei fi
te simt mormîntul meu
şi vrînd-nevrînd în moartea mea
mă simt la mine-acasă

Întuneric de toamnă

lui Eugen Jebeleanu

o ploaie singularizată
nestatornică ploaie
începe o lume fără de care umerii mei
şi şaldurile mele ar fi ciini care nu pot
să-şi înţeleagă sămînţa
în locuri începute de alte ploi. Posedat
de materialitatea ploii
eu cel nedesenat de intemperii
şi lucrări divine
las preocupările ei alăturate mie
norii, bucle preistoric dumnezeieşti
înlăturînd rana văzduhului
şi-aşa pot iubi aşteptînd. Pămîntul va pleca mai departe

autazizat. Delirul său va fi numit în continuare
deliz zeiesc. Urmează o bruscare a spaţiului,
efort general de înţelegere a evenimentului, Robust timpul

îşi afişează ambiţia trecerii
pe toate feţele robust prestigios
robust şi prestigios. Se apropie dezgolit
de saltul în copilărie, palida urmire
a conglăsuitorilor
îi lasă penumbra drept loc de retragere
după provocarea la moarte a materialităţii, nici
un cîmp coresc nu va fi mai mare decît el
o ploaie singularizată
erupe
o
lume

Noapte inutilă

cu ochii închişi nu pot s-adorm
un glas de lume umblă prin ei, cu ochii închişi nu pot s-adorm
durere de lume umblă prin ei
fără scrupule oraşul intră şi iese din rănile lor
într-un du-te-vino familiar
trotuare neglijate probleme de salubritate
da, în odihnă sînt de prisos
pentru că sînt magnet de-atras deşertăciuni

cu ochii închişi nu pot s-adorm
egoism fluid inecînd rezonanţe se revarsă iceremenias
peste forme cu înţeles nesigur – locul
unde se termină poruncile
locuri unde se termină poruncile

şi-atingerea femeii rămîne greaznic chin şi-atingerea femeii...
sufletul meu îşi retrage apele de dragoste
din teritoriile nesubjugate carnal
rămîn bărbat cu care-ar putea să-nceapă plînsul comun
rămîn locul de pelerinaj al stafiilor fecioare

cu ochii închişi nu pot s-adorm
da, în odihnă sînt de prisos
şi iar mă scol a trudă şi-a uitare
o timp util
doar trudelor externe

laurenţiu cârstean

Nici foşnetul trestiei

tu despre care înaltele arome
n-au aflat încă nimic
tu despre care însuşi ţinutul
nimic n-a aflat
nici foşnetul trestiei
în aderea lunii
tu despre care triajele
au au ştiinţă
nici încăpînile albe
loc să te-ascundă
nu au
tu precum neaptee-a
arban
tu fără ceaţă pe umeri
pe faţa pe ochi
tu fără ataşi
(gata să au rupă)
fără glas fără gînduri
fără limbă
tu care puteai fi
imaginea mea
tu care nu exişti
nu exişti
nu exişti.

şi toamna...

într-o albă grădină
şi toamna
cîmpie de aer
respiră oraşul

subţiri
singuratici
prin lanul de grîu
ne-întîlnim.

cum te mai cheamă
sau cum nu te mai cheamă...
seara
obosit
soarele se ascunde tăcut
sub pleoapele tale.

cineva gîndeşte la tot...

lîngă umbra sa
răsar
nefireşti
nuferii rupţi
într-o primăvară tîrzie...

peisaj

chiar despre pietre
trebuia să spun ?
e numai piatră
această aşezare
acest ţinut
(nedrept)
ca o mişcare
a mîinilor pierdute
arişicum ?

şi despre apa
şi pămîntul lui ?
despre fiinţa
soarelui ce-l doare ?
despre absurda lui
ascunzătoare ?

...acum e noaptea
aştrilor dintîi.

peisaj

o ceaţă-neant întreg
e ţinutul
şi murmurul pietrei
e rugă nu vînt
un viscol cuprinde
cu totu-aşezarea
ţinutul nu este
doar simplă dogoarea
cum cred că nu poate
să fie cuvînt

dar poate un aer
lumină
e lumea...
zvicnesc portocalii
pur galbeni...
grădini...

Opriţi-vă
pacea
e poate ţinutul
plantat cu mirese
în loc de măslini.

Desen de Raluca Grigorcea

aurelian chivu

Corabia pe două mări viaţa mea

Ca o corabie pe o mare
ca o corabie pe două mări
viaţa mea
deodată în două lumi trădă.
Dar corabia nu e decît
o corabie
arezile mării străbătînd
o mări ca două mări
într-o singură viaţă
a mea
lumdu-mi mintile
şi cele două veţi ale mele

Lîngă ai lor asemeni lor

Ca'or ce-ţi vor spune
că m-au văzut
spune-le că doar tie uneori
stă arăt în arezii.
Celor ce-ţi vor spune
că m-au ştiut
spune-le că pe ei s-au ştiut,
lîngă ai lor asemeni lor.
Celor ce-ţi vor spune
că-n Agora m-au ales,
răspunde-le că pe ei s-au ales.
Celor ce-ţi vor spune
că m-au trăit,
spune-le că mint
că pe ei s-au murit.

Cel care nu doarme în cel ce doarme sînt eu

Cel care doarme
nu ştie că doarme
cu cerul pe faţă,
faţa însăşi devenindu-i cer trădat.
Cel care nu doarme
în cel care doarme
sunt eu,
asemenea celui ce viu în stîlpul porţii îngropat
să-nţimpine pe cel ce numai se vesteşte
şi niciodată nu vine
chiar dacă dovezile trecerii lui
pînză peste toate lasă
feţe şi trupuri de trădători.
Cel care este
în cel care nu este
sunt eu,

Cel care mă primeşte în vis
şi-n cele două vieţi
pe faţă şi pe ascuns
mă trăieşte.

Crezi că e norul acela

Ce ştii tu ? îmi ziceam.
Nici o poartă nu se deschise
şi ieşi el, cel care nu iese,
cel care nu s-a mai întors,
în cel de faţă rămas.
Ce ştii tu despre trupul său
ca două trupuri ale Săgetătorului ?
Crezi că e norul acela
o cină închipuind.
Şi nu e aşa.
Crezi că e copacul acela pentru corabie,
din nimic luînd foc,
de care vrei să te apropii.
Şi nu e el.
El va avea ochii mei
şi trupul meu,
fără de care mi-e mult mai bine.

Dintre viețile traite n-o pot muri decît pe aceasta

Dintre morţile mele,
n-o pot trăi decît pe aceasta
care atît de mult seamănă
vieţii trăite.
Dintre vieţile mele
n-am s-o pot muri decît pe aceasta
care atît de mult seamănă
somnului treaz.
Lumina mă va învăţa aici
tot cu răpirea de fiare şi păsări
în care himera dacă există
cu chipul şi făptura mea
la cina lumii se va arăta.

O poartă cu lei moartea o totemica poarta

O poartă cu lei moartea.
Rag leii de aur ai ereziei mele
sfîşiind cerul
ei înşişi o fiară
în urletul mut şi agonic
mutîndu-se
cu semne şi bizare forme
lipsei mele ajungînd lumi.
O poartă cu lei moartea
eu, tribala piatră,
purtînd-o ca dintr-o altă viaţă
semnul de gheare şi lacome guri
ai Leilor de Aur,
ai totemicei porţi.
O poartă cu lei moartea
o trecere nevăzută în răpire
a leilor de aur luînd foc
într-o altă viaţă

mircea florin şandru

În curînd

În curînd vom intra în celălalt secol, vă întreb
Simţiţi aceasta ?
În curînd ceasul marelui turn va sări
Pragul mileniului, vă întreb
Fi-va el copilul blînd care poartă mielul pe braţe ?
Marea se desparte de mare în asfinţit.
Un secol
Se desparte de altul printr-o linie nevăzută,
Fi-va el cîmpia în care ne vom odihni ?
Pacea, cămaşa albă pe care briza o flutură ?

Ce se vede dincolo ? vă întreb, chiar dacă unii din noi
Vom fi mormîntе duki, cenuşi călătoare
Maimuţa apasă pe butonul menajeriei
Să prindă în braţe sfera fierbinte, sandviciul
Vine prin telefon, haldele de cărbuni scad
Şi în căminele noastre vom arde focuri de alge
Cum vom arăta, tu, şi tu, şi tu ; îmi apropii
Faţa de voi şi ea fumegă, scoate aburi
Barba mea e a unui bărbat ars de vînt, priviţi-mă
Întinde-vom mîini de sticlă ? aştepta-vom
Inima celuilalt să iasă dintr-o colivie pitică ?
Carnea noastră va fi tot trandafirul de sînge ?
Planta care se teme în faţa morţii ? Vom intra
În celălalt secol, simţiţi aceasta ?

Anotimp

Anno domini, am văzut cimitirele de maşini
Înverzite. Răvăşite de vîntul de primăvară
Am văzut omul în cîmpie semănînd,
Sălbăticiunea tinără, umflată
Fugind în pădure să nască.
Anno domini, pun mîna streaşină la ochi
Şi pînă departe în zare pămîntul
Se roteşte ca o lacrimă limpede
Cu cerealе verzi, cu cîmpuri petrolifere, cu oraşe
Anno domini, a trecut iarna cu păstrăvi morţi, cu crengi putrezite
Plăminii noştri, ca nişte păsări, ciugulesc aerul, se umflă
Aleargă şi plutesc încet singerind
Anno domini, am văzut bicicliştii coborînd
Calina vînătă, cu cămaşa deschisă, cu sacul de merinde
Am văzut turmele şi călăreţii îndemnîndu-le către munte
Am văzut egretele venind
Anno domini, a lumină blîndă se aprinde în cer şi coboară
Pămîntul îşi întoarce iarba deasupra
Peste oasele cailor, peste şosele, peste maşinării, peste căi ferate, peste conducte
Anno domini, anul acesta nu seamănă cu celălalt
Singele ne coboară în tălpi şi aruncă apă deasupra
Umerii bărbatului se pîrjolesc de vînt, se colorează cafeniu
Se subţiază, se întăresc
Copiii cresc, aleargă prin iarbă, prind păsări
Primesc primăvara în faţă şi ameţesc
Femeia stă în faţa oglinzii, ca şarpele care priveşte prada ucisă
Anno domini, am văzut cimitirele de maşini înverzind.

Mingea

Trupurile balerinilor, uşoare ca aluminiul, se vînd
Tablourile se fură şi se vînd cu kilogramul pe piaţă
Soldaţii se cumpără şi se vînd, mormintele
Sînt cîmpuri petrolifere ; se cumpără şi se vînd.
Luptătorul roşu, guerillos, nu se cumpără
El primeşte cartuşul în faţă, cu precizie,
În savană, în munte
Papoarele nu se cumpără, dar mina înmănuşată
Apleacă balanţa şi sudoarea lor urcă, prea uşoară, deasupra
Zimbiţi vă rog, ladies and gentlemen, zimbiţi vă rog
Totul este frumos ca în manualul bunului cetăţean
Zimbiţi vă rog, faceţi o reverenţă
Aurul luminează magnetic terenul cu iarbă
Mingea de tenis se rostogoleşte, încotro ?
Secolul se rostogoleşte încet, încotro
Ce prevesteşte iarba, ce spun enciclopediile
Horoscoapele electronice, experţii marilor universităţi
Baloanele meteorologice, oracolele, hărţile
În copacul de plastic cîntă o pasăre de plastic
Zîmbete curg din gura femeii automate, mingea
Se rostogoleşte în iarbă, încotro ?

Vă propun

Vă propun această cutie goală de conserve
Loviţi-o cu sete, o să cadă în mijlocul stadionului
Înăuntrul său va intra vuietul mării, mii de glasuri
Oftează şi urlă, în timp ce
Meciul e dinainte jucat.
Vă propun această cutie goală de conserve
Loviţi-o cu sete, o să cadă în birourile
Băncii Murbery Trust
În cutie va intra miros de functionar parfumat,
Zgomot de maşini electronice şi o voce
„Petrolul creşte cîţiva cenţi", veţi simţi
Cum se scumpeşte carnea pe masă.
Vă propun această cutie de conserve
Loviţi-o cu virful pantofului, o să cadă
În cazarma Donally U.
Va intra miros de soldat, sudoare după antrenamentul de luptă
Veţi simţi cum se scumpeşte piinea pe masă.
Vă propun această cutie de conserve
Loviţi-o puternic o să cadă
În mijlocul unor băieţi inocenţi, dansatori de rock
Cititori de bestseller-uri.
Băieţi în haine de piele,
Dar mai bine aruncaţi această cutie,
În ea sună toată muzica veacului.

o lume în care m-am trezit abia acum

● *Din Borşa Maramureşului am primit la redacţie pe numele colegului Teodor Balş un plic conţinînd scurte proze ale unor copii din clasele primare. Scurtul text care le însoţeşte sună astfel : „Cu prilejul Anului Internaţional al Copilului, vă transmitem mesajul nostru tînăr şi curat intru amintirea copilăriei dvs.*

Profesorul de literatură şi copii săi".

De multă vreme nu ne-a mai fost dat să întîlnim în atît de puţine rînduri atît de multă candoare. „Mugur alb şi roz şi pur", cum zice poetul. Sau, cum zice una dintre autoare, „o lume în care m-am trezit abia acum". Care din aceşti copii va ajunge, peste vreme, poetul sau prozatorul pe care-l dorim ? Greu de răspuns acum. Astăzi ei sînt, fără umbră de tăgadă, cu toţii poeţi.

Avem credinţa că de la aceşti copii din Borşa Maramureşului vom mai avea viitoare frumoase surprize. Îi rugăm deci pe profesorul de literatură să ne mai trimită scrierile copiilor săi şi totodată să-şi treacă peste prea marea modestie şi să ne desconspire numele. Ne gîndim şi la o eventuală întîlnire cu aceşti minunaţi copii din nordul ţării, fie acasă la dînşii, fie la redacţia noastră.

Drum bun, copii, pe tărîmul poeziei !

Gheorghe Suciu

Floarea de colţ

Am un munte înalt cu creste sălbatice pe vîrful cărora cresc florile de colţ.

Zadarnic încearcă alpiniştii să se cţţere cu sfori la înălţimile acelea, tot nu le pot culege. Iar eu de jos le culeg numai cu zîmbetul.

Corina Danci
clasa a IV-a

Gîndul

Stăteam şi mă gîndeam cînd, deodată, am simţit că gîndul se desprinde de mine ca un porumbel care-şi ia zborul din cuib.

L-am urmărit zburînd peste munţi şi cer pînă cînd o rază l-a prins şi l-a dus soarelui. Acum soarele avea şi el un gînd. Dar într-o zi cînd a băut prea multă rouă de pe genele florilor, s-a înecat şi atunci gîndul meu a ţîşnit afară din gura soarelui şi s-a întors acasă.

De atunci gîndul nu mai zboară fără să mă întrebe pe mine pentru că se teme să nu fie înghiţit de o lumină prea mare şi neginditoare.

Povestea cerbului cu coarnele prea mari

A fost odată, acum cîteva mii de ani, pe vîrful Pietrosului, un cerb fermecat şi bătrîn.

Cerbul avea coarnele lungi pînă la crengile pădurii. Nici n-a mai putut să meargă în picioare că i se încîlceau coarnele printre ramuri şi de aceea s-a aşezat în genunchi şi aşa a început să meargă.

Au trecut cîţiva ani şi cerbului i-au crescut iar coarnele pînă la coroanele arborilor.

Într-o zi, cerbul s-a hotărît să coboare din munţi.

A mers el cum a putut pînă la marginea pădurii, cu capul tîrîndu-se prin pămînt ca să-i încapă coarnele pe sub ganile pădurii.

Acolo, s-a întîlnit cu doi vînători.

Cînd au văzut vînătorii coarnele cerbului, au lăsat armele din mîini, cerbului-şi scîrţîie şi s-au rugat să-i lase să-i dezvăţ în oraş.

A ajuns în oraş, i-au făcut o ogradă şi au început să-l îngrijească. Acum cerbul era foarte bătrîn şi toţi oamenii ştiau de el că trage să moară.

Într-o zi i-au murit picioarele. Oamenii i-au pus picioare de lemn. A doua zi i-a murit corpul. Oamenii l-au împăiat şi era ca viu.

A treia zi i-au cîzut dinţii şi i-au murit ochii. Oamenii i-au pus dinţi de metal şi ochi de sticlă.

Tot ce-a mai rămas viu din cerbul bătrîn erau coarnele.

Coarnele lui neasemuite vaghează şi azi închipuirea noastră.

Angelica Timiş
clasa a IV-a

O lume în care m-am trezit abia acum

Este ziuă.

M-am trezit deodată că dorm.

M-am uitat afară şi am aşteptat ca de obicei să vină o pasăre să cînte. Dar în loc de pasăre a venit un păstrăv mare.

Pe sus era apă iar cînd am ieşit din casă am văzut copacii stînd cu rădăcinile în văzduh iar păsările se zăreau zburînd prin pămînt.

Abia atunci mi-am dat seama ce bucurie mare e să te trezeşti tot în aceeaşi lume în care te-ai culcat.

Angelica Buzură
clasa a IV-a

Steaua Polară

— Deseară cînd apune soarele vom pleca să luăm Steaua Polară de pe cer.

Cînd a apus soarele, băiatul şi fata au plecat pe munte să ia Steaua Polară. Au întins mîna s-o ia dar steaua a fugit mai sus.

Ei au urcat pe un munte mai înalt. Acolo băiatul s-a suit pe-o stîncă. Steaua se zbătea în cer ca o pasăre care a nimerit într-o cameră. Băiatul a întins mîna şi a prins-o.

Cînd s-au întors acasă, toată lumea s-a mirat ce vietate luminoasă au prins ei din cer.

Adriana Timiş
clasa a IV-a

Ideea

Ducîndu-mă către casă, mi-a venit o idee. De teamă să n-o pierd, am ascuns-o în maşina de spălat şi i-am spus mamei să nu umble la ea. Dar mama a spălat haine şi a uitat de ideea mea. Toată ideea mi s-a decolorat pe hainele părinţilor şi n-a mai ieşit niciodată din ele.

De atunci nu mai bag ideile în maşina de spălat. Le ascund numai eu ştiu unde.

Elena Iuga
clasa a III-a

Stelele verzi

La început stelele erau verzi. Într-o zi cineva şi-a gîndit copilul ce s-a întîmplat a luat o găleată cu apă şi o perie şi s-a dus la stele. A început să curăţe stelele dar n-a putut. S-a gîndit ce s-a mai gîndit, a venit jos, a luat o vopsea din podul strămoşilor şi a colorat stelele cu ea. Apoi a mers la soare şi l-a rugat să-i dea o rază să împodobească stelele.

De atunci stelele sînt albe şi strălucitoare şi numai foarte rar unii copii care se izbesc de un zid ma: puternic ca ei văd stelele verzi de la începutul lumii.

Portretul meu

Ieri-noapte, o pasăre mi-a făcut portretul. În clipa cînd l-a terminat şi a vrut să-l semneze, un vînt puternic l-a luat şi a zburat cu el pînă în lună.

Acolo portretul meu a prins rădăcini. Un ochi s-a deschis mare şi a început să plîngă singur prin văzduh.

Au venit toate păsările care şi-au făcut cuibul sub streaşina vecinilor şi mi-au adus fiecare cîte o pană colorată. Aşa m-am împodobit în cele mai frumoase culori.

În scurt timp portretul meu a ajuns cea mai frumoasă operă de artă de pe lună.

Eugenia Lupea
clasa a IV-a

Poeziile din prezentul grupaj sînt extrase din lucrarea noastră mai vastă, un fel de „antologie a poeţilor de... mîine", conţinînd aproape 150 de poezii realizate de tot atîţia autori-copii din 60 de ţări ale globului. Versurile au fost „înginate" (nu tălmăcite în sensul strict al cuvîntului) de noi în româneşte. Glasul, aşadar, ne aparţine şi oricît ne-am fi căznit nu am fi reuşit să-l aducem la unison cu puritatea de cristal a vocilor copilăreşti. Sîntem încredinţaţi însă că fondul sentimentelor a rămas nealterat, fiecare poezie exprimînd, şi în versiunea ei românească, prinosul gîndurilor curate pe care copiii lumii le închină păcii şi viitorului. De fapt, fiecare gînd e o emoţionantă pledoarie în apărarea acestui viitor pe care copiii îl doresc luminos şi ferit de povara înarmărilor şi a conflictelor dintre state, un viitor liber al unei lumi bazată pe o nouă ordine economică şi socială, un viitor al echităţii, al bunei stări şi al omeniei, principii sacre înscrise şi în cartea de aur a politicii externe a statului nostru. Pe de altă parte, poeziile copiilor lumii reprezintă şi un viu act de acuzare adus celor ce încearcă să bareze drumul omenirii către acest viitor. Iată de ce lucrarea alcătuită de noi se intitulează „Tribunalul copiilor lumii".

Ar mai fi de adăugat că toate textele au fost realizate în aceeaşi perioadă de timp, (deceniul 1969—1979) şi că originalul lor a fost cules din paginile revistelor pentru copii din ţările respective.

În unele cazuri, ele ne-au fost înmînate direct de autorii lor cu prilejul unor vizite efectuate în taberele internaţionale ale copiilor, atît în ţară cît şi în străinătate.

În sfîrşit, menţionăm că efortul de a întocmi o astfel de lucrare îl dedicăm „Anului internaţional al copilului".

mică antologie a poeţilor de...mîine

IN ROMÂNEŞTE DE RALUCA TULBURE ŞI VICTOR TULBURE

Oriunde

ţi-ar eşuat cîntul

Cînd singur ai rămas, în clipa-ţi grea,
nu te jeli că viaţa ţi-e nedreaptă.
Oriunde-a lumea asta, undeva,
un neştiut prieten te aşteaptă.

Singurătăţi, paşii tăi sortiţi
să nu-i doreşti. Nu-ţi fie ea stăpînă
Te-aşteaptă-n lume-atîţi nefericiţi
să le întinzi prieteneşte mîna.

Însinguraţi, pierim. De neînfrînt
vom dăinui uniţi în aspiraţii.
Al nostru-al tuturor, e-acest pămînt
De ce nu am trăi pe el ca fraţii ?

KAWERI GUHA
(14 ani)
INDIA

Simona Predescu (clasa a VII-a)
„Repaos"

Păsările de seară

Vreau să ştiu cum peste lume
ţi-l faci zorii începutul,
semnul mi-l ştii oare-n nume
păstrîndu-i eternutul.

Încă mai era mileagul
sub a nopţii pelerină
cînd eu stam la pîndă-n prag
dintre beznă şi lumină.

Răsplătită m-a fost straja !
Am trăit sublima clipă
cînd pătrunzi cu ochii vraja
zorilor ce se-nfiripă.

Şi-am văzut, de la fereastră,
cum pe bolţi al vieţii faur
inmuia-n văpsea albastră
bidineaua lui de aur !...

Şi măcar nu mi-am dat seama
cînd în preajma-mi luminoasă,
„Soare-al meu !" spunîndu-mi mama
m-a cuprins la piept duioasă.

SARA WEBER
(12 ani)
CANADA

Fericire

Aş fi vrut un telescop să am
ca să pot vedea şi-n stele ce-i !
Dar cum eu un telescop nu am,
mulţumită-s că am ochii mei.

Aş fi vrut şi un robot să am,
să-mi trudească zilnicele pîini.
Dar un astfel de robot cum n-am
fericită-s că am două mîini.

Iuliana Vasilescu (clasa a VIII-a)
„Cătuşeni"

Şi-o maşină aş fi vrut să am,
pe colegii mei oricînd să-i plimb
Dar cum nici maşină eu nu am
bune-s şi picioarele, în schimb.

Multe lucruri am visat că am
Visele nu toate se-mplinesc.
Dar şi cu puţinul cît îl am
fericită-s că trăiesc şi că muncesc !

GLORIA ROSARIO
(14 ani)
S.U.A.

Păstrăvii

îmbrăcaţi în curcubeu

Şi iată : iese soarele din nori
şi ploaia a alungă în pustie.
şi iar în şapte falnice culori
se-naltă curcubeul în tărie.

Eşarfa arcuitei sale punţi
el dintr-o zare-o zvîrle-n altă zare
şi-a lasă să plutească peste munţi
şi peste faţa rîurilor clare.

Dar din afund săgeţi cu zboruri vii
oglinzi de ape-n ţăndări vin să facă,
şi-atunci eşarfa-i ruptă în fîşii
iar păstrăvii în curcubeu se-mbracă.

MILAN KENDA
(11 ani)
CEHOSLOVACIA

„De-a v-aţi ascuns"

Azi, încă din zori,
arborii parcă în nori
şi-au vîrît trunchii şi frunţile.
Riul a intrat în pămînt.
Maluri s-au dus.
Insule nu mai sînt
Au pierit punţile.

Bogdan Osadeţ (clasa a VIII-a)
„Împotriva poluării"

A dispărut drumul.
Nu se mai vede poteca
Nu mai ştii unde-au fost
Şcoala şi biblioteca,
Iar de Doamna Catedrală
Se spune că de dimineaţă
a fugit în lume,
răpită de Domnul Ceaţă.
De fapt, lor le cam place
„De-a v-aţi ascuns"
Să se joace.
Iată : din ascunzătoare
Catedrala apare !
Dar turlele iar se înclină
Şi se pun în mişcare...
Şi clopotniţa iar o ia la picior...
Vai ! Şi nu se mai termină
Jocul ăsta al lor !

Creaţia colectivă a copiilor de la Şcoala elementară „Anatole France" din Tours.
FRANŢA

Mînzul

De cu zori ceasu nouă
eu în mîini apucai
şi prin iarba în rouă
eu spre cring mă-ndreptai.

Ceasu meu scînteiază
dar mi-e sufletul greu
că aud cum nechează,
priponit, mînzul meu.

Carmen Mare (clasa a VIII-a)
„Joc"

Are-n ieslе ovăzul.
Are apă în jgheab
Însă altul i-e păsul...,
Şi-nspre grajdu-i degrab'

merg să-l scot din strînsoare
ca să plece în zbor
ierbi să pască sub soare
şi să bea din izvor.

VOLODIA IVANOV
(12 ani)
Leningrad – U.R.S.S.

După ploaie

Toţi şi toate-s ude –
Trandafirii-s uzi.
Şi-n livadă toate
dudele din duzi.

Firele de sîrmă,
strada, caldarîmul
ude sînt – şi-n poartă
şade ud salcîmul.

Pe sub streaşini ude,
pe sub ude frunze,
vrăbii zgribulite,
ude, stau ascunse.

MILENA PISODOROVA
(10 ani)
IUGOSLAVIA

teatru

Frumuseţea iluziei

Ca orice scriitor aplecat asupra stilului, pentru care frumuseţea cuvîntului devine un stimul atît de puternic încît pare că opacitatea privirea deschisă în afară pentru a conferi realului ornamentele unei subiectivităţi suverane, Pănuş Neagu scrie un teatru poetic statuindu-şi dintru început libertăţile şi riscurile unei stări întreprinderi. Asemeni poeziei şi romanului, dramaturgia nu este doar o artă ci şi o meserie cu legi specifice, impuse aici nu de vreo rutinată exterioară ci de necesităţile scenei. Dacă teatrul poetic vine să zdruncine acest spaţiu-dat de legi o face sub o acţiune a ficţiunii proiecţiile unei sensibilităţi în care palpită pulsaţia vieţii nu mai cu atîtea mai prejos decît personajele pe care spirite mai obiective le înzestrează cu „trup" şi „nervi proprii". Ele reprezintă adică, altceva. Mai e de adăugat că în primul caz convenţia este explicată iar autorul îşi poate urmări fără teamă capul din mîinile fiecărei măşti, privind spre public cu dragoste sau îngăduinţă. „Scoica de lemn" este o astfel de probă remarcabilă de teatru poetic unde nu numai limbajul dramatic dar şi „subiectul" ales se caracterizează printr-o anume evanescenţă. Nu trebuie să ne aşteptăm deci la evoluţia unor **caractere** în sensul încetăţenit al termenului, nici la conflictul ori contrapunerea dramatică a unor destine aflate în complică şi implinindu-se ca atare. Personajele deşi posedă atribute ale realului — statut social, unele particularităţi distinctive, dorinţe, visuri — sînt mai degrabă proiecţii ale unei atitudini poetice, reflexe mai mult sau mai puţin statornice acelei stări de spirit. Fragmentul şi dorinţa de interpretare unor [illegible] dispersă de [illegible] dublă sens, dar acceptînd-o ca normală subiectivă, dreptul la existenţă, a celui care pune lume vizi diminuînd descoperă şi trăieşte emoţia ca operă realizată.

„Mister", originală lucrare dramatică, tratînd „Scoica de lemn" este urmată cu talent de regizorul Dan Nasta. Imaginea văzduhului ce pare să înghită acest cîmpie în culorile atmosferice ale [illegible] „Pescarul" prins în năvod (ai zice) este una din frumoasele reprezentări ale talent pe care regizorul în colaborare cu scenograful George Lăzărescu au înţeles-o în structura montării. Cei care interpretează şi reprezentaţiei s-au achitat cu inteligenţă de o sarcină nu tocmai facilă. Îi numim în primul rînd pe Ştefan Radof şi Florian Pitiş care nu stînd să intervină în momentele ce li solicitau cu deosebire. Umplînd scena, adeseori vrînd acolo unde jocul riscă să devină simplu joacă, Ştefan Radof printr-o robustă a constituţiei ce s-ar cuvine să fie exagerată, Florian Pitiş prin bună stăpînire a semnului scenic, Aspi Liliana Tomescu într-un rol extrem de semnificaţie. Două sînt detaliile care le-au înnobilat pe Emilia Dobrin-Bănciu şi Catrinel Paraschivescu să realizeze creaţii remarcabile. În rolul celei dintîi, dăruită, în cea ce o priveşte pe Catrinel Paraschivescu afectarea feminină. Se evidenţiază, în schimb, prin reuşita lor prezenţă scenică. De asemeni, Ion Popa într-un rol mai ingrat pentru actor.

Valentin Dumitrescu

film

Concurenţa marii literaturi

Emil Loteanu face filme frumoase, e obsedat de frumuseţea aburindă a culorii, a incantaţiei muzicii tigăneşti, a cîntecelor păsăreşti dar şi metalice, de farmecul semănătorii lumini crepusculare, cu ţe romantice, de melancolia interioarelor ţărăneşti dar calde, în care un detaliu decorativ produce un efect public mai puternic, de bucuria iubirilor deslănţuite, reprezentate de gesturi puţin obişnuite, de spectacole verzi luxuriante în floră şi faună, de pitorescul pe care îl iubeşte şi căruia cu care subjugă, de instinctivitatea universul sufletesc al creatorilor cu artă. În **Saiga** el îşi satisfăcea aceste aspiraţii artistice brodînd în jurul unei povestiri de dragoste o lume impunătoare prin tocmai aspiraţiile sale. În **Dramă la vînătoare** broderia se complică prin plăcerea orgolioasă de a prinde adîncime, „încercîndu-l" pe Cehov. Căutînd filmelor sale, frumuseţii filmelor sale, un suport dramatic, el îşi găseşte, de data aceasta drama, la o vînătoare, deşi ea, aşa cum era normal, pulsează încă de la primele imagini ale filmului. Ne aflăm într-o lume de imagini arhicunoscute, din numeroase alte filme despre o societate ruseacă apusă, excepţional surprinse şi redate, cu aceleaşi amănunte impresionante, copleşitoare prin frumuseţea lor în sine. Personaje de rară frumuseţe fizică, de o rară atracţie comportaţională, originală pînă la misterios, ţes intriga acestui film, care în cele din urmă, rămîne tot un film cu petreceri cu ţigani şi petreceri specifice. S-ar părea că filmul a fost realizat tot pentru plăcerea de a înregistra pe peliculă spectacolul „cu ţigani" dar că autorul, din ambiţie sau pudoare, şi-a exacat interesul. Finalul — aproape [illegible] — salită concluzia într-o sensă favorabilă creatorului, căci cronicarul, de fapt, nu s-a lăsat ispitit să se împace cu sine, nici după ce a scris **Mărturisirea** (nuvelă), pe care o dăruie la o redacţie, spre publicare. Un redactor cu trăsături de Dostoievschi [illegible] se plimbă şi pe portretul de pe perete, care e cel al lui Feodor Mihailovici primeşte şi tipăreşte [illegible]: **Dramă la vînătoare.**

Iată aici: frumoşi, emoţionează spre lăcrămare, în cinda ridicolului, care adeseea este înclinat, ca un focar, asupra lor, evoluează pe splendidele fundaluri cu păduri de mesteceni, cu tufe de liliac în floare, cu pajişti pe care sforăie samovarul, cu galopuri de cai, cu lacuri în care dorm statui — copii celebre —, cu entuziastele petreceri ale fostelor gubernii. **Dramă la vînătoare** este un film care în scenele pe care le recunoaştem din alte capodopere ruseşti ecranizate, nu le depăşeşte cu nimic, iar prin cele originale nu atinge înălţimea lor. Nici pe personajul — contele Karneev — care la un moment dat, s-ar părea că poate fi interesant şi poate schimba registrul dramatic, nu supravieţuieşte situaţiei de **caricare**, tocmai pe el drama ocolindu-l. E şi el victima acelei „mari literaturi", greu de depăşit. Imaginea e splendidă (Anatoli Petriţki), muzica... ca „La ţigani" (Eugen Doga), scenariul şi regia (Emil Loteanu) asigură un film pe care iubitorii acestei arte, pentru că este vorba de un artist veritabil, sînt datori să-l vadă.

Corina Cristea

televiziune

Iunie

● Vom începe şi noi cum a început şi această lună a cireşelor, cu copiii. Mai exact cu emisiunile care le sînt dedicate, de la cele „1001 de seri" pînă la concursurile interjudeţene, de la „Soimii patriei" la „Woody, ciocănitoarea bucălată". În general, toate aceste emisiuni, între care şi serialele („Povestiri din pădurea verde", „Săgeata neagră", „Insula misterioasă" ş.a.), trezesc interesul celor mai mici telespectatori, mulţi dintre aceştia făcîndu-şi un obicei din a-şi sincroniza jocurile cu eroii lor preferaţi, imitîndu-i. Ţipetele ascuţite ale ciocănitoarei sau săgeţile care zboară deasupra capetelor înfierbîntate de joacă reprezintă cele mai bune argumente pentru audienţa emisiunilor pentru copii. Pentru aceasta şi noi, în numele lor, mulţumim celor care le selectează şi le programează, redactori al căror anonimat (faţă de alţi colegi ai lor) pe generice le subliniază modestia, competenţa şi intuiţia în descoperirea acestui continent pe care nu-l părăsim niciodată.

● Amintim două emisiuni. Prima, **telerecitalul lui Emanuil Petruţ**, a subliniat cu farmecul prezentatoarei (regizoarea Sorana Coroamă) şi talentul înnăscut al actorului, prezenţa incontestabilă a unuia dintre primii artişti de scenă şi film româneşe. A doua emisiune a fost un subtil şi nostalgic eseu al poetului Radu Cârneci, care a desenat cu graţie şi pricepere conturul de excepţie al Măgurei, această „poiană cu statui", cum o numeşte el, în care talentul sculptorilor noştri din toate generaţiile s-a întîlnit cu bunacredinţa şi interesul buzoienilor pentru artă.

● **„Revista literar-artistică t.v."** de vineri, 25 mai, a fost prezentată sub titlul „O literatură pe măsura timpului nostru". Remarcăm în ultima sa ediţie prezenţa în faţa camerelor a poetului Ion Gheorghe, a dramaturgului Horia Lovinescu şi a criticului şi istoricului literar Aurel Martin, trei personalităţi distincte în perimetrul culturii contemporane care îşi ilustrează convingerile în primul rînd prin ceea ce scriu şi pe urmă prin ceea ce declară. Prezenţa acestora, dar şi a altora, nu neapărat numai scriitori, într-un cadru care să le permită afirmarea celor mai intime profesii de credinţă, este mai mult decît binevenită. În acest sens, o anume rigiditate a întrebărilor şi mai ales înghe[illegible]area „temei" („masa de lucru, marile probleme ale lumii...") trebuiesc evitate cu abilitate şi competenţă de redactori pentru a se obţine firescul unei comunicări mai apropiate, dincolo de lumina rece a ecranului. Ceea ce se poate. Mai ales dacă această emisiune, singura de acest fel deocamdată, îşi reia apariţia săptămînală.

Iulian Neacşu

„La Lilieci" și perspectiva infantilă

Precum spune biografia-i — altminteri, atît de puțin cunoscută —, Marin Sorescu s-a născut la țară, într-un sat dintre dealurile Olteniei — Bulzești, într-o zonă, deci, destul de puțin generoasă (nici iarmaroace nu erau primprejur, ca la Creangă ; cel mai apropiat oraș, Craiova, se afla la peste 30 de km distanță), într-o perioadă — cea interbelică — bîntuită de mari crize economice și politice, într-o zodie — cea a peștelui, nu prea fericită și într-o zi — 29 februarie — care, cum însuși poetul glumea într-un interviu, nu-i dă dreptul să-și serbeze anii decît din patru în patru ani. N-a avut parte de o copilărie prea fără de griji, ca, de pildă, genialul fiu al Humuleștilor. Mai degrabă, în cărțile sale despre copilăria la oraș (Marin a văzut Craiova „din car") se întîlnește acel ritm sprințar, poznaș, jucăuș, specific vîrstei inocenței. Copilul din **La Lilieci** a cunoscut pe viu, din fragedă pruncie, poverile vieții. Dacă, în ansamblul său, ciclul celor două cărți **La Lilieci** realizează — așa cum s-a spus — o originală monografie lirică a satului oltenesc interbelic, primul volum oferă, **ex abrupto**, o monografie a copilăriei rurale, cu cîteva date generale, specifice vieții satului, specifice deci tradiției și mythos-ului național, cu altele specifice numai satului Bulzești de acum 30—40 de ani. Ce se întîmplă cu copiii din acest sat ?

Cînd încă nu știu să spună ce îi doare, plîng ce plîng și, foarte adesea, mor. Mor pe capete, cum ar spune poetul. Dacă, bineînțeles, nu li se descoperă boala. Dar cum se „descoperă" această boală, cum sunt ei tămăduiți ? Empiric, ne pipăite. După un obicei străvechi, mamele sau alte femei mai destoinice îi trag pe copii cu gălbenuș de ou. Unde se sparge gălbenușul — acolo „e junghiul". Se întîmplă și minunî : unul copil din Seculești nu i s-a spart gălbenușul pe piele — deci nu i s-a aflat locul junghiului —, dar copilul s-a vindecat inexplicabil și a supraviețuit acelei încercări. Fatalitatea destinului și a ineficienței doftoricelei și-a spus însă, în cele din urmă, cuvîntul. Nu se putea — lasă de înțeles poetul, pătrunzîndu-se ironic de credința bigotă a babelor satului — ca acest copil, căruia nu i s-a găsit „junghiul", să trăiască. Astfel că el a fost uitat de mama sa pe prispa casei, unde l-au găsit niște porci hămesiți de foame și l-au mîncat — „ptiu ! fir-ați să dracului / Să mai mănînci carne de porc". (**În căutarea junghiului**).

Una din marile bucurii ale copilăriei o constituia „lupta cu gărgăunii" care sunt „la fel de veninoși ca șerpii" : „Dacă te-nțeapă nouă dintr-o dată, mori umflat". Se cerea o probă de mare curaj din partea copiilor : „Toată vitejia e să-i întărîți și la urmă să știi / Cum să te aperi, fugind în zig-zag și acoperindu-ți mai ales fața". Lupta, așadar, se dă, în joacă, pe viață și pe moarte și poezia (**Lupta cu gărgăunii**) rămîne una din cele mai frumoase fabule despre copilăria petrecută la țară, care deschide larg ochii tînărului protagonist asupra viitoarei lupte cu viața și cu moartea. Poezia aceasta poate fi considerată o cheie pentru creația de mai tîrziu a lui Marin Sorescu. Dar, revenind la poezie, ce se întîmplă cu „micul lord" ? Evident, mai stîngaci și mai debil, va fi întepat de gărgăuni. Dar numai de unul. Însă, foarte grav : „tocmai de ochi". Și tocmai la ochiul „care abia-mi trecuse după albeață. / Cînd mă zgîriase drept în pupilă o foaie de porumb la rărîțat". „Lupta cu gărgăunii" este abandonată aici de poet — se subînțelege că n-a fost ceva prea grav. Ea a servit numai de pretext pentru cealaltă experiență, mult mai periculoasă și mult mai grea, dar mai interesant vindecată. Leacul a fost găsit tot cu ajutorul femeilor. Desigur, și „sfaturile" lor „erau împărtite". Unele „au încercat cu zahăr, punîndu-mi sub pleoapă / Ca să roadă albeața și să-ndulcească, / Durerea și lacrimile". Dar „era greu de găsit zahăr în tot satul, care nu se da în vînt după dulciuri" — notează poetul, informînd despre o grea situație socială-economică a satului interbelic printr-un joc ironic de cuvinte.

De cum se ține singur pe picioare, copilul de la țară trebuie să muncească, să-și cîștige pîinea. La început, ținîndu-se după boboci, pe băltă. Mai apoi după oi, apoi după vaci, apoi trecînd la munciile ogorului și așa mai departe. Între acești parametri se stabilesc și gradele de rudenie, de prietenie, de convețuire socială. Cu Ilie al Vetii, de pildă, eroul își amintește că a fost „coleg de giște și-așa mai departe, / Pînă la vaci" (**Pîscul cu Bojii**). Ca și pe Nică al lui Ștefan a Petrii, dis-de-dimineață îl scula mama pe Marin (și pe frații săi) să meargă ba să păzească de ciori ogorul proaspăt semănat de lîngă cimitir (le zice și mama : „N-o să vă fie urît, ce vorbă e asta, sunteți copii mari, / Și, la urmă, uite, / cimitirul e-aci — în vîlcea, vin muierile / La tămîiat / Dacă vi se pare cumva, strigați — c-aveți o gură cît o sură" — (**Mamiile**), ba să ducă la păscut oile ori vacile (cînd n-avea încotro decît să bea „apă din gîldanul cu broaște" — (**Buduroi**) ba să înjuge boii și să plece să are ogorul Tatei Manda, care le promisese o moștenire (**Dezmoștenit**). Se mai întîmplau și necazuri, precum în acea noapte cînd le-au fost furate oile din ogradă și copilul, în timp ce mama, săraca, se dădea de ceasul morții, jubila ca un Niculae Moromete scăpat de Bisisica, dar mai discret decît acesta : „Fără să fac tămbălău / Pentru că era jale mare-n casă / Și s-ar fi crezut că sunt înțeles cu hoții". (**Ciobanul care și-a pierdut oile**). Mai erau, desigur, și alte, numeroase lipsuri și greutăți. Nici lumea nu se arăta prea bună și atentă cu copiii. Ca, de pildă, însăși bunica protagonistului, foarte supărată că, după ce în tinerețe fusese cam bolnavă de cap pînă „cam surzise", „nora, în loc s-o înțeleagă, i-a umplut casa cu copii". Antologică, poezia **Baba** este o comedie pură a spaimei de microbi care o marcase definitiv pe bătrîna femeie : „Spăla clanța ușii după fiecare musafir / La urmă dădea și peschirul printr-o apă, două / Și-l zvînta în mînă, la soare, în fundul curții, / să nu-l spurce microbii de pe gard". Biata femeie muncea ca un Sisif : „Apa n-o aducea de la prima fîntînă, ci, ehe, / Se ducea peste șapte, opt fîntîni încolo, care aveau cumpănă, / Pînă ajungea la cișmele. / Nu suferea fîntînile stătătoare, de teamă să nu fi luat / Apă înaintea ei de-acolo de-i necununați, niște pîngănți, cum le zicea. / La cișmele apa se primenea încontinuu...".

Dacă, la oraș, copiii trebuie să iasă pe stradă și să implore soarele să-i însoțească („Dă-ne, soare, papucul tău cald să putem ieși pe asfalt" — **Unde fugim de-acasă**), copiii de la sat asistă, vrînd nevrînd, la toate evenimentele și din toate fac un spectacol fără sfîrșit. Nu-i rămîne viitorului scriitor decît să pună anumite accente, să regizeze într-un fel sau altul întîmplările deja depozitate în memorie.

Fănuș Băileșteanu

LITERATURA PENTRU COPII

Întîmplări cu tîlc

Două povestiri însoțite de ilustrațiile, agreabile de cele mai multe ori, ale Klarei Tamas Blaier, oferă celor mici poetul Florin Costinescu. Prima dintre ele, care dă și titlul cărții („Călătoriile lui Bogdan Năzdrăvan". Ed. „Ion Creangă", 1978) relatează cu dezinvoltură întîmplările lui Bogdan, băiețel isteț, plin de imaginație și, de aceea, socotit mincinos și ironizat de tovarășii săi de joacă. De fapt, „minciunile" eroului sînt proiecțiile benigne ale aspirațiilor vîrstei infantile : Bogdan se vrea constructorul și conducătorul temerar al unei bărci cu motor, alpinist, escaladînd viteaz piscuri imaginare și scuturînd norii din care curg (ghici ?) piersici, gutui, ciocolate, prăjituri, banane și smochine, astronaut, pornit de pe o rampă de lansare „naltă cît vreo zece blocuri" la cucerirea spațiilor selenare. Pe parcursul nemaipomenitelor întîmplări, narate cu talent și spontaneitate de micul erou, autorul intercalează noțiuni școlare și etice, desigur mai ușor de reținut în ritmul sprințar al versului decît în plicticoasele prelegeri ex cathedra. Pe scurt, Florin Costinescu scrie o povestire atractivă, lejeră dar fără lejerități supărătoare. Ceea ce se întîmplă și cu a doua povestire din carte, intitulată „Peripețiile unui cocoș precupeț, pintenog și nătîfleț". Titlul povestii spune aproape totul, iar morala ar fi aceea că hoția, chiar și la animale, se pedepsește cînd te aștepți mai puțin. Și, desigur, greșeala recunoscută e pe jumătate iertată. De aceea, la sfîrșit, „Cocoșul începu din nou cîntatul / de bucurie că-l primise satul". Accesibilă, instructivă, deloc cicălitoare, „cărticica" lui Florin Costinescu va oferi — bănuim — o lectură plăcută celor cărora le este adresată.

Valentin F. Mihăescu

Andrei A. Păunescu (clasa a IV-a)
„Odihnă la Bârca"

Exerciții de sensibilitate

Descoperirii necesităților artistice ale copilăriei și-a dedicat întreaga activitate literară Lucia Olteanu. Cele mai recente cărți semnate de scriitoare dau măsura exactă a experienței sale în crearea unor universuri, specifice vîrstei, în care puritatea își alătură dezvăluirea secretelor lumii înconjurătoare și a celei intime. Dorinței de spectaculos, amestecului de fabulos și de elemente reale, concrete, Lucia Olteanu le răspunde prin schițele sale situate mereu în pragul poemului propriu-zis. Mimînd naivitatea, autoarea încearcă să adauge divertismentului morala prin care copilul să-și poată judeca pe măsura posibilităților atitudinile și primele gînduri. Ca finalitate instructivă, Lucia Olteanu urmărește reacțiile și comportamentul eroilor, iar nu situația determinantă, care rămîne un pretext punînd în joc sentimentele copilăriei. Pe nesimțite, micul cititor își va lămuri înțelesul lucrurilor din care își construiește jocurile și, instinctiv, va deprinde construirea propriului univers de gînduri ; în consecință, desăvîrșindu-și intîile trăsături ale personalității. Eroii își poartă întreaga gamă a calităților și metehnelor acestei vîrste prin confruntări, surprinse cu acuitate, în urma cărora își vor îndrepta toate defectele în mijlocul grupului de prieteni deciși să cucerească pînă și lumea propriilor vise.

În volumul **Hai în lună** (Editura „Ion Creangă", 1978), o povestire ca **Rănițli din teză ni s-a părut exemplară pentru problematica școlarului încă neacomodat cu obligațiile unui exercițiu ordonat al muncii și cu rosturile primelor responsabilități. Desigur, în „Țara aritmeticii", ca și în celelalte posibile țări ale copilăriei, toate lucrurile prind viață dînd răspunsurile potrivite curiozității eroilor și corectîndu-le comportamentul. Transcrîind închipuirile unui copil, Lucia Olteanu reușește, în **Bună seara, Dorli !**, o suită de tablouri impresioniste ale amalgamului de senzații pe care acesta le înregistrează urmărind transformările naturii și ale propriei ființe. Sînt poeme unde exercițiul metaforic se concretizează într-un registru specific vîrstei („Ai văzut bastonul agățat în cuier ? E un pomișor de care se sprijină bunicul cînd merge. Are și flori, dar nu se văd. De el m-am agățat și eu, cînd eram mic, ca să văd lumea. E un pom fermecat. Umblă". **Bastonul bunicului**). Vîntul, iarba, pădurile, florile iau dimensiuni umane, divulgîndu-și frumusețile și chiar trăirile („Tu ai aflat, Dorli, că fiecare avem cîte o umbră ? Cînd mama aprinde soarele, ne împarte cîte o umbră la fiecare. Nu fii supărat. Te duc și pe tine la lumină, ca să faci cunoștință cu umbra ta. Și apoi, dacă ne împrietenim cu umbra, o putem invita seara să se joace cu noi pe pereți" — **Umbra**).

Andrei Roman

Inefabilul copilăriei

O carte despre copii și adresată copiilor de vîrstă școlară este **Măr roșu ca focul** (Ed. „Ion Creangă", 1978), de Gica Iuteș. Experiența autoarei în domeniul literaturii pentru copii este binecunoscută. Recenta apariție este o povestire amplă, vizînd romanescul. Textul povestirii la amploare nu atît prin mulțimea faptelor, prin psihologia eroilor sau prin cumulul de detalii epice, cît prin atenția pe care prozatoarea o acordă fiecărei senzații, reacțiilor spontane în jurul evenimentului. Cartea, care nu este lipsită de tonul demonstrativ pedagogic, este vioaie, încărcată de o puritate exemplară a confesiunilor, acestea înserate pe nesimțite în narațiune și cu atît mai mult în stare să producă un efect sigur asupra cititorului. Personajul central, un copil merituos, premiat de revista **Cutezătorii** pentru o povestire, este și naratorul în acest text. Punctul lui de vedere nu este însă întotdeauna tutelar, ceea ce ferește întructiva structura narativă de schematism. Pericolul cel mai mare care îi pîndește pe autorii de literatură pentru copii, mai ales cînd ea se adresează în mod explicit unei vîrste, este cliseul, povestirea mediocră cu întîmplări previzibile, arhicunoscute printr-o nefastă „tradiție", desuet demonstrativă, servind în final „morala", care poate avea în cel mai fericit caz un vag efect stimulativ, dar fără să convingă. Gica Iuteș nu a scăpat în totalitate, în această carte, de schemă : sîntem purtați, împreună cu Puricel, în tabără, unde conflictele sînt parcă dinainte cunoscute, la „veșnicii" bunici de la țară, dar aici talentul autoarei salvează întîmplările de schematism, în sfîrșit, în clasă, unde asistăm la o adevărată dispută pentru supremație în materie de colegialitate. Demonstrația pedagogică se înfăptuiește : un copil-problemă al clasei, Bebe Panaitescu, este readus la linia de plutire, prin declanșarea unui resort intim și prin efortul conștient al colegului său, Mache. Strategia acestuia, prezentată la începutul povestirii și voit naivă, este însă pe deplin matură și de aceea, neconvingătoare, oricîte merite ar avea în prezentarea ei viziunea naratorului.

Puricel, naratorul, este o conștiință ludică marcată decisiv de evenimentul „total" al verii : premiul literar obținut. Copilul are personalitate. În realizarea acestui personaj, ingeniozitatea scriitoarei este vizibilă. Plin de discreție, de unde și caracterul său „de excepție" în comparație cu ceilalți copii, Puricel (Paul Arghirescu) privește orice eveniment, fie că se află sau nu în centrul lui, cu o candoare cuceritoare. Comentariile sale sînt fermecătoare, ele interiorizează și dau un contur problematic celor mai simple întîmplări. Alci, psihologia infantilă este foarte bine surprinsă, făcînd verosimile literar chiar și strategii binecunoscute, clișeizate, ale literaturii pentru copii. La Adîncata, la bunici, Puricel confruntă, cu o naivitate firească, ficțiunea din povestirea premiată cu realitatea. Apare nelipsitul prieten „fără vîrstă" al copiilor, „moșul" bun care are un trecut legendar și care pare el însuși coborît din basm (moș Fabianu). Confruntarea este discretă și tradiționala euforie a copiilor care îl asaltează cu întrebări, e înlocuită cu o problemă pur literară : moș Fabianu este eroul povestirii lui Puricel și reîntîlnirea celor doi e o adevărată revelație „livrească". Verișoara năstrușnică a lui Puricel (a cărei poreclă e abilă „Vrejdefasoleuscată"), ambițioasă și „uricioasă" dintr-o predispoziție jucăușă accentuată, este sensibilizată pînă la urmă de personalitatea copilului.

Mizînd pe decupajul comportamental al personalității infantile, Gica Iuteș nu a pierdut din vedere ansamblul epic : conflictele „școlare" specifice vîrstei, șotiile sau șicanele candide completează structura narativă. Nu lipsesc nici adulții înțelegători, fie că e vorba de unchiul Zaia, uriașul cu inimă de copil, de „mamaiana" (bunica lui Puricel) sau de profesorul Arhimede Senețan. Cînd nu sînt vădit exemplificative (în episodul cu stupii de miere cedați pionierilor din Adîncata se prezintă, de exemplu, o listă cu realizările pionierești în materie de ceapă, usturoi...), întîmplările povestite de Gica Iuteș captivează. Stilul acestei proze liricizează spațiul epic printr-o ciudată limpezime ; transparența frazei, spontană de cele mai multe ori, se explică prin inefabilul copilăriei care se lasă surprinsă o copilărie în care „claritatea" are de fapt conturul tulburător al candorii. **Măr roșu ca focul este** cartea unei veritabile profesioniste a genului.

Costin Tuchilă

O imaginație lirică

Caracterul specific al literaturii pentru copii implică în primul rînd criterii educative, în forme adaptate nivelului de înțelegere infantilă, rezumînd o problematică morală generală în exemple simple și elocvente. Asemenea scrieri cuprinde cartea Franciscăi Stoenescu. **Aleargă, minzule**, reunind într-o suită „tablete" scrise cu umor, cu tandrețe și gingășie, care transportă imaginația în spațiul candorilor primelor vîrste. Personajele acestor mici istorioare atractive sînt copii și animale plasate în situații lipsite de dramatism dar nu și de semnificație. Aspectul educativ, deși pregnant, evită modalitățile explicit didactice. Dozajul intenției moralizatoare și al feeriei necesare se realizează echilibrat și unitar, păstrînd intactă atmosfera destinsă. Autoarea acordă micului cititor încrederea unei capacități de înțelegere căreia i se poate asocia sensibilitatea pentru imaginea poetică.

Literatura pentru copii este un spațiu al fabulosului feeric și Francisca Stoenescu introduce în cartea sa poezia de imagine, vibrația lirică : „Din arcul lunii agățat de vîrful bradului curgea beteală peste crengile albite... Stelele căzură în zăpadă, cioburi albastre, verzui... Aerul părea că începuse să cînte ciudat". Autoarea nu evită metafora, dimpotrivă, adoptă stilul poetizant pentru a conferi pregnanță emoției : „Vîntul potrivnic pieptăna blana bietului pisoi cu dinți de gheață, iar labele i le încălța în botine de zăpadă". Istoricarele sale nu se disting prin opulența fantazării, ci prin diversitatea lor : întîmplările istorisite cu umor sau cu lirism se desfășoară deopotrivă în apartamente de bloc și în vizuini de iepuri, 'n păduri populate de animale vorbitoare, lîngă televizor sau în vremea unui împărat stupid. Prin filele poveștii rătăcește „un pitic cît degetul de mic, care zbura pe un bărzăune negru ca un tăciune" și care schimbă decorul istorioarelor. Este zborul fanteziei infantile miniaturizînd lucrurile pentru a și le apropia. În acest univers al ingenuității se pedepsesc cu blîndețe și cu zîmbet mici vicleniii, o mică lene, un mic egoism. Ca și în alte povești pentru copii se strecoară accentul fabulistic de care nu se poate debarasa maliția adultului întrat temporar în regimul aparte al existenței copilărești. Istorioarele Franciscăi Stoenescu variate, alternînd veselia cu tristețea micilor dezamăgiri, tandrețea cu ironia, jocul cu gravitatea, pledează într-un limbaj al reprezentărilor simplificate pentru prietenie și generozitate, pentru seninătate și conciliere. Jocul de-a naivitatea se desfășoară cu viclenie și puritate, restituind într-un mod particular o lume a descoperirilor de tot felul, a mirărilor încîntate, a emoțiilor și bucuriilor unei vîrste privilegiate. Încercînd să-și atribuie optica infantilă autoarea se integrează jocului cu disponibilitate, dăruind copiilor pagini înzestrate cu un farmec sporit de o discretă poezie.

Ada Herescu

„Folclorul" paralel

În genul fabulos și simbolic se exercită și Nina Stănculescu, autoare de altfel cunoscută printr-un soi de proză experimentală inventivă, traducătoare expertă. **Poveștile vîntului** (Ed. „Ion Creangă", 1979) nu sînt de aceea întîmplătoare și completează opera ei cu o linie nouă, deși nu de tot inedită. **Poveștile vîntului** sînt împărțite cronologic, după momentele zilei : „povești de dimineață" ; „povești de amiază" și „povești de noapte". Aceste despărțiri nu sînt, totuși, convenționale, întrucît Nina Stănculescu a creat nu o lume fabuloasă pură ci o mitologie a zilei și a universului diurn, întocmită cu scop instructiv, însă nu fără interes din unghi literar. Acest soi de „folclor" paralel, care explică mitologic fenomene și ființe, stă la baza literaturii pentru copii, însă e un indiciu de fabulos și un experiment din unghiul literaturii generale.

„Cum s-a dus Albinița la soare" explică în chip fabulos diferența de strălucire solară între vară și iarnă. Albinele n-ar fi avut timp destul spre a culege polenul din flori căci vara soarele apunea ca și iarna, prea iute. Atunci, Albinuța pleacă în delegație la Soare și-l convinge să întîrzie roua mai mult pe cer, ca să le ajute. Soarele acceptă și dă un semn distinctiv albinelor, încercuindu-le mijlocul cu o linie aurie. „Și înțelegerea aceasta, dintre soare și albine a rămas pînă astăzi, cu toate că Albinuța de mult nu mai este să se ducă la soare să-i spună cînd florile-s prea multe și cînd s-au împuținat. Dar ei acum știe și fără de ea". O notă eroică, prezentă în folclor în astfel de episoade „fenomenale", nu lipsește nici aici.

„Cuibul cineparilor" studiază un caz de solidaritate în lumea biologică. Doi cineperi rămîn fără cuib și, la îndemnul unui iepuraș, obțin ajutor de la o răchită, de la o viorea, de la iarbă, de la nor, de la soare și chiar de la iepure cînd le dăruiește, spre refacere, un smoc din coditâ.

În „Viersul Măiastrei" este pedepsit Statu-Palmă-Barbă-Cot, individ malefic, deposedat de barba fermecată în urma unei intervenții a „Măiestrei" la forțele celeste, pozitiv. Vîntul Verilor Tîrzii este și el domesticit.

S-ar putea rezuma ușor toate „poveștile vîntului" cuprinse în acest „florilegiu" al Ninei Stănculescu, însă amănuntele în sine nu adaugă elemente însemnate, utile în expertiză. În lumea fabuloasă, pe care autoarea a inventat-o, ideea morală este izbitoare. De altfel, în planul imaginar și moral stă însușirea acestei povestiri ingenioase, scrise de Nina Stănculescu atent, calofil și învederat „folcloric", cu rare stîngăcii de vocabular, căci autoarea este înclinată mai ales către fabulosul simbolic și rece, intelectual, și mai puțin spre imaginația naivă, primigenă, tipică vîrstei infantile.

Artur Silvestri

radio

Culturale

● Duminică seara emisiunea intitulată **Figuri de seamă din istoria culturii universale**, cu durata de o oră, i-a fost dedicată poetului american Walt Whitman. Inițiativa în sine, de a vorbi „pe larg" despre o mare personalitate a literaturii universale, ne-a bucurat foarte mult. Fiindcă, mai spuneam și altă dată, ni se pare regretabil de limitat timpul consacrat indeobște literaturii universale la radio : 20 de minute, marțea la prînz iar **Dicționarul de literatură universală**, la care ne referim, nu beneficiază de reluare, deși nivelul calitativ — și tematic, evident — ar îndreptăți pe deplin avantajul reluării, de care se bucură alte emisiuni. Am așteptat, deci, cu multă plăcere emisiunea despre Walt Whitman, însă, după ce am ascultat-o, am ezitat în intenția de a o comenta. Deoarece, ca gest cultural, intenția ni s-a părut lăudabilă și demnă de a fi urmată cît mai des ca exemplu. Însă, altfel, am avut impresia că tema atît de generoasă a intimidat comentariul și mijloacele de realizare a emisiunii. Nu este probabil niciodată foarte ușor să faci portretul radiofonic al unui poet, dar nici în istoria literară nu sînt mulți poeți mari ale căror versuri să aibă asemenea virtuți orale și care să reprezinte niște figuri prodigioase, într-un sens supra-literare, cum se întîmplă în cazul lui Whitman. Comentariul și dramatizarea pe care le-am ascultat au stabilizat circumstanțele de civilizație americană din secolul trecut și evoluția poetului, o stilizare mergînd pînă la simplism : rezultatul a fost o imagine mult diminuată a „bunului poet cărunt". Pe urmă, deși timp era destul, în chestiunile cele mai importante privind poezia whitmaniană și chiar în date importante de biografie, emisiunea s-a bazat prea mult pe cunoștințele de-la-sine-înțelese ale ascultătorilor. Bănuim, totuși, că realizatorii nu i-au avut în vedere pe cunoscătorii lui Whitman — și atunci ar fi fost indicat să se pună altfel accentele. În fond, o asemenea evocare ar trebui să fie și un îndemn la lectură pentru largul auditoriu. Și dacă un poet de relieful monumental al lui Whitman este înscris fără nuanțare într-un tabel al lui Mendeleev, sub incidența comodă a două-trei coordonate pozitive, dar nu și expresive, unde mai rămîne îndemnul la lectură? Însă tema era, într-adevăr, bine aleasă. Cu mai multă îndrăzneală în sensul profunzimii, o emisiune radiofonică despre Whitman ar putea deveni o reușită de zile mari, o serioasă tentativă de persuasiune culturală.

● Joi seara, sub titlul de **Rotonda 13** : o foarte interesantă emisiune realizată de o serie de personalități ale culturii noastre despre incomparabilul eseist Paul Zarifopol.

● La ore tîrzii ale nopții, săptămîna aceasta s-au transmis, sistematic, șansonuri, lieduri, madrigale din Renaștere.

● În rîndul gesturilor culturale, a fost retransmis într-o versiune radio „clasică" (în regia lui Mihai Zirra, cu George Vraca) **Don Carlos** de Friedrich Schiller ; și o frumoasă dramatizare radiofonică după **Oedip salvat** de Radu Stanca. **Tot la teatrul radiofonic, Ultima cursă** de Horia **Lovinescu**, o premieră interesantă.

Ioana Ieronim

plastică

Armonia devenită stil

Vasile Grigore face parte din acea specie, destul de rară, de pictori care, departe de a se simți timorați în fața șevaletului, încearcă o plăcere în a elibera gesturi parcă de multă vreme reținute. Pictînd cu voluptate și degajat, netiranizat de ideea că arta sa trebuie să intre în anumite tipare stabilite de o concepție stilistică anume, Vasile Grigore*) lasă să țîșnească de sub pensula sa o cascadă de imagini unite de o trăsătură definitorie unică : o sensibilitate cromatică excepțională, materializată în acorduri de o deosebită finețe. Propensiunea interioară spre armonie, ilustrată de spiritul muzical al construcției tuturor pînzelor și desenelor pictorului altoită pe o spontaneitate a execuției ce este în mare măsură rezultatul unui efort îndelungat spre perfecționism în concretizarea formei, fac ca, în ciuda necăutării stilului, toate lucrările pictorului să poarte o marcantă amprentă personală. Senzația de univers genuin, nealterat, aflat în faza în care componentele convețuiesc, fără a da minima senzație că se pot exclude unele pe altele, te urmărește pretutindeni. Formele sînt ca atare elegante și dinamice, au un potențial de mișcare, închid o jubilație. O natură moartă nu reprezintă pur și simplu un aspect anume al lumii organice sau anorganice ci un efort de depășire a regnului prin asimilarea lui în împărăția luminii. În orice lucru trăiește, pentru Vasile Grigore, un fragment al spectrului solar, se afirmă potențialitatea unei explozii a acestuia. De aici un aer de plenitudine, de vitalitate, derivat firesc al capacității — despre care am mai avut ocazia să vorbesc în aceste pagini — de a insufla o deosebită energie culorii. Ea este pentru pictor esența materiei. În funcție de ea se organizează deci spațiul cu care ajunge a se confunda.

Spiritul ordonat și limpede al compozițiilor lui Vasile Grigore disimulează o frenezie ce transpare în fiecare pată de culoare, în fiecare reducție a formei la propriul ei contur diafan, în fiecare volută a liniei. Această frenezie face să se transforme în pictură aspectele aparent cele mai obișnuite ale realității ; ele capătă o nouă dimensiune în lumea iluzorie a armoniilor pure, instaurînd în jurul lor un suflu de seninătate, de optimism necontrafăcut.

Prin autenticitatea sa, pictura lui Vasile Grigore poate fi considerată, pe bună dreptate, credem, drept una din expresiile majore ale artei noastre contemporane.

Grigore Arbore

*) VASILE GRIGORE, **Expoziție de pictură, desen și guașe**. Muzeul de artă al municipiului Cluj-Napoca.

muzică

„Hyperion"

Formație hotărîtă să „capteze" razele stelelor apuse și energia celor viitoare, „Hyperion" uimește prin inteligența și inspirata alcătuire a programelor sale, adăugînd interpretării de calitate fantezia conținutului. Sub conducerea dirijorului și compozitorului Iancu Dumitrescu, cîteva nume de prestigiu : Voicu Vasinca, A. C. Popa, Mihai Tănăsilă, Iancu Văduva, Alexandru Graur, George Ionescu, Mihai Sofonea, Dimitrie Rîpeanu, Costin Petrescu, Ștefan Thomasz, oferindu-ne în concertul de duminică, 27 mai, o paralelă între „cîntecele de lume" ale lui Anton Pann și muzica modernă. Interferențele orientale și bizantine pe fond autohton, libertățile ritmice apropiate cîntărilor psaltice și populare, scările cromatice netemperate, asimetria frazei, au fost expresiv redate în transcripții pentru clarinet, flaut, trompetă, trombon, claveçin etc. Structura fluid orientală imprimată serii de cele șase cîntece antonpanneșți (dintre care subliniem în mod special interpretarea pentru „Și cînd zic mă duc, mă duc", alături de „Alergați, ah, toți amorii !"), a conferit compozițiilor contemporane o aură de neliniștită expresivitate. Emblema acestei gîndiri filosofic-muzicale, specifice lucrărilor ascultate (multe în primă audiție) ne-a părut a primi amploare mai ales în „Sugestii II pentru Hyperion" de Octav Nemescu. Prezentînd melodia ca pe un „proces avansat" lucrarea ne-a părut a fi o metaforă sonoră pentru „Mașina Timpului" ; summum de „improvizații" coordonate într-o ireversibilă trecere, dominate de acel solo vestitor de trompetă (Iancu Văduva, maestru al dozajelor) pe o „mare" neliniștită de clopote. Mirosul de zgură al începutului, transformat într-o ardere pură.

În aceeași categorie filosofică am include „Mobile la cvartetul de coarde" de Lucian Metianu, pulsatorie pînză sonoră de octoih, viziune modernă asupra glasului II bizantin. „Sonata pentru violoncel solo" de Wilhelm Berger (sunetul abstractizat cu finețe de Dimitrie Rîpeanu), „Ofrande" de Cornel Țăranu (virtuozități armonice ale flautistului Voicu Vasinca) și lucrarea lui Ștefan Niculescu „Din Cartea cu Apolodor", prospectînd relația improvizație — compoziție. „Muzica pentru Hyperion" de Iancu Dumitrescu exploatează mai degrabă spațiul retoricii antice, de la declarația solemnă, buciumată, la lirismul tragic. De o factură mai senină, melancolia „Madrigalului" de Doru Popovici valorifică ethosul bizantin și procedeele polifonice derivînd din scările modale. O sensibilitate surdinată (expusa colorat la clarinet — flaut, cu ecouri emfatice de trombon) irizează luciul de aur vechi al temelor, proiectînd coloane renascentiste în cromaticul spațiu al structurilor orientale.

Grete Tartler

Cercetare şi eseu

Critica literară modernă dă anumite semne de pierdere a vocaţiei pentru cercetare. Tot mai mulţi sînt criticii pe care parcurgerea integrală a textelor şi a referinţelor nu îi mai interesează. Ei socotesc această îndeletnicire o treabă bună, cel mult, pentru „arhivarii" literaturii. Cu vreo zece ani în urmă, un critic de la noi căuta să argumenteze că nu este misiunea criticii să parcurgă toate documentele privitoare la un scriitor sau la o epocă, această sarcină revenindu-le celor lipsiţi de har interpretativ, celor reduşi în mod iremediabil la soarta unor eforturi anonime. Criticul „de marcă" ar urma să folosească materialele strînse de „arhivar", în vederea ridicării construcţiilor sale. O astfel de opinie nu este rară, chiar dacă cei care o pun în practică nu riscă să o teoretizeze cu atîta nonşalanţă.

Preambulul nostru este potrivit într-un comentariu dedicat criticii lui Const. Ciopraga, al cărei ansamblu este o convingătoare pledoarie tocmai pentru cercetare, pentru o cunoaştere cît mai aprofundată a literaturii şi a contextului ei, este o netă respingere a oricărei opinii care ar despărţi critica şi istoria literară de cunoaşterea adîncă a realităţilor de la care acestea pornesc.

Const. Ciopraga debutează editorial în 1968 cu monografia **Calistrat Hogaş**. A doua carte îi apare peste şase ani. Este monografia **G. Topîrceanu**, lucrare întemeiată pe o imensă documentare, exhaustivă pînă aproape de noţiunea ideală a termenului. În acelaşi an apare monografia **Mihail Sadoveanu**. În 1977, volumul **Portrete şi reflecţii literare** reuneşte studii şi eseuri în care interpretarea supîă se sprijină pe o documentare impecabilă. Un moment culminant este marcat de **Literatura română între 1900 şi 1918** (1970).

Exemple pentru argumentarea unei realizări cercetării sînt lesne de găsit în mai fiecare dintre capitolele acestor cărţi bogate, în care o constiinciozitate de benedictin se îmbină cu un acut simţ al valorilor. Este semnificativ un citat din monografia dedicată lui Topîrceanu : „Limbajul poetului vitrează eleganţa liniei clasice, puritatea şi [illegible]. Scrisul laborios ţinteşte simplitatea [...] Nostalgiefăcut, G. Topîrceanu refăcea, clarifica, simplifică [...] Nostalgia perfecţiunii este puternică". Într-o considerabilă măsură, caracterizarea pe care criticul o face poetului **Migdalelor amare**, se potriveşte şi modalităţii sale literare. În adevăr, stilul lui Const. Ciopraga tinde spre o simplitate clasică, ce se întemeiază însă pe convingerea că obiectul cercetării trebuie parcurs în toate sensurile, străbătut pe potecile cele mai neumblate, pe drumurile cele mai diverse, trebuie cunoscut în toate amănuntele. Citatul este folosit cu virtuozitate : este un aspect ce exprimă, într-un mod deviat, tentaţia exhaustivităţii (vizibilă mai ales în monografia **G. Topîrceanu** şi în **Literatura română a secolului al XX-lea**).

Monografia **Mihail Sadoveanu** este un model de ponderaţie şi de sobrietate. Alternanţele dintre analize şi judecăţi generalizatoare sînt inspirat regizate, întregul este echilibrat. Procedeul reliefării periodice a unor idei considerate importante (de exemplu, dialectica permanenţă-schimbare în opera lui Sadoveanu) sprijină unitatea ansamblului. O judecată sintetică de început („Cine priveşte opera lui Sadoveanu este impresionat de construcţia perfect sferică...") prefigurează modalitatea lucrării. Criticul porneşte de la ideea unei opere formate dintr-un nucleu cu o mare forţă de tradiere şi o serie de straturi succesive, ce îl exprimă în diverse moduri. Const. Ciopraga înaintează în interpretarea acestei structuri specifice cu prudenţă, feriindu-se de formulele tranşante.

Primul volum din **Literatura română a secolului al XX-lea**, lucrare care — publicată în întregime — va constitui, fără îndoială, opera fundamentală a criticului, oferă o însumare a calităţilor pe care le-am analizat în mod sumar mai sus. Perioada literară de la începutul secolului şi pînă la sfîrşitul primului război mondial este investigată cu minuţiozitate şi aplicaţie. Spaţii largi sînt acordate clasicilor, dar nici scriitorii de plan secund nu sînt neglijaţi. Un efort de a fi obiectiv se întrezăreşte în fiecare rînd. În acest sens se cuvine a fi internetate şi referinţele foarte documentate la semnătura epocii, la curentele şi teoriile literare care s-au manifestat în ea. În toate cazurile, bibliografiile sînt excepţional de bogate, probabil cele mai bogate care s-au tipărit vreodată în legătură cu această perioadă literară.

Spre deosebire de alţi critici, care înţeleg să privească peisajul literaturii unei epoci ca pe o alternanţă de afinităţi şi de indiferenţe, Const. Ciopraga înţelege să cunoască realmente o epocă literară. Sîntem departe de ţintirea unui succes efemer, efortul care trebuie consumat pentru scrierea unei astfel de cărţi ţine o viaţă, el nu poate fi suplinit prin floricele stilistice sau prin formule mai mult sau mai puţin paradoxale. O carte ca **Literatura română între 1900 şi 1918** nu este, din aceste motive, numai rezultatul impresionant al unor eforturi de cercetare care au durat decenii, ci şi un simbol de probitate intelectuală.

Cultivarea minuţioasă a citatului ţine de o orientare spre „analiza cugetată" preconizată de Lanson. Într-un interviu din 1917 criticul a mărturisit că unul dintre elementele metodei pe care o aplică în cercetările sale de istorie literară sînt „prescurtările lansoniene". Cum apare acest aspect în monografia **Hortensia Papadat-Bengescu** (1973) ? Citind-o, ne-am amintit de polemica dintre Roland Barthes şi Raymond Picard, purtată în urmă cu un deceniu şi jumătate, pe tema avantajelor „vechii" şi „noii" critici. În **Essais critiques** (1964) Barthes arăta că în Franţa există două critici, una universitară, „care în esenţă foloseşte o metodă pozitivistă moştenită de la Lanson şi una „de interpretare", care poate fi pusă în legătură „cu una dintre marile ideologii ale momentului". În 1965 a apărut scrierea-pamflet a lui Raymond Picard, **Nouvelle critique ou nouvelle imposture ?**, la care Barthes a răspuns în 1966 prin **Critique et verite**. La reprosul lui Picard, care vedea în critica „de interpretare" o critică pur „ideologică", Barthes a argumentat destul de convingător în favoarea „noii critici", susţinînd variabilitatea sensului unei opere : „Sensul unei opere (sau al unui text) nu se face singur : autorul nu produce niciodată decît prezumţii de sensuri, forme pe care publicul le umple de un conţinut". Desigur, această dispută însoţeşte, în termeni diferiţi, întreaga dezvoltare a criticii literare, argumentele pro şi contra organizîndu-se, în ultimă instanţă, în legătură cu conceptul de operă.

Scriind despre literatură, Const. Ciopraga priveşte spre obiectul cercetării sale cu o constantă atenţie sobră, cu un mare respect, am zice, fără să fie tentat de formulele frapante, dar trădătoare. Procedarea sa este sistematică. El „se instalează" în operă şi apoi îşi consolidează cucerirea prin demersuri cumpănite, sobre. Este vădit că scrierile sale nu pot fi revendicate de „noua critică".

Monografia **Hortensia Papadat-Bengescu** nu diferă ca metodă de scrierile anterioare. În această carte, însă, Const. Ciopraga este parcă mai convingător decît în cele precedente în practicarea criticii pe care Barthes o numea, cu un termen destul de impropriu, „universitară". Stăpînirea totală a informaţiilor, cultul citatului semnificativ, alternanţele savante dintre momentele confundării cu opera şi cele ale emancipării critice faţă de ea, descrierile prin parafraze de o acurateţe ireproşabilă, echivalările între textele programatice şi literatura propriu-zisă a autoarei, apropierile faţă de opere aparţinînd unor scriitori români şi străini, introduse cu dezinvoltură şi precizie — toate aceste calităţi ale criticii lui Const. Ciopragra se află în **Hortensia Papadat-Bengescu** la cel mai înalt nivel. Această carte constituie, deci, nu numai un act critic important, ci şi o pledoarie pentru echilibrul clasic în critică. Cineva poate să fie adeptul unora dintre ideile „noii critici" şi să-i reproşeze lui Const. Ciopraga anumite aspecte ale scrierii sale (interesantă ar fi fost, de pildă, aplicarea analizelor lui Rene Girard, din **Mensonge romantique et verite romanesque**, cu privire la snobism), dar nu poate, în acelaşi timp, să nu recunoască faptul că această monografie este o operă, o lucrare perfect articulată, magistrală în felul ei.

Personalitatea literaturii române (1973) completează în chip convingător o viziune obiectivă asupra literaturii. „Literatura unui popor — arată Const. Ciopraga în capitolul introductiv — este, în rezumat, un autoportret colectiv, amplu tablou în mişcare". Acesta este nucleul teoretic al sintezei pe care criticul o construieşte, păşind pe calea descrierii unor concepte centrale. Privită din acest punct de vedere, **Personalitatea literaturii române** apare ca o cercetare de tip sincronic. Vocaţia pentru echilibrul clasic, înclinarea moralistă, dimensiunea filozofică, echivalentă, în esenţa ei, cu viziunea populară despre lume şi viaţă, arată criticul, sînt cîteva dintre notele fundamentale prin care literatura română şi-a cucerit un loc distinct în contextul universal.

Cartea conţine şi cercetări de tip diacronic, în care sînt luate în considerare eseistic cîteva dintre momentele esenţiale ale literaturii noastre (Eminescu, Caragiale, Creangă, Sadoveanu, Rebreanu, Călinescu, Camil Petrescu, Arghezi, Blaga, Ion Barbu, literatura perioadei contemporane). Capitolul final, intitulat „Proiecţii în universal" se opreşte asupra unor momente de sinteză din literatura română.

Un aspect demn de a fi relevat al **Personalităţii literaturii române** este remarcabila energie eseistică a scriiturii.

Între Ulysse şi Don Quijote (1978) este cu siguranţă cartea cea mai fermecătoare a lui Const. Ciopraga. Dezinvoltura eseistică a apărut şi în numeroase fragmente din precedentele volume. Dar niciodată criticul nu şi-a îngăduit să divagheze cu atîta sclipitoare largheţe. Faptul acesta este explicabil. Cărţile precedente (în mai mică măsură **Portrete şi reflecţii literare** şi **Personalitatea literaturii române**) erau, după cum am arătat, construcţii riguroase, în care libertatea asociativă era întotdeauna strunită şi pusă în raport cu necesităţile ansamblului. Fragmentarismul delectabil, pe care **Între Ulysse şi Don Quijote** îl cultivă, vine să completeze marile construcţii anterioare cu o serie de reflecţii despre literatură, menite să arunce lumini retrospective asupra unor cărţi în care, din motive obiective, o serie lungă de consideraţii foarte interesante nu au putut fi integrate. Sînt discutate marile noţiuni ale criticii : valoare, gust, lectură, interpretare. Criticul face dovada unor foarte întinse informaţii în legătură cu ideile despre critică formulate în ultimele decenii. Dar, fapt semnificativ, după ce le trece în revistă pe multe dintre ele, nu se opreşte în mod special la nici una, concluzînd că, în primul rînd, ramine importantă conformitatea criticului cu opera şi cu el însuşi.

Însumarea de aforisme şi reflecţii intitulată „Viaţa ca parantemă", ce încheie volumul, ni-l înfăţişează pe critic în postura moralistului pătrunzător. La fel consideraţiile succinte din „Viaţă şi literatură" şi din „Orizonturi ale artei", unde sînt adăugate idei inedite, legate nu numai de literatură ci şi de alte arte.

Nu amînăm să formulăm concluzii asupra unei evoluţii care se arată a fi în plină desfăşurare. Vom încheia, aşadar, însemnările citind ultimele cuvinte ale volumului despre care tocmai am discutat, semnificative pentru seninătatea de umanist a profesorului Ciopraga : „Răspuns dat la întrebarea : Cum vedeţi fericirea ? — Să privesc orizontul, înainte de a începe lucrul. Seara-mi improspăta zilnic proporţiile [illegible] sub orizont. — Pe masa de [illegible] să cad a rază de soare. — Lipsit de orice [illegible], să trăiesc printre oameni într-o inconştienţă luminoasă".

Voicu Bugariu

Vîrsta lui Făt-Frumos

Urmare din pag. 1

copiii lor se joacă împreună. Copilul : cel mai scund dar nu şi cel mai mic politician. Noi înţelegem istoria şi o iubim, fiecare după puterile lui. Copiii iubesc istoria înainte de a o înţelege. Lucrurile adevărate pot deveni „basme" pentru noi cei care, cu timpul, ne precizăm vîrsta. Orice copil însă are vîrsta lui Făt-Frumos. Pe o cîmpie unde copiii se mai joacă printre fluturi grîul creşte mai repede, înfrăţeşte mai bine şi se coace cu mai multă dragoste. Abia cînd priveşte la copiii lui orice om învaţă să-şi iubească definitiv părinţii. Copilul vrea să fie lumea plină de animale şi de păsări, vrea să fie pomii plini de vrăbii, să privească atent în ochii pisicii, în ochii cîinelui. Copilul ştie instinctiv că atunci cînd se împuţinează vieţuitoarele se împuţinează şi dragostea omului. Copilul este responsabil cu dragostea pe pămînt. Vezi-l pe om pe cîmpie cum se duce spre orizont, se face mic parcă s-ar duce spre propria copilărie... Bunicii lucrează pentru nepoţi, părinţii pentru copii iar copiii se joacă pentru ei înşişi. Cînd plînge puiul omului tresar pe pămînt, pline de grijă, toate mamiferele şi încă e prea puţin. Zîmbeşte copilul ? înseamnă că totul merge bine şi planeta se roteşte pe cărările ei fericite.

Zicînd Tată şi Mamă omul a făcut case, sate, ţinuturi, patrii. Cel mai puternic lucru în univers este faptul că el (universul) există. Al doilea ca putere pare să fie nevoia unui lucru de altul pe care grecii au numit-o Eros, pe care românii au numit-o dor, pe care moderniii, în general, o înţeleg ca pe o subtilă comprehensiune. Copilul, cu gînguritul lui, justifică toate aceste puteri. Sau, cel puţin, aşa ne face să credem mîndria noastră antropocentrică.

Istoria literaturii române de G. Călinescu

Urmare din pag. 1

în 1936 ca şi inexistente. Scrisese Călinescu despre Eminescu, nu însă şi despre Creangă unde ne aflam tot la etapa Jean Boutiere. Făcînd cam din 1927 critică curentă, Călinescu era în 1936 pregătit să scrie mai repede o istorie a literaturii române de la Macedonski încoace, să înceapă cu al doilea volum, după cum se gîndeşte un moment. Nu va proceda însă aşa, probabil între altele spre a nu repeta pe E. Lovinescu. Vedem acest lucru din următoarea scrisoare către Al. Rosetti din 1 decembrie 1936 prin care îl cere cărţi privitoare la perioada veche a literaturii române, **Scrisorile de la Bistriţa**, **Revista istorică română**, aceasta spre a se scuti de „fişologie" şi de a cerceta „mai bine pentru **Ist. lit. rom.** pe istoriografii moderni".

Peste o lună şi ceva, la 4 ianuarie 1937, G. Călinescu anunţă pe Rosetti nu numai că începuse lucrul, dar că avansase mult. „Volumul I, vestea el, îl dau la 1 martie. Lucrez mereu şi cu zel. El cuprinde ceea ce greşit s-a numit **literatura veche** de la **toma fratre** pînă la aproximativ, Pitarul Hristache" (60 de pagini în ediţia din 1941). Şi scrisoarea continuă cu cîteva întrebări, motivînd de ce a fost nevoie să pornească de la origini : „E posibilă o literatură română fără Miron Costin etc ? Dar e cu putinţă o literatură franceză şi italiană fără Joinville, fără Dino Campagni ? Totul e văzut din nou prin punctul de vedere actual estetic, cu studierea limbii ca instrument de expresie. Chestia neologismului, în treacăt, se poate lumina urmărind, la fiecare, vechi forme azi socotite franţuzisme de Pisani. Dar mai esenţial este că se pot stabili tipurile de gîndire literară pe provincii, că se pot găsi bunăoară în Radu Popescu şi în toţi muntenii pamfletul arghezian, în **Pitarul Hristache** antonpannismul etc. că în sfîrşit, după o istorie, în care jumătate din ţară taie pe cealaltă jumătate şi-i viră ţepi în şezut, poţi spune că drama era genul mai nimerit al literaturii române şi că romanul e încă o aberaţie etc. etc. Bineînţeles evit eroarea lui Iorga de a trata despre scripturi şi alte evanghelii, despre istoria tiparului. Mă ocup numai cu ceea ce dezvăluie procesul creator (ideaţie şi limbă), iar restul îl dau, măsurat, cu petit, ca ligament". Ultima obligaţie, tipografică, n-a fost respectată, cît despre chestiunea că romanul e o aberaţie trebuie înţeleasă ca o glumă, mai ales avînd în vedere că în aceeaşi vreme Călinescu scria **Enigma Otiliei**. Romanul şi monografia Creangă încetinesc ritmul de lucru la **Istoria literaturii române** asupra căreia G. Călinescu revine abia la 6 august 1938, după apariţia ambelor cărţi amintite. Promite acum lucrarea pentru 1939 altfel decît în 1936 : „Nu două volume ţi-aş da pe 39, scrie el aceluiaşi editor, ci mai mult, să mă explic. Vreau, la autorii însemnaţi, să fac monografii comolete (Bolintineanu, Alecsandri, Eliade Rădulescu, Haşdeu etc). Alţii mai mărunţi îi vir laolaltă într-un volum, dar tot după principiul monografic. Lucrez repede, fiindcă lucrez în zone alăturate. Aş putea deci să-mi rezerv vreo 1000—1200 de pagini de volum obişnuit, de vreme ce e vorba de continuarea unei serii. Pot, nu e vorbă, să dau şi altei edituri unele părţi. Cum vei decide, presupunînd că voi fi în stare să mă ţin de cuvînt. Însă, fără vreo piedică externă, în condiţiile de acum, pot face patru monografii într-un an, mai ales că la ceilalţi scriitori excesul de informaţie nu e recomandabil, trebuindu-ne repede o impresie justă estetică a întregii literaturi. Te rog apoi ca **Ist. lit. rom.** să rămînă rezervată exclusiv mie, fiindcă oricînd mă pot decide să dau volumul I. E o chestie numai de economie a inspiraţiei pe care n-o pot explica aici. Ce-ţi dau imediat ? Bolintineanu vine la rînd, dar nu la 1 septembrie, fiindcă trebuie să fac vreo 2 săptămîni cercetări la Academie, după care vreau să plec puţin la Paris (via Assisi). Deci Bolintineanu va fi redactat la 1 decembrie. Acum am luat cu mine feluriţi autori clasici, dar m-am oprit la Caragiale, la care [illegible] nu viaţa, ci **opera**. Fac un aspect estetic, formînd cum s-ar zice, un volum de **Opera lui Caragiale**, după care fireşte ar urma mai tîrziu şi **Viaţa**. Dar acum nu vreau să concurez pe nimeni. Îl aduc la 1 septembrie". Cu alte cuvinte în august 1939 vedea posibilitatea publicării **Istoriei literaturii române** sub forma unei serii de volume conţinînd unul sau mai multe studii monografice în raport cu importanţa fiecărui autor. Monografia ar fi cuprins biografia autorului şi studiul asupra operei, nu în alte dimensiuni decît cele din **Istoria literaturii române**. De exemplu, Călinescu publicase un articol despre **Poezia lui D. Bolintineanu** în trei numere din **Revista Fundaţiilor Regale** 1937—1938 (noiembrie — decembrie 1937 — ianuarie 1938). La acesta adăuga în **Jurnalul literar** din 26 februarie 1939 articolul **D. Bolintineanu, autor de „vieţi romanţate"** din studiul completat probabil între timp cu biografia aşa cum a apărut în **Istoria literaturii române**. „Aspectul" (termenul era folosit în cronica literară a lui Şerban Cioculescu) estetic din opera lui Caragiale apărea între 11 septembrie şi 9 octombrie 1938 în cinci numere din revista **Adevărul literar şi artistic** într-o formă foarte apropiată de cea din **Istoria literaturii române**, unde Caragiale e prezentat monografic, bineînţeles şi cu viaţa.

Alte date citim în scrisoarea către Al. Rosetti din octombrie 1938 : „În 15 zile îţi dau amănunte, ori... ori. Dar cred că-ţi dau **Istoria literaturii române** ca să intre în tipar la 1 iunie (1939). Un fel de De Sanctis, Thibaudet, Papini. Renunţ la erudiţie, încep, propriu-zis, cu adevărata literatură, dau portrete şi sinteze critice, fac o carte vie. Însă alături de ea, probabil (cred că-mi vei da concursul) am să fac pe urmă un adaos erudit. După lungi chibzuiri, am ajuns la încheierea că trebuie să-i dau forma comunicată de sugestiile dumitale. Nu mă îndoiesc că la predarea mss. ne vom învoi în aşa fel ca să-mi pară mai puţin grea, material vorbind, austeritatea abstragerii de la „munca lucrativă". Dar să ajungem acolo. Lucrez febril şi mi se pare că-i dau drumul".

În septembrie 1939 făgăduia, în eventualitatea intrării în tipografie, livrarea manuscrisului „cu repeziciune", în noiembrie asigura că în 2—3 zile termină definitiv, în decembrie informa că „tot ce era esenţial s-a făcut" fiind nevoie doar de „încheiat piesele" : „Lucrez continuu. Se poate să întîrziez puţin peste data convenită, dar cartea va intra în campania de lucru a acestui an : (1940)".

Rosetti îl previne că la epoca veche sînt chestiuni spinoase, că nu avem ediţii critice dar că nu e obligat să adîncească lucrurile, că poate trece peste detalii. G. Călinescu răspunde că nu poate scrie decît spontan, nu după indicaţii. Nu va începe cu Văcăreştii, ci cu autorii cei mai vechi pe care însă nu-i va trata filologic, ci critic : „O indiscreţie : voi vorbi despre Varlaam în stil Thibaudet" (ianuarie 1940). „Am terminat capitolul despre M. Sadoveanu", informează el pe editor la 21 februarie 1940. („70 de volume citite"). Prin el am încheiat seria analizelor substanţiale (măcar în intenţie) asupra tuturor scriitorilor importanţi. Îmi rămîne să închei grinzile...". Alte asigurări de promptitudine la 26 februarie 1940 : „**La Istoria lit.** întîrzii puţin pentru a face lucrurile bine, nu din eziţare. Nu voi întîrzia ca să nu răcească aluatul". Peste două luni şi jumătate : „La 1 iunie c. (de nu vor fi elemente tulburătoare) sînt de pă rere să începem culegerea. Am gata ceea ce ar putea constitui un volum... E gata în fond, totul, şi imediat după partea I-a a mss. va veni tot restul, pînă la zi : 1940. Greutatea cea mare a fost de a pipăi materia din toate părţile şi de sus ca să determin capitole, să fac diviziuni noi, să intuiesc mişcarea de tradiţie : să fac o singură literatură de la Alpha la Omega, acolo unde de obicei se sustine că e discontinuitate. Spinoasa parte a începutului s-a făcut şi acum piesele se încheagă cu repeziciune. Evident, a trebuit să prefac multe. Bolintineanu, celelalte, informe în articol, au fost refăcute monografic, căci în istorie nu mai sînt nevoit să dau „izvoare" de vreme ce cititorul urmăreşte riul întreg..."

Continuare în numărul viitor

REVISTA REVISTELOR

● **FORUM STUDENŢESC nr. 1—2 a.c.** Acest număr dublu al revistei studenţilor din Timişoara este consacrat aniversării a două decenii de la înfiinţarea cenaclului literar „Pavel Dan" de sub egida Casei de cultură a studenţilor din importantul centru universitar bănăţean. Cele 34 de pagini ale revistei oferă o cuprinzătoare şi semnificativă sinteză a izbînzilor obţinute de tinerii scriitori ce s-au afirmat în cadrul cenaclului de-a lungul a două decenii. Iată de ce, de data aceasta, **Forum studenţesc** face loc şi unor colaborări aparţinînd fostilor membri ai cenaclului „Pavel Dan" azi tineri scriitori binecunoscuţi (Şerban Foarţă, Marcel Tureu, Aurel Turcuş, Dugan Petrovici, Petru M. Haş, Ion Marin Almăjan, Alexandru Ruja, Cornel Ungureanu, Marilne Heeckmann, Ion Velican), cărora li se alătură foşti îndrumători şi prieteni statornici din rîndul scriitorilor şi cadrelor didactice (Ioan L. Popa, Liviuş Ciocîrlie, Vasile Creţu, Nicolae Ciobanu, Ion Arieşeanu, Sorin Titel, Eugen Todoran). Evident, cel mai întins spaţiu al publicaţiei este pus la dispoziţia numeroşilor colaboratori studenţi de azi ; ceea ce evidenţiază puternica emulaţie creatoare a tineretului studios timişorean. Remarcabilă, în această privinţă, este diversitatea de genuri şi „forme" abordate cu deosebită seriozitate, cu vădit simţ de răspundere. Masive cicluri de poezie semnează Adrian Derlea, Constantin Mărăscu, Gheorghe Pruncuţ, Marcel Sămînţă, Alexandru Berceanu, Gabriela Oszterman, Gabriel Mehadia, Mircea Bârsilă, Ion Monoran, Petru Ilieşu, Virgil Negruţ, Lucia Moraru, Valeriu Drumeş, Marcel Tolcea ; proză şi reportaj, Lucian Petrescu, Iosif Costinaş, Nina Ceranu, Mihnea-Răzvan Pătraşcu, Valentin-Laurenţiu Vişan ; eseuri şi analize critice, Daniel Vighi, Gheorghe Sechesan, Viorel I. Bolduneanu.

Cel mai recent număr al revistei **Forum studenţesc** atestă prezenţa, la Timişoara, a unei valoroase „echipe" de condeieri foarte tineri.

Cronicar

„Baltagul" – de la baladesc la romanesc

Este **Baltagul** o operă **epopeică**, aşa cum s-a afirmat, sau o operă **romanescă** modernă ? Cum se pot concilia atunci astfel de interpretări extreme care optează separat pentru o soluţie sau alta ? Iată întrebări teoretice iscate de construcţia romanului.

1. 1. După analiza **Baltagului** ca ilustrare a motivului indeobşte cunoscut sub numele de **quest** (căutare) identificat şi cu motivul **labirintului** la nivelul semnificatului (**Repere**, Cartea Românească, 1977, pp. 165—183), mi se pare necesar în urma unei noi lecturi a romanului să revin asupra uneia din afirmaţiile cuprinse în studiul **Un aspect al poeticii sadoveniene (Labirinticul)** care era formulată astfel : „Căutarea naşte chiar romanescul" (**Repere**, p. 152) spre a dezvolta o ipoteză semiotică în legătură cu **pattern**-ul narativ al romanului. Aşa cum s-a mai demonstrat de cercetători recenţi, în evoluţia genurilor se poate urmări **istoria formelor** şi semnelor literare pe care ni le pune la dispoziţie tradiţia culturală universală. În acest sens, Sadoveanu n-a trebuit să investigheze prea mult : el a luat şi a prelucrat ceea ce îi sta la îndemînă ca materie epică în tradiţia baladescă românească. Dar, în acelaşi timp, prozatorul s-a preocupat, după cum vom vedea, de încorporarea datelor locale într-un motiv de circulaţie universală nu numai la nivelul semnificatului, dar şi la nivelul semnificantului. În **Baltagul** aflăm toate datele, fie de conţinut fie de formă, prin care ni se ilustrează trecerea de la baladesc la romanesc.

1. 2. Structura **Baltagului**, numit de atîtea ori „roman baladic" sau „epopeic" ne oferă posibilitatea să urmărim cum modelul narativ baladesc a fost transformat într-unul romanesc, prin estomparea secvenţelor iniţiale şi finale şi prin **dilatarea** extremă a secvenţei mediane care este chiar **quest**-ul (căutarea). Am avut ocazia să arătăm (în lucrarea **I canti narrativi romeni. Analisi semiologica**, ed. Giappichelli, Torino, 1977) că **modelul narativ** al baladei româneşti prezintă o structură ternară configurată astfel : 1. Prejudiciere : 2. Probe : 3. Remediere. În stabilirea acestui **pattern** se porneşte de la contribuţiile unor cercetători avizaţi în materie, precum Propp, Bremond, Pop, Greimas, Segre etc., folosindu-se terminologia specifică domeniului. În ceea ce priveşte **Mioriţa**, care constituie pentru mulţi cercetători şi critici punctul de pornire evident al romanului sadovenian, constatăm că tot ce se întîmplă în baladă nu reprezintă decît acţiuni reflexive de o vastă deschidere simbolică ce transformă probele într-o gravă **aşteptare dilematică**, rezolvată în sine ca o conversiune compensatorie a actului morţii, văzut ca reintegrare cosmică. Secvenţele funcţionale la care e reductibilă balada pot fi : 1. — Prejudicierea potenţială ; 2. — Aşteptarea dilematică (Probă interioară) ; 3. — Conversiunea compensatorie (Remedierea potenţială). Aceştea pot fi reduse la două (1. — Prejudicierea potenţială şi 2. — Medierea interioară) ceea ce ne face să conchidem că în **Mioriţa** asistăm la transformarea modelului epic în monolog liric. De aici trebuie să reţinem un fapt foarte important : Sadoveanu n-a putut împrumuta modelul romanului său din **Mioriţa**, întrucît aici **schema narativă** lipseşte, fiind substituită cu o alegorie cosmică. Deci, pentru a stabili modelul structural al romanului, punctul de pornire în **Mioriţa** este cu totul înşelător. Dacă n-am fi cunoscut „subiectul" baladei, am fi obligaţi să pornim de la cu totul alte premise, adică de la secvenţele şi microsecvenţele identificate în textul romanului.

1. 3. Vom face deci abstracţie de elementele baladei, limitîndu-ne la materia epică şi la ordinea organizării acesteia în roman. Comparînd secvenţele rezultate în urma operaţiei de segmentare funcţională, ni se relevă un fapt neaşteptat : între **pattern**-ul baladei şi cel al romanului nu există nici un fel de asemănare. Dar să trecem mai întîi la analiza acelor elemente funcţionale pe baza cărora e alcătuit romanul. Iată-le, rezumate pe scurt : un cior pleacă şi nu se mai întoarce acasă ; soţia sa intră la bănuială că a fost ucis şi se pregăteşte să plece în căutarea lui ; pleacă în căutare împreună cu fiul Gheorghiţă ; după cercetări minuţioase dă de urma bărbatului şi cu ajutorul cîinelui descoperă oasele lui ; după o anchetă minuţioasă descoperă pe ucigaşi şi-i sileşte să mărturisească : ucigaşul va fi pedepsit. Secvenţele funcţionale vor fi acestea : 1. — Dispariţia eroului, 2. — Căutarea, 3. — Găsirea. Aici Sadoveanu altoieşte elementele baladei la un model narativ universal. Este vorba de modelul narativ al „eroului dispărut", caracteristic, aşa cum arată D'Arco Silvio Avalle (**Modelli semiologici nella Commedia di Dante**, Milano, Bompiani, 1975 ; vezi cap. „L'Eroe scomparso") eposului medieval (ciclul arturian) şi literaturii specifice apocrife în jurul morţii lui Ulise.

Observam mai înainte că modelul structural al **Mioriţei** conţine germenii unui proces de transformare în interiorul genului baladesc într-o direcţie absolut contrară decît aceea urmată în **Baltagul**. Dacă în baladă avea loc o convertire a funcţiilor spre genul liric, Sadoveanu va dezvolta elementele structurale specifice genului baladesc în **direcţia romanescă**. Astfel, păstrînd în mod aparent atmosfera baladică, va da o cu totul altă desfăşurare secvenţelor funcţionale, transformînd **potenţialitatea** epică a baladei în realitate. În felul acesta posibila prejudiciere din balada, care declanşează aşteptarea dilematică a eroului liric va deveni aici act împlinit abia în final, cînd acţiunea de **căutare** va confirma că eroul dispărut a fost ucis. Sadoveanu este însă un subtil constructor epic, creînd acel **suspens**, efect al căutării pe care este construit tot romanul, şi va înlocui prejudicierea iniţială cu dispariţia eroului. În acest fel, modelul narativ al romanului, diferit de cel al baladei, se identifică cu cel investigat de Avalle la Dante, polarizînd materia epică medievală în jurul motivului „Eroului dispărut". Dispariţia misterioasă a eroului constituie în eposul medieval imboldul spre căutare şi aceasta va deveni **secvenţa cardinală ce va da naştere romanescului**. Dacă în balada **Mioriţa** căutarea este doar sugerată şi învăluită în alegoria morţii-nuntă, aici, în **Baltagul**, ea devine **axul romanului**, ocupînd spaţiul esenţial în economia acestuia. Eroul (actantul) romanului nu va mai fi ciobanul (Nechifor Lipan) care rămîne pasiv ca şi în baladă. El va fi înlocuit de un **erou căutător** (dublat în ipostaza novicelui ce vrea să se iniţieze) care transformă spaţiul epopeic iniţial în spaţiu romanesc. În momentul în care îa sfîrşit căutarea, romanul e terminat.

2. 0. — Acţiunea căutării (**quest**-ul) instituie deci romanescul în **Baltagul**, în dauna epopeii.

Alexandru Ciucurencu : „Omagiu : 1 iunie"

cului. Este exact ceea ce susţine Georg Lukacs : „Epopeea plăsmuieşte o totalitate de viaţă în sine închisă, romanul **caută**, plăsmuind, să se dezvăluie şi să edifice totalitatea ascunsă a vieţii. [...] În felul acesta, dispoziţia fundamentală, generatoare de formă a romanului, se obiectivează ca **psihologie a eroilor** : ei sînt **căutători**" (s.n.) Deci chiar dacă epopeicul există în romanul **Baltagul**, el este subminat de romanesc care se naşte treptat preluînd formele epopeicului şi **modificîndu-le** ireversibil. Forma romanului este generată de acţiunea **„eroilor căutători"**. **Schema labirintică**, identificată reprezintă chiar modalitatea de structurare a romanescului. Dar dacă structural aceasta există independent, din perspectiva eroului ea nu există decît în măsura în care acesta o descoperă **subiectiv** în **căutarea** textuală ce i se relevă surprinzător ca şi cititorului, participant activ la instituirea romanescului. Astfel eroul căutător se suprapune prin lectură **cititorului căutător**.

P. S. : Energii mari pentru fapte mici cheltuieşte colegul Paleologu în continuare, în ultimul număr din revista **Luceafărul**. Am savurat cu multă condescendenţă stilul uşor jignit al autorului de „paradoxuri". Produsul oferit în proza intitulată „Cîteva puneri la punct" ne-a întristat, dar a trebuit să-l punem în legătură cu acel „fenomen tipic, cu evoluţie progresivă, corelat cu o excesivă conştiinţă de sine" prin care, de fapt, se autocaracterizează emitentul textului.

Cum consider această controversă deja clasată după intervenţia mea în „Luceafărul" din 31 III crt., mă văd obligat de impunitatea acestor „puneri la punct" să intervin pentru ultima oară pentru a încheia o discuţie devenită comică. Constat că, deşi „prins de ocupaţiuni mai serioase decît disputa cu M. Mincu", recentul campion al „iniţiatismului", cum se autoproclamă cu vehemenţă la orice pas, nu pregetă totuşi să consume spaţiul revistei cu o „apărare" avocăţească, spre a induce în eroare pe cititorul neavizat, folosind de această dată tactica înşeilării unor citate pompoase, pigulite din toată bibliografia operei orale şi scrise a marelui maestru.

Trebuie să spun că Al. Paleologu **nu răspunde corect la nici una din cele cinci obiecţii ce i-am adus**, inventîndu-şi singur obiecţii secundare, pe care şi le „interpretează" cu morgă de guru ofensat. Teza pe care îşi bazează acţiunea despropriet ării de idei este următoarea : indiferent **ce** a publicat şi **cînd** a publicat d-sa pînă acum, „se înţelege" că a vrut să spună mereu exact ceea ce spusesem şi eu despre Sadoveanu mai înaintea sa, „chiar dacă termenii îi lipseau", lucru absolut normal la „cineva avînd idee de iniţiatism". Argumentele sînt imbatabile ca orice lucru care nu există. Astfel, cutare citat care nu are nici o legătură cu obiectul disputei, „pentru cine ştie despre ce e vorba, aceasta înseamnă «vizionarism», chiar dacă termenul lipseşte", căci „se înţelege" că „chiar dacă n-aş fi folosit termenul, cineva avînd idee de iniţiatism, ar fi sesizat tema din sensul articolului". Deci, şi **tema**, şi **termenii** trebuie „sesizaţi" de cititori, căci Al. Paleologu, chiar dacă nu i-a folosit, s-a gîndit totuşi la aceleaşi lucruri pe care eu le afirmasem textual înaintea sa. Curată logică de iniţiat ! Să producem cîteva exemple.

1. N-are importanţă faptul că „remarca" despre structura satului moromeţian : „Satul lui Preda e închis ca cetatea platonică" (**Critice II**, 1971) va fi calchiată de Al. Paleologu exact cu un an mai tîrziu : „Satul lui Marin Preda reprezintă prototipal o structură de cetate (**Luceafărul**, 5 aug. 1972) pentru că la preopinentul nostru (schimbînd termenii discuţiei) **modelul** cetăţii greceşti n-ar fi cel din **Republica**, ci etc., etc. **Chestia** principală era însă cine a sugerat pentru prima dată în scris acest **model** şi, după cum reiese din citate, acela am fost eu, căci „bibliografia orală" e specialitatea lui Al. Paleologu. Deci, cum se observă, la acest punct, preopinentul **nu e în chestie**.

2. În loc să citeze unde a afirmat caracterul iniţiatic al operelor „Creanga de aur" şi „Baltag

atelier literar

poșta redacției

F. KOCSIS : O serie de lucruri mai cu „miez" (in care se văd și reale progrese in indeminarea expresiei, nuanță, sugestie, etc.) : „Copacul", „Ceva de spus", „Mereu gustul amar". „Parabola lupilor", „Frig", „Drumul", „Plopii".

B. MARIAN : Puține lucruri de menționat (și nu din toată inima) : „Ars poetica", „Tu, care mă citești", „Să nu-ți fie teamă".

I. CATRINA : Manuscris indescifrabil.

ALINA R. : Nu e rea deloc epigrama.

AMALVIANA AMFUZ : Ne „bombăniți" degeaba in scrisoare(era destul loc, de altfel, și pentru presupunerea că plicul dv. n-a ajuns pînă la noi — cum se intîmplă citeodată...). Textele nu sînt lipsite de semne bune (..Intoarcerea inapoi prin inainte", „Zgiriie-nori", „Virtejul amorțit") dar zelul originalității ostentative e, uneori, prea insistent, exhibiționist, neinspirat, stingherind adesea firescul emisiei lirice. Să vedem ce mai urmează.

MIRCEA — TG. JIU : Dezamăgitoare, incomparabil mai slabe decit cele din plicul anterior.

R. V. ROSIM : Prea abundentă ni se pare producția dv., ceea ce ar explica inegalitatea textelor (multe, incomplet, neglijent finisate), precum și o anumită monotonie (in tematică, lexic, atmosferă, etc.). Ceva mai bune „Oul de lumină", „Primăvara", „Sămînța", „Fintina", „Noaptea", „Amiaza", „Aceste dealuri".

DAN PALEOLOGU : Fragmentul (destul de confuz și fortat, de altfel) nu ne oferă incă destule elemente pentru a trage o concluzie.

B. N : Un lucru slab, imprăștiat, cirpit, plin de locuri comune și clișee livrești, atins de un melodramatism indoielnic, etc.

A. MOISIN : Compuneri rigide, inghețate, mate, fără reverberație. Ceva, in „Cind vei fi gata", „Intre noi".

JEAN DUVY : Nu, nu sinteți un mare poet — ați rămas cu o impresie greșită, se vede treaba. Ci un versificator modest, fără perspective. Nu e rău, firește, că ați absolvit — cum ziceți — facultatea de drept, dar ar fi bine să **faceți și (măcar)**

citeva clase de liceu, ca să vă deprindeți mai bine cu gramatica și ortografia limbii romane (cu care vă descurcați destul de stingaci și șovăitor).

Viviane, Mihai Rusu, Aurelian Dinculescu, Doina Melezer, Radu Olcă : Sint unele smne, merita să insistați.

MANUSCRISE NEISCĂLITE : „Păsările se duc". „Departe de voi", „Cintecul florilor ce mor", etc. ; „Moștenire". „De-aș fi un flaut", „Semn de pace". „Mariholdele de apă", etc. „Meditație" ; „Oriunde, oricind. intodeauna". „Tirziu". „Iubita". „Autoportret" ; „Ultimul drum". „Sacrificiul". „Contact" ; „Dedicație". „Artist". „Joc de cuvinte", „Cer de amînturi", etc. : „Baladă pentru flori de mai".

M. Ungureanu C. Iernia. Alberi Tioreanu, Constantin Ștefan, Adrian Curelaru, Vasile Hutu, Gh. V. Pufuleț, B. Mateie, Gavril Sabo, Emil Georgius, George Papp, Iulian Crudu, Marian Holbeianu (ceva, in „Amintiri"), **Viorel Arhirescu, Dor de soare, F. Cozeanu, Mihai Cetățiu, M. Cioranu, Iulian Mocanu, Mihai Ioana, M. Florian, Steluța Ispas, Eden A. Maxim, L. Potireă, M. Barșan, Maria Mihăilă, Ion Nemeș, R. V. Giorgioni, Victoria Candeanca, M. N. Mihail, M. Casapu, P. Dumbrăveci, Andrei Cazacu, Anca B., G. Dorobanțu :** Nimic nou ! **Dan Scordelli, Mihai Dragomir, G. Eforian, T. Barbu, O. Ahrudan, Costache Petrescu, A. P. Marcovici, Ion Enăchescu, T. Valia, V. A. Habana, Elena, F. Nubert, Radu Ștef, Mitică Stoica** (ceva, in „Act verbal"), **Constantin Maria Botez, Valeu Dirlea, Valentina Pagu, Mircea Andreaș, Ionuna Bred, A. L. L. Pusa Vasna, Cornelia Vaida, AL. Radu Pandele, Suzeta Barza, Nicolae Cernea, Ilie Damian, Andrei Petru, Mircea Amzar, Doru Calinar, Vasile R., Vasile Dragoș, Ion I. Savu, V. Păduraru, Val Sival, L.R.G.-Iași, N. Lixăndroiu, Popescu Severin, Selena, Dumitru Mălin** (ceva, in „Vînzătorul de tablouri"), **Nicolae Sava, Ghiță Podoleanu, Alexandru Papp, Stelina Mireanu, Emil Chirita, Florea Ștefan, Mihai Lorela, Marcel Maftei, Sidon Neana, Dana L. Paulu Popescu, Nae Cristian, Mircea Hazai, Andrei Tea, Gh. Banu, E. Profir, G.B.-Plopu, Uța Pogăcian, Viorica Sălăjan, Ionel Sima, Sorin Serb, Nicolae Ionescu, George Vlad, M. Constantin-Mărmătiuș, Paulina Cătănescu, Ion Grigoraș, A. X., Șt. M. Drăgănescu, Ioan Duma, Lazăr Gabriel, M. M.-Socaciu, Larisa Erhan, Sanda Petrovici, Relu Aldea, Stanca Cristian, Mihaela Ramură, Alex. C. Petre, Bird, Marian C., Sorina Nelu Hildimil, R.N.E. :** Incercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N.B. Manuscrisele nu se înapoiază.

Culmi de țară

Lui Al. Philippide

Sînt culmi pe care ard in orice vreme
inalte focuri cu sclipiri măiastre
ce tulbură adincul firii noastre,
necontenind in taină să ne cheme.

Mîndre, stînci și văi prăpăstioase
l-intîmpină pe bravul ce cutează
să-nfrunte noaptea, soarele de-amiază
orbindu-l, vîntu-i fluieră prin oase.

Ca straniu dar îl mistuie să spere
și neinduplecat urcîndu-și munții
cu diamante vii din focul frunții
să-nduplece sălbatica tăcere ?

Cînd știe ce perfide-l impresoară
capcanele ascunse la tot pasul,
ce blestem sau ce har i-naltă glasul
spre-acele veșnic treze culmi de țară ?

PETRE VLAD

Tablouri dintr-o expoziție

Sînteți oameni. Trăim. Fiecare după
puterile lui.
Unii mai bine, alții mai rău,
unii la fel de bine
sau la fel de rău.
Uneori sîntem veseli, alteori
tristi
cînd sînt sau nu motive pentru fiecare stare.

Sînteți oameni. Visăm. Fiecare după
puterile sale.
Unii mai mult, alții mai puțin
unii la fel, adică la fel de mult
sau la fel de puțin.
visarea este un fel de zbor,
unii se ridică, alții cad, pe oiasa.

Sînteți oameni. Sperăm. Fiecare după
puterile lui.
Unii mai mult, alții mai puțin
unii la fel, adică la fel de mult
sau la fel de puțin.
sperăm ca este un fel de a privi lucrurile
fără să te uiți la ceilalți sau la forme
fără să scuturi fără să scazi
fără să scazi, fără să mori

Sînteți oameni. Tablou. Visînd. Sperînd. —
tablouri vii, dintr-o expoziție
nesfîrșită...

B. HORASAGIAN

Poem

Trec anii ca un gest inutil,

Un gest pentru mîinile lungi.

(Sînt ani in pachete și pungi
Pentru uzul aricărui copil)

Trec trenuri cu roțile mari

Și multe vagoane in plus.

(A fost inventat un produs
Pentru uzul unor școlari)

Trec păsări prin marea lucarnă

Cu aripi legate la spate..

(Vor fi inventate palate
Pentru Omul-de-lîmă)

ANDREI DOBIN

Desene de Roxana Popescu (6 ani)

Patru ani

La cimitirul ostașilor necunoscuți,
mormintele sînt oblonice
de parcă s-ar aștepta îngroparea
a chiar generalului care-i trimisese
la moarte, dintr-o greșeală strategică.
Crucile lucesc în soare, ca baionetele,
iar căștile de oțel zăngăne
în bătaia vînturi, alarmînd caraulele
depuse la cîteva inălțe.
Și ca dinot-un lăcaș de trageri,
din fiecare mormînt,
răsună cîte-o salvă de flori sîngerii,
în semn de onor.
E pace.

NICOLAE ALEXANDRU-VEST

Auster

Sînt lăudat
pentru refacerea egalității.
Cu guma
nu se poate șterge
patria
din conștiințe.
Inventariez resemnările.
Impovărat
anotimpul hurducăie
tras înspre coline.
Răbufnește induplecarea :
bîtele
nu ne pot alinia
sub capitele pămîntului.

ION TEODORESCU

Pentru toate

Soarele împrăștie polen
pentru toate clipele florilor dimineții,
inserării.
Pentru zboruri de păsări devreme
și tîrzii.
Pentru ochi de pictor in extazul culorii.
Și pentru celelalte ordini și dezordini
ale firii
printre care mă număr și eu

NONA TROC

Întîmplări dintr-o seară de toamnă

Ni se arată o inserare roșie
cum n-am mai văzut.
Pe masa din parc paharele-s pline de ploaie
și ultimele frunze au incoronat capul nebunilor
de pe tabla de șah.
Tu te întorci din oraș, mirosind a benzină
și părul tău lasă prin cameră o aureolă
albastră.
E ora obișnuitei reuniuni familiale
dar bunica a murit deja
cu ochii lipiți de ecranul televizorului.
Mîncăm iarăși singuri, ca in luna de miere,
și pe fereastra bucătăriei
se văd porumbeii căzînd in oraș ca o ceață.
Pe stradă se retrage ultimul tramvai
înghesuit cu pălării scrobite.
Nu mai e loc pe scară pentru talpa poetului,
care alunecă insingerind asfaltul
in timp ce antenele suspendate deasupra
acoperișurilor
îi prind din zbor țipătul
pentru prima pagină a ziarelor de a doua zi.
E tirziu...
„Ai uitat lumina aprinsă in baie", imi spui
și adormi surizind.

NELU STANCIU

A traduce înseamnă (totuși) a CIRCULA

Urmare din pag. 1

un clișeu să afirmi că, pentru a traduce literatură, îți trebuie, pe lîngă un mare talent, să faci dovada unei ample și profunde cunoașteri a limbilor din care și in care traduci.

O astfel de politică deficitară in materie de traduceri mai poate fi semnalată și astăzi — de ce să n-o spunem? Dar, dacă e vorba de scriitorii contemporani, de ce să dăm mereu vina pe instituțiile de cultură însărcinate cu acest domeniu și să nu recunoaștem că — dintr-un snobism greu de înțeles — unii din acești scriitori (in viață, bineînțeles!) **preferă in continuare un traducător străin, numai pentru motivul că este străin?** Mă intreb: cum poți să optezi, înainte de a compara șansele? De ce această... comoditate de a reproba un traducător autohton (cunoscător solid al limbii române, dar și al limbii străine), pentru simplul motiv că nu locuiește pe Sena sau pe Tamisa? Reversul problemei sau al intrebării rezistă la fel de bine: **ne-cunoașterea** limbii să nu aibă nici o influență de fond asupra elaborării versiunii străine a unei opere literare?

Este deci cel puțin recomandabil, dacă nu obligatoriu, să cunoaștem noi inșine, ca scriitori, o limbă sau cîteva limbi de importanță vehiculară. Cred că numai astfel putem respinge sau aproba calitatea unei traduceri.

Dar putem vorbi despre traduceri grosso modo fără să disociem etern intraductibila poezie de — oricum — mai traductibila proză? Să recunoaștem adevărul — cel puțin in termenii unei sociologii elementare a comunicării. Bineînțeles, in mare, poezia a fost și rămîne o redută greu de cucerit in plan artistic de către traducători. Dar, in ciuda acestui fatum universal — și universal admis — Shakespeare, Hugo sau Baudelaire circulă și in Spania și America de Sud și in Grecia sau Italia, tot așa cum Dante circulă de sute de ani in țara lui Shakespeare, ori in aceea a lui Cervantes și, desigur, și in patria lui Hugo. (Și, la rîndul lor, atît Hugo, dar mai ales dificilul Baudelaire, sînt parcurși de marea masă a cititorilor din țara noastră, **nu in original**, ci intr-o bună și artistică limbă românească).

Avem suficient de multe temeiuri — exemplele sînt prea cunoscute — să respingem in parte mitul intraductibilității poeziei. Și chiar admițîndu-l, avem dreptul, la fel de legitim — dacă nu in ordine pur artistică, in orice caz, in ordinea statistică a lecturilor publicului larg — să punem intrebarea : **nu datorită versiunilor, mai mult sau mai puțin trădătoare, cunoaște cititorul nespecializat, ohișnuit cum i se spune, opera unor mari poeți ai lumii ?** Cîți englezi de rînd cunosc franceza atît de bine, incît să-l aprofundeze in original pe Mallarme și pe Baudelaire de vreme ce insuși... Maiorul Thompson, cum știm din Pierre Daninos, minuiește o franceză aproximativă ? Și cîți francezi l-au citit sau îl citesc pe Shakespeare sau pe Byron in original ?

Dealtminteri, să se observe că mitul intraductibilității poeziei — inspirat in multe privinte de poezia europeană post-hugoliană: Mallarme, Rimbaud, Apollinaire, Dylan Thomas... — este de data recentă. Și totuși, atîția alți mari poeți de azi (Pound, minunat tradus in română și de Ion Caraion și de Mircea Ivănescu, T. S. Eliot, Rilke, tălmăcit excelent de Maria Banuș și, nu mai puțin bine, de Dan Constantinescu...) circulă in lume, in afara frontierelor patriei lor și a frontierelor limbii lor, grație traducerilor. Și totuși, numeroși traducători de valoare sînt ignorați de critică, inclusiv de dicționarele de autori ! (vezi **Dicționarul...** lui Marian Popa, precum și cel mai recent, coordonat de Mircea Zaciu)

Nu e locul să discutăm aici cîte alte cărți mari se cer a fi traduse ori cîte altele — mai vechi — ar necesita o nouă versiune, in spiritul limbii noastre de azi și sub o pană tălmăcitoare mai talentată. Oricîte reproșuri s-ar putea face pe această temă, astăzi nici un cititor nu se mai poate plînge de prozodiții grosolane á la J. Giurgea: „Auzind acestea, Jacques se repezi și cîștigă bucătăria" (sic!).

Dacă un prozator mitic, vital — intr-un cuvînt, uriaș — de talia lui Márquez poate fi „insușit" intr-o limbă românească atît de frumoasă, de vie și deloc trădătoare față de original (grație lui Mihnea Gheorghiu), de ce s-ar putea plînge un prozator (român) contemporan că ar fi prost tradus in franceză sau engleză? Există, evident, acest risc, dar e bine ca acest prozator să profite pur și simplu de faptul că, fiind in viață — contemporan așadar cu virtualul traducător — să-l suspecteze laborios pe acesta din urmă, să-i acorde asistență „de fidelitate" in favoarea fidelității operei lui.

De peste trei decenii, **Revista Română** — care apare, nu de mult intr-o formă nouă, lunară, odată cu nr. 8/1978 — publică, in patru versiuni (engleză, franceză, rusă, germană), poezie, proză, teatru, eseu, critică, punînd la dispoziția cititorului străin o imagine esențială a mișcării literelor românești contemporane. In noua structură, **Revista Română** publică in suită 4—5 romane pe an, proze scurte, nuvele, piese de teatru și, bineînțeles, (foarte) multă poezie tălmăcită adesea cu trudă (și de multe ori cu har) de traducători români exersați, cunoscuți colaboratori ai revistei.

In esență, un exemplar dintr-o asemenea publicație devine un vehicul de informare și de lectură in mina cititorului străin mai mult sau mai puțin avizat asupra dimensiunii literaturii noastre de azi. Și ce frumos ar fi putut traduce mai bine pe Ion Barbu decît Yvonne Bezdit? (mai ales, cînd știm cît de... bine l-a tradus pe Arghezi, Leo-André Marcel; mai ales, cînd știm ce penibil sună Eminescu in franceza lui Robert Juan, altminteri eleint specialist, mai ales in ultimii ani.

✡

Un scriitor român scrie... românește, dar limba noastră — sublimînd un truism care se uită cîte odată — este, o limbă locală sau, in limbaj științific, **vernaculară.** Ce facem in acest caz? Să așteptăm ca toate „meridianele" să bravureze românește? Multiple resursele teoretice, practice, adevărate ale problemei ar constitui nu o dată un nod de meființe dramatic. Unul din cele mai recente simboluri sociologice ne-a furnizat o dată Vasko Popa și [illegible] in cartea „Nostalgia romanticului" (Ed. Dacia, 1978, intr-unul din excelentele studii: **Literatura contemporană și problema autenticității**). Reiese, pe scurt, datele acestui conflict din care Ancuța citeva ani, Vasko Popa care — [illegible] — civilă — cunoaște perfect limba română, nu a vorbit ore in șir la Belgrad despre Nichita Stănescu și despre „ideea generală a unei cărți „O carte frumoasă, stranie ei, dar atît de adevărată despre limbile mici care au o literatură la fel de mare ca limbile mari. Despre absurditatea naturală — datorită inerției de circulație redusă — în virtuoza carieră un poet, din păcate, cu mari merite estetice, se impune foarte greu in lume, in timp ce altul poate cu multe trepte mai jos, dar dispunînd de alt ulcior, de circulație, gustă gloria universalității. Devenit reverend acestei absurdități, și asumîndu-și că poetul acela mare, de limbă mică va fi întotdeauna mai mic decît poetul neînsemnat dar foarte rezonat de limbă mare, și bucuriile acestea — vai — s-ar putea să rămînă rezultatele unei [illegible] nedreptății, adică **[illegible]**". Sînt multe adevăruri curate, de necontestat, in această evocare poetică a imposibilelor universalizări literare. Alături de ele mai stăruie in minte inteleocinurea lui Tudor Vianu care analiza astfel sociologia problemei: „Nu există popoare mari și mai deeît cu existență statistică. Poporarele cel mai puțin numeroase au dat și continuă să dea opere in care sufletul omenesc trăiește in forme de mare originalitate și seducție".

Traducerile au apărut „pe bune", asadar, dintr-un spirit profund justitiar, de echitate a difuzării și — deci, — de cooperare in domeniul gîndirii sensibile și **prin intermediul** marilor valori ale acestei gîndiri. E adevărat că, dacă vom urmări cu atenție **Index Translationum**, editat anual de UNESCO, vom vedea că blocul lingvistic al Țărilor mari fengleza, spaniola, franceza, germana, rusa) străvește, prin inecuitate, limbile mici: englezii traduc zeconderent din franceză, spaniolă, rusă; francezii din engleză, germană, spaniolă etc., ecuitînd aproape ecuația „combinațiilor" in acest perimetru.

Cred că și in acest domeniu se impune cu necesitate un nou spirit de colaborare, o nouă ordine, mai democratică, de cooperare. Să fim deci mai drepți, mai aproape de adevăr și de adevărul unor soluții practice, cînd judecăm problema, raportîndu-ne la noi, pentru a servi mai drept și mai util o cauză generoasă.

Este cunoscută literatura română atît cît merită? Ce trebuie făcut pentru universalitatea literelor noastre de azi? Să respingem definitiv traducerile **dinlăuntru** ca fiind inutile? Se poate face dovada inutilității lor, dacă aceste traduceri — cînd sînt bune, și sînt tot mai bune — însoțite de succinte prezentări, se organizează ca o primă treaptă pentru „amorsarea" editorilor străini? Dacă fiece scriitor ar lua in valiza călătoriei lui o astfel de traducere — **chiar cînd nu e neapărat o traducere din opera lui** — și ar „avansa-o" in cîmpul unei discuții **in afară**, nu ar contribui astfel, concret, la inmulțirea circuitelor difuzării? In orice caz, prejudecata că orice traducere elaborată in țară nu ne servește, constituie un deserviciu. Se înțelege, nu neg — și nici un se poate nega — că traducerile **valoroase** din literatura română, elaborate de scriitori străini valoroși, cu o reputație bine stabilită in țara lor, sînt menite **ipso facto** unei circulații deosebite in rîndul cititorilor străini.

Să admitem deci că in condiții pe care le putem dirija mai bine, mai drept, mai talentat, noi inșine, **a traduce inseamnă totuși a CIRCULA.** Informația prin lectură este, orice s-ar spune, prima condiție a cunoașterii. A refuza această primă treaptă, inseamnă a ieși din competiția ierarhiei viitoare.

ALEXANDRU IVĂNESCU

Rodie plină

Ninge de jos in sus.
Fluturi zboară prin pereți,
[illegible]
dăruie rodie plină de lacrimi,
parcă și-ar scrie [illegible]

Ninge de jos in sus.

JURNAL DE POET

Incidente

În casa în care a pătruns bucla timpului se întîmplă. Vin de undeva care cheltuiește cu prisosință și pruncii, acolo se clădesc de fiecare, spune un proverb de pește două milenii. Nu-a fost dat să știu adevărul acestui bețe dar știu cea mai dureroasă a bogiei am avut neașteptata ocazie să o cunosc de cîteva ori văzînd femei cu pruncul la sîn și încă vreo doi trei copii adînșați de poale ei mirînd în circiumă să-și scoată bărbatul, să-l ducă acasă cu brusca de cheamnă cînd i-a mai rămas. Ce poate fi mai frumos astfel de casă ? Cum crezi pruncii, ce le-a dus lor să audă din gura mamei astfel de pălămuie ?

Există case unde amîndoi părinți beau și copiii dispersați cît sînt mici se deprind cu toate vorbele de ocară iar mai tîrziu din acestă școală încep și ei paharul mesecrului.

De bună seamă, în cele mai multe case nu a intrat acest duh destructiv dar e deajuns să știm că ei există în unele ca să avem datoria de a ne ferește într-un fel sau altul. Știm cît de multe arbezii a scris Eminescu imaginînd beția în vescul trecut. Știm ce măsuri a luat statul nostru pentru diminuarea abuzurilor. Dar necesar că încă nu s-a făcut tot ce se poate face.

Bunăoară, este cu totul necesară ca o circiumă să fie așezată în imediata vecinătate a gărilor pe unde trec oamenii zilnic spre casă sau locul de muncă. În ziua cînd primesc salariul, în loc să meargă acasă, mai ales la sate, se opresc aici cu o parte din pîinea copiilor. Apoi, în zilele de sărbătoare este dureros să vezi lume sfrîntă de dimineață, după o săptămînă de lucru, în circiumă. În atîtea țări am văzut circiumile închise dimineața, mai ales în zile de odihnă. Nu asta-i petrecerea adevărată a timpului liber ca a doua zi să poți relua munca.

Un președinte de cooperativă agricolă îmi spunea că luneа este ziua cea mai slabă de lucru pentru că băutura peste măsură din ajun îi face pe o parte din oameni incapabili de lucru.

Poporul nostru atît de echilibrat și măsurat în toate de-a lungul istoriei, cărora i-a mers faima ca popor de oameni și capitaber, nu poate fi atins în substanța lui de aceste incidente. Avînd această convingere în sănătatea morală și spirituală a poporului nostru mi-am permis să-mi expun un punct de vedere critic, izvorît din bună credință.

Ioan Alexandru

Expoziția cărții pentru copii

● Peste 300 volume dedicate copiilor de edituriie din Romînia sînt prezentate în expoziția organizată de Comitetul Culturii și Educației Socialiste, în Romanescu, în Palatului. Manifestare menită să omagieze Anul Internațional al copilului, Expoziția cărții pentru copii oferă volume apărute în ultimii ani la limba română, în limbile naționalităților conlocuitoare și în limbi de circulație internațională, valoroase cu o tematică diversă, care demonstrează preocuparea constantă pentru instruirea și educarea tinerei generații din patria noastră. Sînt expuse cărți pentru copiii de toate vîrstele (preșcolari, școlari din primele clase și școlari mari, cărți pentru adolescenți), manuale școlare, literatură de informare și pentru desfășurarea deprinderilor practice, precum și volume apărute în coeditare cu case de editură din alte țări. Celor mai îndrăgite de copii (Povești nemuritoare, Biblioteca școlarului, Memoria pămîntului românesc, Culeătorii, Cristal, A.B.C., Atlas) sînt expuse alături de cărți bogat ilustrate, cărți de colorat, volume de basme, de versuri cei de proză. Programul expoziției cuprinde lansări de volume, întîlniri cu scriitori, cu editori, precum și alte manifestări care vor îmbogăți această manifestare-eveniment ce dorește să ofere o imagine reală a grijii acordate pe care statul nostru o poartă generației tînere din Romînia.

Cîntece pentru tineret

Pe versuri semnate de poeții Mihai Beniuc, Ion Brad, Adrian Păunescu, George Lesnea, Nicolae Dragoș, Mihai Negulescu, Vlaicu Bîrna, Radu Cârneci, Ion Segărceanu, Eugen Frunză, George Tărnaș, Victor Tulbure, Traian Iancu și alții, compozitori de renume precum Radu Paladi, Laurențiu Profeta, Teodor Grigoriu, Gheorghe Hazavan, Dumitru Bughici, Vasile Timiș, Doru Popovici, Alexandru Paseanu, Constantin Arvinte, Mircea Neagu, Constantin Bobescanu, Adalbert Winkler, Liviu Comes, Radu Șerban, Edmond Deda și alții au dedicat tinerilor cîntece care răsună azi în sălile de concert, în spectacolele formațiilor corale, în școli și facultăți, care se aud în tabere și pe șantierele tineretului, care sînt interpretate de brigadieri și de artiști.

Valoroasa inițiativă de a aduna și oferi tinerilor cîntecele lor aparține Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist, care a publicat în cadrul Festivalului național „Cîntarea României" culegerea „Cîntece pentru tineret" cuprinzînd 43 de cîntece, de o înaltă ținută artistică care modelează fiecare în parte expresia unui fierbinte patriotism. Sînt cîntece de masă, hîrnuri de slavă și de mărire închinate patriei, partidului nostru, tineretii. Un cuvînt de laudă și pentru cei care a îngrijit această culegere, compozitorul Nicolae Costin, deopotrivă pentru selecția riguroasă a lucrărilor cît și pentru profesionalismul cu care a făcut să fie reprezentate genurile și opțiunile celor mai diferite categorii de iubitori ai muzicii.

Imperiul libertății

Urmare din pag. 1

lor aceleași cunoscute sentimente ale bucuriei și durerii. N-ați observat că de cîte ori un copil își mîngîie păpușa aceasta începe să cînte ?

N-ați observat că de cîte ori în cearta colorată de candoare a copiilor intervine unul dintre părinți, chipurile celor mici rămîn cu un aer de insatisfacție, dacă nu de resentiment ? Pe cînd, dacă lucrurile se petrec numai între ei orice s-ar întîmpla *pînă mîine toate trec.* Agresivitatea copiilor nu trece niciodată un anumit prag, cenzura inconștientă, deci cu atît mai inflexibilă, a conservării ființei veghează toate actele lor. Am văzut, nu demult, cum un băiețel, lovind mingea, doborîse un fluture argintiu și de îndată ceilalți tovarăși de joacă s-au adunat în jurul lui ; mingea, ca o pedeapsă a fost presată de bordură de una din mașinile care a trecut pe lîngă ei, iar copiii, observînd că fluturele nu mai dădea semne de viață, au trecut peste gardul viu, i-au făcut un mormînt în rondul de flori și, după ce au pus două bețișoare în formă de cruce la un capăt al minusculei movile, s-au îndepărtat fără să-și spună un cuvînt, cu adevărat întristați.

Sediile reci ale generalilor însetați de fapte, cancelariile celor ce hotărăsc fabricarea altor și altor scule ale morții ar trebui inundate pur și simplu cu cei mai neastîmpărați copii, nu spre a le înmîna flori, ci pentru a nu le permite să „lucreze". Numai în acest naiv mod de a-i pune morții bețe în roate s-ar putea inaugura în Anul internațional al copilului un nou stil pentru protejarea imperiului libertății — copilăria.

Culoarea copilăriei

Urmare din pag. 1

la sfîrșitul săptămînii, din Reșița, să vadă ce le mai fac copiii. Urcă dealul și constată că „plăpînzii" se străduiesc din răsputeri, învață să devină oameni. Și nu orice fel de oameni. Așa, ca mama, ori ca tata, ori ca profesorul Watzurik. Cum altfel ar fi încărcat mașinile cu materiale de construcție ? Cum altfel ar fi zidit ei școlarii, o cabană a lor ?

— Aveți familie, Iosif Watzurik ?
— Desigur.
— Și copii ?
— Și copii.
— Ce fel de om sînteți ?
— Ca toți oamenii.
— Lipsiți cam mult, vara, din oraș...
— Sînt un tată, bun, pentru pionierii mei. Vor expediție ? Expediție facem. Vor să sape pe un șantier arheologic ? Săpăm. Și eu. Și ei. Sînt niște copii minunați.

Aparatul de proiecție stă în mijlocul mesei. Lîngă ei, „jurnalele de bord". Zile, ani, activitate lîngă activitate. Pe scaune, copiii. Și Ana, și Strengărița, și Sike.

— Aveți un cîntec de vînzare ?
— Ți-l dăruim.

Și cîntă. Casetofonul. Copiii. Pădurile foșnesc. Apa Nerei se face de cristal și susură. Corturile au toate culorile posibile. Departe de tot, peste brazi, este cerul. „Dorul iarăși mă cheamă..." Jos, cîțiva copii string finul. Printre ei zăresc un prichindel. Cînd se va înserа va primi o cană cu lapte. Copiii au ochii cerului. Iar Iosif Watzurik nu mai are vîrstă.

Fericiri cotidiene

Zenobia Topală este foarte tînără. Mînuiește cu copiii de cîțiva ani. Știe cum să și-i apropie. Știe cum să se facă apropiată.

— Sînteți directoarea Casei Pionierilor. Vreau numele celui mai iubit pedagog.

— Sînt doi : Helmuth Scheibling și Dumitru Clitnovici.

— Alții nu mai sînt ?

— Sînt... De pildă, conducătorul cercului de electronică. Este tot pedagog. Dar nu știe să și-i apropie pe copii. Ori nu încearcă s-o facă.

— Cei doi fac ceva în mod deosebit ?

— Nu iubesc copiii. Și ei simt. Îi caută. Își descarcă sufletele. Scheibling este tată. Clitnovici va fi în curînd.

— Și dumneavoastră ?

— Pentru mine, copilul aduce cu o floare. Mă uluiește atîta gingășie într-un boț de om. Fac totul, dar absolut totul pentru fericirea lui. Copiii cresc. În urmă, un tată, ori o mamă, mențin vie lumea copilăriei. Mama lui Nicolae Sălăjean visa pentru fiul ei o imensă fericire. Tata visa un copil înconjurat de tainele electronicii. Mama a rămas. Tatăl a murit cînd fiul avea nouă ani. Băiatul a terminat facultatea. Soția lui este cosmeticiană. Fiul lor, Marius Paul, are patru ani. Nicolae Sălăjean este profesor. Electronica a rămas un miraj. Citește „Tehnium", face piața, merge cu soția la cinematograf. Este un om mulțumit. Poate că Marius Paul va intra cu dreptul în captivanta și miraculoasa lume a circuitelor integrate. Ceea ce n-a reușit tatăl, este obligatoriu să reușească fiul. La cîteva sute de kilometri, la Ocna Mureș, o mamă își mai vede fiul copil. Are o casă acoperită cu viță de vie și o curte năpădită de flori. Un univers curat, în care a rămas numai ea, Mama. A rămas să vegheze viața florilor și fericirea fiului. Îmi doresc din toată inima să pot trece pragul acelei case. Și s-o ascult pe această mamă vorbindu-mi despre cum anume se crește un copil fără tată.

Viața

Liviu Buda nu știe ce este o statistică. Corina Chirian nu știe ce este subdezvoltarea. Valentin Nicolae nu știe că unii copii mai dorm pe trotuare. Silvia Depner habar n-are că se mai fabrică arme de foc. Ea vrea păpuși. Și cărți cu poze. Locuri de joacă pentru copiii lumii. Mîncare pentru copiii lumii. Nu mîine. Nici statisticile. Ele sînt făcute pentru oamenii mari. Copiii vor pace. Liniște. Cacao cu lapte. Sandale. Un cer senin. Iarbă și flori. Vor părinți. Și toate într-un viitor apropiat. Acum. Copiii nu înțeleg astea le cer cu sufletele lor calde ! ACUM.

SPORT Dați în Covaci — dați în noi !

● Mult ne-a trebuit pînă să înțelegem ce vrea antrenorul Ștefan Covaci, dar pînă la urmă tot am înțeles. Planul său era pe atît de complex, pe cît de subtil și urmărea neîndoielnic performanța. Descoperit de Ulise într-unul din numerele precedente ale revistei noastre acest plan a fost aplicat cu succes și la Miskolc. Toată lumea vrea să cîștige primul loc. Ideea antrenorului Covaci, simplă și genială, e inversă : cel mai bine e să cîștigăm ultimul loc. Această „superioară orientare" e pînă și ea de neprevăzut. Dar pînă acum antrenorul nostru nu s-a lăsat furat de surpriză. Subtilele său plan a fost urmat întocmai. La Miskolc chestiunea a fost destul de complicată. Covaci a făcut din pîcate eroarea să introducă în echipă și un jucător lipsit complet de gust și intuiție : **Stefănescu.** Acesta a făcut grosolănia de a se opune mai multor atacuri la poarta echipei sale. Dacă Stefănescu și Speriatu s-au arătat atît de neinspirați în nepoliticoasa lor acțiune, alți jucători au intuit mai bine iscusitul plan. Ei au ajutat pe jucătorii echipei adverse să egaleze deși trebuie să recunoaștem că chestiunea n-a fost chiar de colea. Și mai greu a fost cu golul victoriei pe care, deși invitați insistent de fotbaliștii noștri, cei maghiari nu reușeau să-l înscrie. Norocul a fost că pînă la urmă printr-o multiplă colaborare a mai multor compartimente ale echipei și chiar a arbitrilor golul s-a marcat și scopul tactic al antrenorului s-a împlinit: cu această întîlnire echipa noastră a ieșit din concurs. Ea se apropie vertiginos de unul din ultimele locuri ale fotbalului european. Este și aceasta o performanță. Pentru care s-a luptat din greu. Covaci are de ce să fie mulțumit de jucătorii săi. Jucătorii au de ce să fie mulțumiți de rezultat, federația poate fi satisfăcută de realizarea intențiilor strategului fotbalului nostru. Se deviă ultimul din coadă. Atunci, pe acest fond nou, echipa noastră va face contrariul și se va clasa, cînd nimeni nu va mai fi interesat de asta, pe locul 1. Aceasta e cea de a doua parte a planului lui Ștefan Covaci și e bine ca întreaga presă română să intervină decis în sprijinirea minunatei inovații. Felicităm pe antrenorul Covaci, care începe să-și vadă visul cu ochii, felicităm și pe jucătorii care au înțeles frumosul său plan și regretăm că mai există jucători lipsiți de subtilime, ca Ștefănescu, care își permit să joace împotriva propriei lor echipe. Propunem deci ca Ștefănescu și Speriatul să fie scoși din echipa națională pe o perioadă nelimitată și în loc să fie promovați oameni siguri. Atît de siguri încît să obținem un rezultat „à la Covaci" și în fața Luxemburgului. Întîlnirea de la Miskolc a fost un test convingător. Știm pe drumul cel bun. Fotbalul nostru va ajunge la performanță. Totul este să-l păstrăm pe Covaci și pe jucătorii inspirați de el în loturile naționale. Schimbarea lui ar fi o mare greșală. Îl susținem, deci, cu toată tăria pe Covaci. Avertisment presei lipsită de supleție. Cine dă în Covaci dă în... noi.

Discobol

L-am cunoscut pe TUDOR ARGHEZI

Desen de Constantin Piliuță

Cînd ruginea frunza arțarilor

EVOCARE DE IOAN GRIGORESCU

Sa mai spus și se va mai spune despre Arghezi ce anume [illegible] portret. Cred că mie, [illegible] foarte tîrziu, cînd poezia era [illegible] sunetului, mi s-a părut că el nu [illegible] în omul însuși, cu barbatul [illegible] totul sublimat [illegible] sprijinit în bastonul [illegible] patriarhal, cu pasul [illegible], cu mîinile [illegible] munile fragile [illegible] cu părul [illegible] din el altă notă de poezie, altă [illegible] în a rosti adevărul, altă [illegible] credincios lui însuși și, prin atîta [illegible] izvorul încă nu [illegible]. Dimpotrivă, [illegible] acum tîrziu vie din poezile lui parcă ca [illegible] din adînciuri filtrîndu-se prin [illegible] [illegible] îndelungate experiențe de viață. Era [illegible].

Cînd poetul împlinea 70 de ani, Geo Bogza a săvîrșit un gest omenesc [illegible]. Am fost atunci acolo, în casa [illegible], pentru a fi făcut-o tuturor cei de față, de-am fi putut [illegible] cuteziința, de-am fi putut avea [illegible] cuvioare a lui Geo Bogza [illegible] cuvintele [illegible] puri pe cît de simple, de [illegible], pe atît de patetice și de răscolitoare, [illegible] convenientelor cuviințe [illegible] ...I-am sărutat mîna lui Tudor Arghezi — scrie Geo Bogza, în „Contemporanul", trei zile mai tîrziu — cînd a fost cărturarul cu al doilea botez al poeziei românești și [illegible] asemenea fire să sărute în piața publică mîna [illegible] de optsprezece ani în care [illegible] pe cel de-al treilea botezător al ei. Intr-atît mîinile mele [illegible] este pătrunsă de valoarea supremă a poeției și de recunoștință față de cei ce sînt în stare s-o făurească..." Într-adevăr, cînd Arghezi își întinde mîna, ni vrem să i-o sărutăm cu toții, și asta nu din umilință ci din deferența pe care îi-o impunea. Dar se întîmpla pentru ca și-o stringeam, acceptîndu-i poziția de deliberată condescendență ce ne-o arăta, atunci [illegible] ne trăda prin prea-mult.

Mărturisesc că, în fața hîrtiei albe, încerc întotdeauna emoția reînceputului, că și cînd fiecare nouă poezie ar fi fost pentru poet o renaștere. Așa avea să se destăinuie în volumul „Frunze" destinul cu o dezarmantă sinceritate: „Cîndva de unul de când fiecărei mîini. / Cîndeiul, gîndurile și cerneala. / X-uri mari aștept să-ți cuprind, fățoi mare. / Frica de tine și-adîncuri / De pagina albă și de cerneală. / S-de cuvintul de la început. / Te sperie și hîrtia și gîndul [illegible] / La fiece cuvînt o ocărăște / Te face să tresari și-ai atîrna / Pe-alți tratești în somn și-n amintire / Și nu știu cărora scris cu mîna ta..."

Dar, cînd faceu publicistică, cînd își alcătuia tabletele sau virulentele sale pamflete, Arghezi parea un alt om. Atunci, prin venele lui sîngele parca se [illegible] cauzticiza, întreaga fire îi capata o vehemență cu greu ținută în frîu și dificil controlabilă. Era un filosof exploziv, polemic, de un patos și de o logică ce fier. O dată, la Comitetul Național pentru Apărarea Păcii, la o dezbatere despre gravul pericol [illegible] care îl prezenta pentru omenire desfășurarea cursei a înarmărilor, ne-a spus: „Aceasta spurcată și ochioasă calamitate în loc să descreasca, a sporit, agravată de cînd cu descoperirile științifice puse în slujba războiului. Măsurile pentru accelerarea cursei înarmărilor nu se pot explica în nebunia lor decît sub incidența psihiatriei. De ce se tem capetenile de oști din ultima [illegible]? Că și-au [illegible] viața fără să fi avut poate de un război? Că le [illegible] în rănită bastonul de mareșali? Cred că în zilele noastre, cînd orice conflict major poate aminti [illegible] cu distrugerea totală, marea satisfacție a oricărui general trebuie să constea tocmai în a fi reușit să alunge la pensie fără să fi avut la activul lui „gloria" vreunei conflagrații la care să fi participat!"

Discuția avea loc în fosta casă a lui Gheorghe Tătărăscu din strada Polonă, și la ea participau, printre alții, Athanase Joja, Gen Bogza, Sanda Ranzhet, energica secretară permanentă a Comitetului. Eu abia fusesem ales co-secretar. Cum eram cel mai proaspăt în casa aceea, mă uitam curios în jur, căutînd să înregistrez fiecare detaliu. Maestrul mi-a surprins curiozitatea și, la un moment dat, mi-a șoptit: „Să te uiți și prin pod, drăguță, poate dai de niscaiva incendiatori. Că asta, într-un fel, a fost casa lui Bidermann, om nebelicos din fire, pașnic și inteligent, dar chinuit de dificultatea opțiunii în fața momentului istoric... Voi, ăștia tinerii, cărora vi se pare că le știți pe toate, ar trebui să cercetați mai îndeaproape viața românească dintre cele două războaie mondiale. E plină de învățăminte pentru prezent".

Îl cunoșteam pe Arghezi din perioada colaborării lui la „Contemporanul" între anii 1958 și 1966. „La revista la care scriu, vreau să fiu o piatră de temelie, și nu un perete exterior!" — ne-a spus el o dată. Nu „colabora", nu întreținea contacte intime cu redactorii „Contemporanului", ci oficia, exercitînd asupra noastră o dulce tiranie neadmițînd nici-o încălcare a contractului moral stabilit cu redactorul-șef. George Ivașcu. Nu accepta să vorbească decît cu acesta, cu Ion Mihăileanu, cu C.N. Constantiniu — „Blîndul Ceneceu", cum îi spunea, și pentru care maestrul avea o adevărată slăbiciune — și, mai rar, cu mine, chiar și în perioada cînd devenisem redactorul-șef al revistei.

Asta-mi dădea „complexe". De cînd îl întîlneam la Buftea unde, împreună cu Paul Cornea, încercasem o disperată tentativă să-l atragem în labirintul cinematografic — arătîndu-i tot ce avea mai acătării producția noastră de filme, iar el ne-a răspuns: „Văd, domnilor, tehnică, slavă domnului, aveți, numai „nemții" vă lipsesc...", mă temeam să nu mi-o întoarcă, așa cum i-o făcuse altui confrate de breaslă, mare amator de țigări „Kent" la vremea aceea: „Dumneata, dragul meu, una vorbești și alta fumezi!"

George Ivașcu, om de un irezistibil farmec și de un feroce egoism atunci cînd trebuia să-și cucerească semnăturile de prestigiu pentru revistă, și-a pus la bătaie întregul arsenal de seducție pentru a-l convinge pe Arghezi să semneze o rubrică în pagina I-a a „Contemporanului" alături de George Călinescu. L-a tentat cu [illegible] pornografică, dar care n-a putut fi [illegible] decît o declarație solemn [illegible] era „sacru", teritoriu tabu, [illegible], pe care nimeni și nimic nu-l [illegible] nu i se putea substitui, nici unui [illegible] îngăduit să se atingă de [illegible] rezervată „numărului I". [illegible] Ivașcu și cu George Călinescu, și cu Grigore Preoteasa, și cu Tudor Teodorescu-Braniște, și cu Eugen Schileru, și cu Zaharia Stancu, și cu Mircea Ciobanu, și cu Tudor Musatescu, și cu Mihai Radu Paraschivescu, și cu Eugen Jebeleanu, și cu Geo Bogza (unicul care, de altfel, după George Călinescu, era menținut cu rigurozitate, [illegible] colaborării la „Contemporanul" [illegible] la [illegible] formatului [illegible]. Dar [illegible] colaborarea cu revista. Tudor Arghezi rămînea perpetuu imprevizibil. Capricios, emfatic, eventual [illegible] în el surprize pe [illegible] „pervers" în ultimul moment, uneori chiar [illegible] pe [illegible], cînd paginile montate [illegible] la tipografie, [illegible] cu explicativ scris cu creionul pe cîte o [illegible] de hîrtie de [illegible], cu un post-scriptum [illegible]. Abia după dactilografierea [illegible] a [illegible] la zețar să mi se [illegible] manuscrisul și pozeria misivă, însoțită de [illegible], prin [illegible] curier". Consemnul [illegible] era: nu mai intru-o ora de la primirea spusului, [illegible] avea ceva de corectat, să telefoneze. [illegible] Dar cum să [illegible] ora să spase seara cînd [illegible] pleacă la creativă. De cele mai multe ori, [illegible] se desfășurau normal, conform [illegible] stabilit cu redactorul-șef. Nici-o intervenție, afară [illegible] telefon. A doua zi revista i se [illegible] cu [illegible] cu onorariul pe care adesea [illegible] revistei. Spiegel, avea grijă să nu [illegible] corbească sub nici-un pretext.

Dar [illegible] joi seara, pe neașteptate, ne-am trezit [illegible] la redacție. I se fălase în spalt o propoziție și venise să „divorțeze". O luase cu el pe nedespărțita-i Coana Paraschiva și își pusese bastonul de-a curmezișul mesei lui Ivașcu. Amîndoi erau îmbrîncați ca pentru tîrîtul [illegible] de natură, de o [illegible] mucalită, ea cu [illegible] pe umeri, mîrîind enigmatic ca deținătoarea unui [illegible] secret: „Acum să vă văd!". [illegible] imposibil. Cafelele, coniacurile, [illegible] de Ciaru în grabă, neatinse. „Cine-a făcut [illegible]?" Eu, știindu-mă copilul cel mai [illegible] al „familiei", am hotărît să iau riscul asupra mea, deși tăietura fusese „operată" în biroul lui Rosenzweig, la „controlul presei". Recunosc cam spășit că aș fi fost comițătorul imixtiunii încercînd o justificare (consemnul era ca orice modificare operată în vreun text să fie însușită de redacție și, eventual, comunicată autorilor ca aparținînd inițiativei exclusive a acesteia). Arghezi pune mîna pe baston. Așteptă. El mă privește rece. „Nu te cred! Te-am urmărit, te cunosc, știi regula: nu puteai să faci asta. Vreau să mă duceți acolo!" „Unde, maestre?" „Acolo, știți voi!" Ceneceul, sosit în grabă la alerta lansată de secretara, încearcă să temperize spiritele. Fără rezultat. Acel „acolo" pe care îl înțelegeam toți, și un prim rînd Arghezi, nu era un loc pentru confruntări cu autorii. Și așa, nenorocita aceea de propoziție făcuse obiectul unor îndelungate parlamentari cu biroul de [illegible] pînă cînd, presați de timp, cedaserăm. Ivașcu lipsea, n-avea cine să țină piept situației, iar propoziția aceea ni se părea benignă. M-am hotărît să dau curs cererii maestrului: „E-u nebun?" — m-a întrebat în șoaptă C.N.C — „unde vrei să-l duci?" „Acolo!" Și am pornit pe culoarele luminate cu neon ascultîndu-i bocănăturile bastonului în podeaua de beton acoperită cu linoleum. Pe margini, în lungul pereților, era un cheag [illegible] presurile acelea de cauciuc puzzat de culoarea mălinei verzi, se înșiruiau dale de marmură pe care o femeie de serviciu le tot ștergea cu un somoiog muiat într-o găleată [illegible]. Coana Paraschiva păsea cîțuri de Arghezi tinîndu-l de brat, triumfătoare, mîințind cu un mers sacerdotal, de regină a ostrogoților. „Pe unde?" „Pe-aici..."

Biroul cu pricina era plasat undeva, pe la jumătatea drumului dintre redacție și tipografie, într-o încăpere aidoma tuturor celor de serie din combinat. Am vrut să-i deschid ușa, dar m-a dat la o parte și a deschis-o el cu un gest magistral, rămînînd un moment în pragul ei. Omul cu pricina nu era acolo, probabil fusese avertizat. În locul lui se afla una din subalternele sale, o femeie tînără, lungă, slabă, cu nasul ascuțit pe șaua căruia trona o pereche de ochelari masculini cu sticle groase. Pe masa ei de lucru, un maldăr de șpalturi, foi de ziar, broșuri „în paginâ" cu cerneala încă umedă. „Cine-i șeful?" — a întrebat Arghezi. „Tovarășu-i putin plecat" — a răspuns funcționara cam fisticită. „Cît de puțin?" „Puțin mau mult. Vreți să-l așteptați?" „El m-a citit?" „Nu încă n-a avut timp. Eu i-am dat drumul." Criteriul răspunderii inverse, cel mai de jos trebuind să-și asume personal și necondiționat indicațiile celui mai de sus, funcționa și aici. „Dumneata citești „Contemporanul" în pagină?" „O, maestre — a răspuns ea și mai fistichie — parcă numai „Contemporanul"? Uitați ce avem pe cap!" Și a răvășit cu un gest de exasperare șnalturile de pe masă. Arghezi se uita fix la o broșură deschisă, cu paginile pline de corecturi făcute cu creionul chimic, pe care femeia cu ochelari tocmai lucrase. Arghezi a întins bastonul și a întors cu vîrful lui de cauciuc foile broșurii. Pe prima pagină era titlul: „Metode avansate pentru creșterea și îngrășarea porcinelor". S-a apropiat de pagină, ca să poată vedea mai bine, și-a întors capul spre Coana Paraschiva care privea peste umărul lui, și a spus scurt: „E clar!" S-a uitat la funcționară, apoi la mine, și din nou la Coana Paraschiva: „Biata de ea!... Bietii de voi!... Bietul de mine! Hai Paraschivo, la șosea, c-a ruginit frunza arțarilor!"

Afară, mi-a întins o mînă moale, ca de exarh, care parcă s-ar fi cerut sărutată.

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

● La Damasc, a apărut de curînd antologia „Poeți români" în traducerea lui Soleiman Awad. Însoțită de o prefață în care se afirmă între altele, că „literatura română prezintă o inimă sensibilă la simfonia literaturii mondiale", antologia propune cititorilor din Siria întîlniri semnificative cu poezia lui Mihai Eminescu, George Coșbuc, Octavian Goga, Alexandru Philippide, Mihai Beniuc, Horvath Imre, Franz Liebhardt, Geo Dumitrescu, Nichita Stănescu, Petre Ghelmez, Constanța Buzea, Ana Blandiana și Grigore Hagiu.

● Într-un număr recent al revistei „Literatura și arta Beijing-ului" este publicat un grupaj de poezie românească. Sînt traduse poezii de George Coșbuc, Nicolae Dragoș și George Macovescu.

● Cunoscutul comparatist și critic francez Etiemble, publică în „La Nouvelle Revue Française" (nr. 312, ianuarie 1978, pp. 116—117) o amplă și elogioasă recenzie a recentei traduceri: La critique des idées littéraires de Adrian Marino (Bruxelles, Complexe, 1978). Criticul face o incursiune în întreaga activitate a autorului român („savant et subtil"), o situează în compartimentul actual, se declară integral de acord cu teoria invarianților teoretizate în această lucrare.

● Premiul internațional „Saggittario d'oro" a fost conferit în acest an instrumentistului român Gheorghe Zamfir. La Fiuggi, unde a avut loc ceremonia înmînării premiului, naistul român a susținut apoi un recital, entuziast răsplătit de publicul italian. Premiul „Saggittario d'oro" este decernat unor personalități care s-au distins în domeniul artei, culturii și muzicii.

REVISTA STRĂINĂ

● **VIAȚA CULTURALĂ DIN JAPONIA** va cunoaște, în această vară, un eveniment deosebit. Preferința publicul pentru operă va fi răsplătită de un turneu al Operei populare din Viena. Celebrate în avantpremieră de întreaga presă niponă, la Osaka și Nagoia vor fi prezentate operetele lui Johann Strauss și Frantz Lehar, la cererea municipalităților nipone. De asemenea, televiziunea a solicitat spectacole pentru marele public. În general, Extremul Orient a fost considerat mai puțin favorabil acestui gen artistic despre care azi presa din Japonia afirmă că se găsește pe locul întîi al preferințelor publicului nipon.

● **OPERA DIN PEKIN** va întreprinde, în toamna viitoare, un turneu în Austria, anunțînd participarea sa la Festivalul Bregenz, de asemenea, spectacole la Viena, Gratz, Klagenfurt și Villat. Spectacolele au o adîncă semnificație, reprezentînd elemente de cultură tradițională chineză. Capetele de afiș sînt celebrele **Istoria șarpelui alb**, precum și tripticul **Neliniște la Palatul cerului, Fluviul de toamnă**, și **Bătălia în noapte**.

● **CUNOSCUTUL ARTIST FRANCEZ ROLLAND PETIT** va monta în U.R.S.S., la Leningrad. Comentînd acest eveniment, presa din U.R.S.S. subliniază că aceasta nu este prima întîlnire a lui Petit cu publicul sovietic. Este cunoscută preferința artistului francez pentru teatrul lui Maiakovski, iar cronicarii de specialitate își amintesc marele lui spectacol cu piesa **Aprindeți stelele**. Sînt evidențiate similitudinile dintre arta lui Rolland Petit și maeștrii de balet ai teatrului clasic rus. Împreună cu Petit, vor lucra în U.R.S.S., Gilbert Guisse și pictorii decoratori Ives Samson și Rene Alliot. Spectacolul cu baletul **Notre Dame de Paris** este comentat în următorii termeni de către Maxim Crastin: „Este vorba de o montare strălucitoare".

● **SCRIITORUL ALEXANDER CIAKOVSKI**, autorul romanului **Blocada**, după care a fost realizat serialul cu același nume, transmis și de televiziunea română, declară agenției **Novosti** în legătură cu celebrul său roman: „Am început să scriu **Blocada** spre mijlocul anilor '60. (...) Cu excepția personajelor istorice, eroii nu înfățișează personaje reale, deși fiecare are trăsături observate de mine la oamenii cu care am avut de-a face. Astfel, tipul lui Corolîov însumează trăsăturile unor muncitori pe care i-am cunoscut și cu care am lucrat cîndva la Elektrozavod din Moscova". Prozatorul subliniază faptul că adevărata sursă de inspirație a scriitorului o constituie realitatea cotidiană, distilată și transfigurată prin retortele subtile ale talentului său.

● **ACADEMIA DE ȘTIINȚE MAGHIARĂ** consacră unui din sectoarele sale dicționarelor specializate. Astfel, **Dicționarul de fizică nucleară, Dicționarul fotografiei, Dicționarul etnografiei maghiare, Dicționarul artelor, Dicționarul de pedagogie** și altele constituie apariții viu comentate. **Dicționarul de literatură universală** a apărut deja pînă acum în șase volume, constituind doar o parte dintr-o vastă lucrare, apreciată drept unică în felul său. Dicționarele de limbi străine, publicate din 1950, cuprind peste 227 de apariții bilingve și plurilingve, constituind un adevărat tezaur a peste 26 de limbi străine și 482 de ediții, cu 8 milioane de exemplare.

● **ACUM 12 SECOLE ȘI JUMĂTATE**, regele hitit Hattousili al II-lea și faraonul Ramses al II-lea au încheiat un Tratat de pace, apreciat azi de specialiști a fi primul tratat de pace din lume. Poporul hitit, ascuns în negurile istoriei, și-a dezvăluit secretele lumii prin scrierea sa, păstrată în cîteva biblioteci străvechi. Un articol al Natașei Rimnakova, din R.S. Cehoslovacă, celebrează cea de a 100-a aniversare a savantului Henrich Hrozny, care a adus o contribuție hotărîtoare la descifrarea textelor hitite. Marele savant ceh a fost profesor de semitologie, participînd la săpături arheologice în întregul Orient Apropiat. Celebrul său studiu **Grîul în vechiul Babilon**, constituie pînă azi un model de cercetare științifică comparată, aplicată istoriei vechi, punînd în lumină corelațiile dintre cultura egipteană și cea sumero-babiloniană. Raportul său preliminar, **Soluția problemei hitite** și apoi lucrarea sa fundamentală **Limba hitiților** sînt considerate azi lucrări clasice în materie. Cercetările arheologice pe teritoriul de azi al Siriei au dus la publicarea lucrării sale clasice **Istoria veche a Asiei mici, a Indiei și a Cretei**. Natașa Rimnakova scrie: „Această carte a fost azi depășită în anumite puncte de către descoperirile mai noi. Dar, pe atunci, a reprezentat o contribuție inestimabilă nu numai pentru cercetătorii din Cehoslovacia, ci din întreaga lume".

● **O MARE PROBLEMĂ** o constituie pentru presa actuală caracterul de mărturie al reportajelor scrise. În era televiziunii și a radioului atotputernic, reporterii marilor ziare se văd privați de mijloacele principale de exercitare a profesiunii, numărul lor scăzînd, de altfel, simțitor. Cu numai 30—40 de ani în urmă, toți cititorii cunoșteau numele ziariștilor de la cele mai importante publicații ale lumii. Era vorba de o acțiune profund angajată în slujba idealurilor lor progresiste, care a cedat, după impresia lui Robert Jungk, informațiilor prefabricate, concizilor uniformizatoare și altor trăsături care banalizează știrea și reportajul de presă de azi. Indeosebi publicul din lumea a treia are nevoie de o presă mai vie, subordonată idealurilor de progres și ameliorare a condițiilor de viață și culturale. Autorul consideră că această presiune a publicului dintr-o zonă determinantă a planetei va contribui la îmbunătățirea calității presei scrise și va duce la elaborarea unor noi soluții pentru ieșirea din această criză.

● **MUZEUL MODERN** din Stockholm a expus sub titlul: „Arta și societatea sub republica din Weimar" o colecție de mărturii, cuprinzînd elemente de arhitectură, artă plastică, ziaristică, film, fotografie și teatru, cîteva dintre cele mai interesante elemente documentare asupra acestei perioade de tranziție din istoria societății germane. Sînt indeosebi remarcate operele lui Grosz, Radziwill, Schlihter și Seivert. De asemenea, amplă secțiune de fotografii documentare cu un parfum special de epocă.

● **PREMIUL PĂCII** al librarilor vest-germani pe anul curent a fost atribuit celebrului violonist american Yehudi Menuhin. În hotărîrea adoptată în acest sens se arată că premiul, în valoare de 25 000 mărci, are menirea să „recompenseze meritele unui eminent solist care concepe muzica drept un factor al păcii". Premiul va fi remis la 14 octombrie a.c.

Zilele culturii popoarelor și naționalităților din Iugoslavia

Dialog deschis și fertil

Întîlnirea ce a avut loc în decursul zilei de 30 mai a.c. între scriitori din Iugoslavia și din România constituie un eveniment, avînd o deosebită însemnătate nu numai datorită marelui număr de participanți, a căror prezență este, într-adevăr, de natură să atragă atenția dintru început. Elocvent este, fără îndoială, modul în care a decurs dialogul dintre scriitorii celor două țări vecine și prietene; cu alte cuvinte, este imperios necesar să relevăm caracterul de indiscutabilă acuitate estetică și filozofică al temelor abordate și, nu mai puțin, se cere să evidențiem spiritul aplicat, deschis și dinamic, eliberat de orice urmă de poncif conventionalizant, sub semnul căruia s-au desfășurat discuțiile. Decisivă în direcția imprimării unui asemenea „stil de muncă", nu încape îndoială, s-a dovedit a fi inițiativa delegației scriitorilor din țara prietenă de a propune ca premisă la dezbaterea un număr de patru texte critice în care aspectele instructiv-informative s-au îmbinat în chip armonios cu cele de interes analitic și teoretic. Aspecte din literatura slovenă contemporană, Creația populară orală — constantă constructivă a poeziei artistice macedonene. Despre trecut și viitor, despre proza de tip documentar și unele tendințe importante în poezia albaneză din Iugoslavia și geneza ei, iată eseurile critice a căror variată, complexă și actuală problematică a stat la baza atît de fertilului dialog.

În ultimă analiză, aspectele tematice supuse analizei au avut drept punct central de convergență clasica și în același timp stringent-moderna problemă estetico-filosofică a fundamentalului raport dintre național și universal în cultură și artă. Date fiind o seamă de elemente și trăsături comune ori, în multe privințe, apropiate prin structură, proprii literaturii române și literaturii popoarelor și naționalităților din Iugoslavia, e de la sine înțeles că opiniile, disocierile și sugestiile formulate de interlocutori au beneficiat de cea mai bogată și aprofundată argumentație. Dar iată și numele care au participat la acest pasionant schimb de idei: Kasim Prohić (Sarajevo), Branko Bosnjak (Zagreb), Slavco Almajan (Novi-Sad), Rojko Ceravic (Titograd), Katja Spur (Lubliana), Slobodan Mickovic (Scopje), Rexep Ismaili (Priștina) Svetan Tontic (Sarajevo) și Florin Ursulescu (Pancevo) — din partea iugoslavă —, Radu Cârneci, Radu Lupan, Cornel Regman, Galfalvi Szolt, Anghel Dumbrăveanu, Mircea Martin, Dumitru M. Ion, Nicolae Ciobanu și Ivo Muncean, din partea română.

Lucrările Colocviului au fost deschise prin cuvîntările rostite de George Macovescu, președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România, și Trifan Nicolici, ambasadorul Republicii Socialiste Federative Iugoslavia la București.

Spre o nouă imaginație

VUK KRNJEVICI

Întrebarea lui Krleza din anul 1916 „Poeți ai viitorului omenirii unde sunteți?" se înțelege astăzi ca un răspuns hotărîtor la constatarea din același text, unde a apărut această chemare: „A citi istorie înseamnă — scrie Krleza — a se uita indiscret de după culise în camerele copiilor..." Și anume, acest are fascinant pe care îl realizează o operă artistică, și numai ea, un arc între trecut și viitor, este de neînchipuit fără conștiința critică a prezentului, fără o conștiință critică perseverentă a momentului în care se creează și se constituie opera artistică. Acest arc este imposibil de împlinit cu o operă neartistică chiar din cauza faptului că numai artisticul cuprinde toate aceste trei elemente, strîns legate în limbajul operei artistice. Opera care vorbește despre trecut conține și trebuie să conțină conștiința critică a prezentului, dar noile conștientizări ale conștiinței critice vor pune în discuție, la un moment dat al viitorului, chiar această conștiință critică a momentului cînd a

Mausoleul P.P. Niegoș — operă a sculptorului Ivan Mestrovici

apărut acea operă. Limba și stilul operei artistice, temelia ei ontologică fac față tuturor atacurilor de acest fel.

De aceea, adevărata problemă a relației dintre trecut, contemporaneitate și creația artistică constă în primul rînd în descifrarea acelor opere care fac ca arcul dintre trecut și viitor să fie posibil. Puterea creatoare a conștiinței artistice actuale, ale cărei ramuri se rărese ca niște puncte terminale ale arcului care unește trecutul și prezentul, este și punctul de plecare și punctul de ieșire a soluționării operei artistice. Proverbul lui Andrici din anul 1914, că sînt „trei doar poeții și atentatorii", vorbește printre altele și de o autoconștiință artistică. Mulți ani mai tîrziu, în 1961 Andrici va vedea această trezire în dilemele povestitorului: „oare povestitorul — scrie Andrici — își spune lui însuși povestea sa, ca un copil care cîntă în întuneric ca să uite de frică?" însă, necesitatea pentru viitor, respectiv necesitatea autoconștiinței poetice, va fi hotărîtoare pentru tălmăcirea creativității ca un act existențial din colțul prezentului. „Nu este deloc așa de important — subliniază Andrici — dacă povestitorul descrie prezentul sau trecutul, sau se avîntă cutezător în viitor; ceea ce este aici important e spiritul pe care îl conține povestirea sa, acel mesaj principal adresat oamenilor din opera lui. Iar la aceasta, desigur, nu există și nu pot exista reguli", considerînd problema relației dintre trecut, prezent și viitor ca fiind secundară, căutînd niște definiri interioare ale poziției poetului. Andrici a mers pe urmele unei povestiri care, indiferent de formă, să fie condusă de imensitatea și seninătatea liberă a spiritului omenesc. Această asociere de cîntare și gîndire. Andrici a văzut-o în mod egal în fiecare abordare a soartei omenești, și astăzi și „dincolo de linia care desparte trecutul de prezent".

Încă Aristotel încerca să definească deosebirile reale între poezie și istorie, între general și particular, între ceea ce s-a întîmplat și ceea ce trebuia să se întîmple. Văzînd în eveniment, în povestire, scopul tragediei, Aristotel spunea că însuși scopul acesta este cel mai important lucru în toate. Presupunerea că scriitorul trebuie să creeze o astfel de acțiune încît spectatorul să o asimileze fără a se gîndi că ea s-ar putea desfășura altfel, aparține lui Aristotel. După cum ne atrage atenția Galvano de la Volpe, el tinde să pună adevărul artistic sau, dacă vreți, adevărul poetic, chiar datorită plenitudinii sale, în opoziție cu adevărul științific, istoric. Chiar dacă nu iese din labirintul gnoseologic, pe care singur și l-a conceput, mergînd pe urmele particularităților vorbirii poetice, Aristotel a deschis posibilități pentru fondarea rațională a judecății artisticului. Nu întîmplător, Brecht este trimis neîncetat la Aristotel, continuînd și comentînd ideea despre fabulă ca o măduvă a tragediei. Selectînd ideile reale din praful de interpretări a modului romantic de a gîndi, Brecht le aduce pînă la conceptele raționaliste cele mai moderne ale practicii (...)

Astăzi, numai în cele mai simple forme este posibilă preluarea formelor revolute. Formele mai complicate apar din destrămarea celor vechi sau, în căutarea unor cu totul noi, formele foarte vechi, vechi egiptene de exemplu, sînt mai apropiate artiștilor moderni decît formele predecesorilor lor. Chiar dacă în salturi, deci nearmonic, continuitățile se continuă. Citeodată aceste fuziuni sînt greu de recunoscut, iar de cele mai multe ori apar transformate și perfecționate. Cercetînd bocetele populare ale partizanilor la Kordun, Maia Boșcovi-Stulî a găsit coincidențele melodice și textuale un bocetele Evului Mediu. Cîntecele populare cu tema „Plînsului" și a „Chinului" sînt cu mult mai scurte decît versurile scrise din Evul Mediu, citeodată ele sînt aranjate într-o formă îndesată, iar cel mai adesea conținutul textului oral se reduce la un anumit episod de sine stătător, cîntat într-un mod original. (...) O astfel de reluare funcționalistă este justificată. Mult mai anacronic este fenomenul reluării formei literare perfecționate a artiștilor ale căror opere reprezintă apogeu în ceea ce privește însemnătatea genetică. Astăzi, a prelua ad-literam, de exemplu, conceptul tolstoian al romanului, după toată experiența artei moderne, nu numai că este anacronic, ci și estetic conservativ.

Astăzi, cînd ne aflăm din nou în situația ca ceea ce este istoric și creativ în forme variate ale așa numitei „proze documentare", să se unească, putem spune pe bună dreptate că trezirea spirituală sau conștiința critică descoperă forme noi de apropiere, noi mărturii ale abordărilor artistice relevante (...) Se descoperă noi elemente, unități de asemănare, creînd spații nebănuite a unei noi imaginații. „Forma modernă a fantasticului este erudiția", scrie Danilo Kiș. Această constatare scurtă conține însă o întreagă poetică a literaturii moderne și aș zice că formularea sus amintită este temelia literaturii moderne în totalitatea ei. Ce anume se înțelege prin această formulă? Că timpul invenției a trecut, că cititorul nu mai crede în invenții pentru că perioada modernă, în constelația „satului mondial", care înmulțește faptele realității de o valoare inestimabilă, a arătat că acea faimoasă frază a lui Dostoievski, că „nimic nu e mai fantastic decît realitatea" nu este numai o expresie reușită a unui literat, dar această față a realității s-a prezentat omului modern ca **o realitate fantastică**.

Evident este vorba de o modalitate literară aleasă și interior însușită, în care, după cum susține Victor Șklovski, de exemplu, și fabula este numai scheletul formării subiectului. Documentul devine atît de suveran încît este numit pe bună dreptate, „despotul jocului literar". În „Poslanici o evropskoj trulezi", Mirko Kovaci, explică erudiția în literatură. În exclusivitate, ca o cunoaștere perfectă a obiectului; „...este o adevărată bogăție, numai un singur amănunt precis vei adăuga unuia inventat, astfel că și el va deveni precis, atunci se va realiza fenomenul unirii; amîndouă amănuntele vor fi în același timp și precise și inventate.

Necesitatea ca scriitorii contemporani să fie în același timp și comentatori ai propriilor modalități creatoare nu este stimulată exclusiv de mecanisme de apărare, ci în realitate este o mărturie a unității poeticii și gîndirii.

Iar cînd astăzi, după astfel de încercări, se susține că proza noastră descoperă noi căi, atunci aceasta este o dovadă a vitalității, a puterii creatoare, a înnoirii conștiinței critice creatoare (...)

Cerința lui Faulkner de a se lua cel mai mult din imposibil explică tendința și dorința fiecărui creator modern, dar îndeamnă și la necesitatea, sau dacă vreți cerința ca astfel de opere să-și primească adevărați critici de artă. Astfel, în procesul reciproc al provocărilor spirituale, conștiința critică a creativității și conștiința gîndirii critico-literare vor colabora.

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dragoș, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian